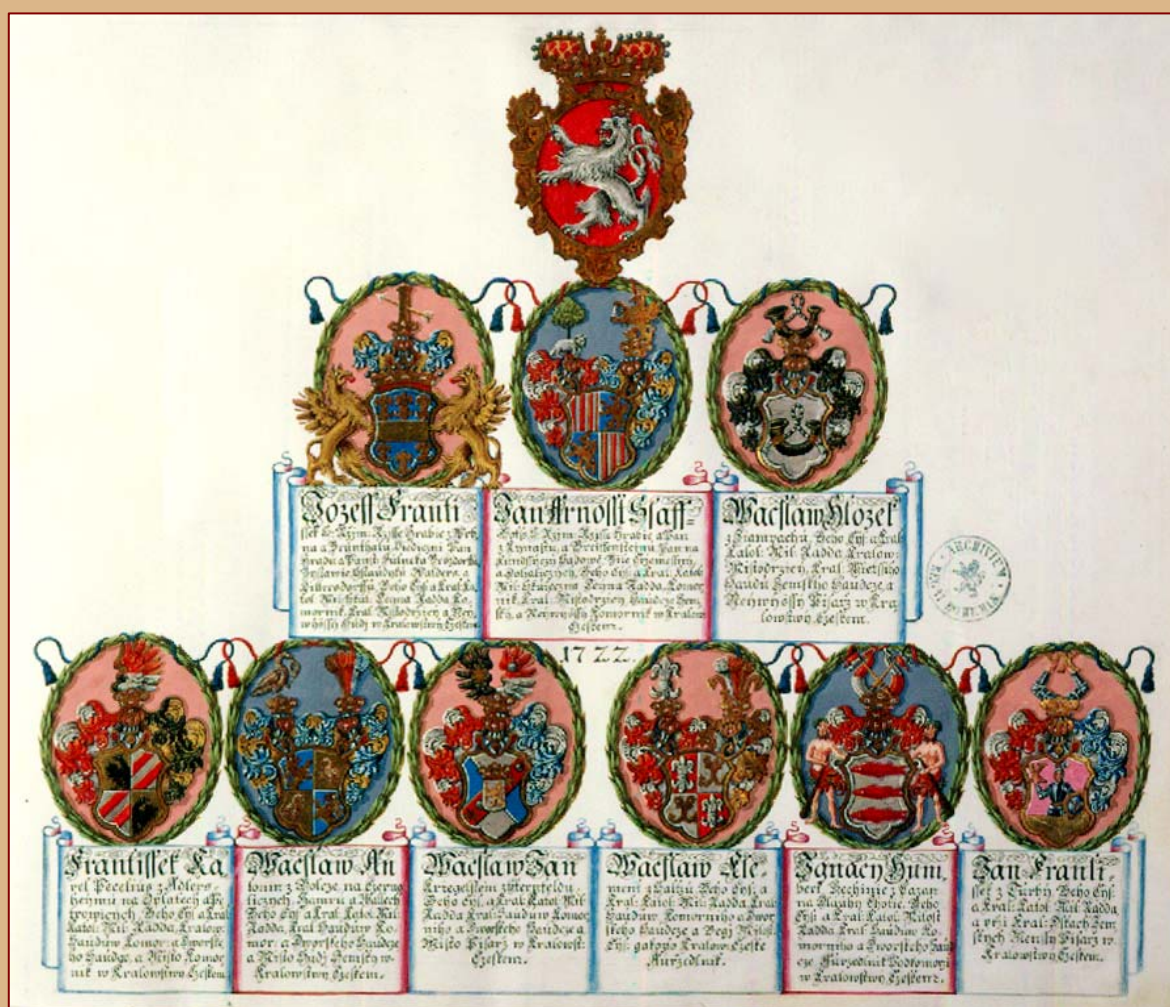


# BULLETIN

HISTORICKÉHO ÚSTAVU AV ČR, v. v. i.

2008

XX/1



aktuality ▪ informace ▪ konference ▪ prezentace

nové knihy ▪ bibliografie ▪ miscelanea

# OBSAH

|   |   |
|---|---|
| Historický ústav AV ČR v kůži v. v. i. – rok poté ( <i>Svatava Raková</i> ) ..... | 1 |
|---|---|

## Prezentace a ocenění

- Cena Wacława Felczaka a Henryka Wereszyckého za rok 2007  
Historickému atlasu Kladska (*Svatava Raková*) ..... 4
- Rozhovor s prof. PhDr. Evou Semotanovou, DrSc. (*Dana Vondrášková*) ..... 5
- Prezentace sborníku *Židé v boji a odboji* (*Zlatica Zudová–Lešková*) ..... 7
- Křest knihy *Dějiny Albánie* a vzpomínka na historika Pavla Hradečného (*František Šístek*) ..... 9
- Prezentace nejnovějších svazků řady Historický atlas měst České republiky  
(*Robert Šimůnek*) ..... 10
- Cena Miroslava Ivanova dějinám Černé Hory (*redakce*)..... 10

## Konference a vědecká zasedání

- Devatenácté století v nás aneb mýty, symboly, instituce a vzory chování  
a myšlení, které nás přežily (*Milan Hlavačka*) ..... 11
- Biografický výzkum "v zrcadle dějin" (*Jiří Martínek*) ..... 13
- Brno Vídní, Vídeň Brnu (*Pavel Cibulka*) ..... 14
- Dvory a rezidence ve středověku II. Skladba a kultura dvorské společnosti  
(*Eva Doležalová*) ..... 15
- Mezinárodní konference o životě a díle Karla Kramáře (*Milan Hlavačka, redakce*) ..... 17
- Kolokvium Církev a zrod moderní racionality. Víra – pověra – vzdělanost – věda  
v raném novověku (*Kateřina Valentová*) ..... 18
- Reflexe dějin Československa v letech 1918–1948 v historiografii na počátku  
3. tisíciletí (*Petr Prokš, redakce*) ..... 19
- Interpretace ruských revolucí (*Alexandr Brummer*) ..... 21
- Řecká občanská válka po 60. letech (*Kateřina Králová*) ..... 22
- Poděbradové v českých dějinách (*Robert Šimůnek*) ..... 23
- Disputatio magistrorum: nesmrtelný Kristián (*Markéta Marková*) ..... 24
- Blok konferencí k historické geografii (*Robert Šimůnek – Eva Semotanová*) ..... 25

## Historický ústav v mezinárodním vědeckém prostoru

- Dozorčí výbor projektu Evropské vědecké nadace (ESF) v Praze (*Milan Hlavačka*) ..... 27
- Konfese, národ, stát – dvě konference v Německu (*Jiří Mikulec – Jaroslav Šebek*) ..... 28
- Mezinárodní konference *Böhmen und das Deutsche Reich. Ideen- und Kulturtransfer im Vergleich (13.–16. Jahrhundert)* (*Eva Doležalová – Robert Šimůnek*) ..... 29
- 39. národní sjezd American Association for the Advancement of Slavic Studies  
(*Jiří Friedl*) ..... 30
- Historická bohemistika v Japonsku (*Milan Hlavačka*) ..... 32
- Mezinárodní síť historických bibliografií: komparace a výhledy spolupráce  
(*Václava Horčáková – Kristina Rexová*) ..... 33

## Aktuality a informace

- Prof. PhDr. Jaroslav Pánek, DrSc. jubilující a sborník *Per saecula ad tempora nostra* (Svatava Raková) ..... 36
- Pro takový sborník stojí za to dožít se šedesátky (Jaroslav Pánek) ..... 37
- Prosincová prezentace jubilejních publikací (Eva Semotanová) ..... 40
- Miroslavu Šestákovi a Miroslavu Tejchmanovi k sedmdesátinám (Radomír Vlček) ..... 41
- Sdružení Jihomoravských pracovišť AV ČR v novém (Radomír Vlček) ..... 41
- Zasedání Komise pro vydávání středověkých pramenů diplomatické povahy (Pavel Krafl) ..... 42
- Přednáška knihovny a bibliografického oddělení (Tomáš Batěk) ..... 43
- Den otevřených dveří – Praha (Eva Chodějovská) ..... 44
- Týden vědy a techniky v Brně a Den otevřených dveří v pobočce Brno Historického ústavu (Kristýna Jašková – Radomír Vlček) ..... 45
- Matice česká v Historickém ústavu (Magdaléna Pokorná) ..... 46

## Rozhovory

- PhDr. Robert Šimůnek, PhD. (Dana Vondrášková) ..... 47
- Mgr. Kateřina Valentová, Ph.D. (Dana Vondrášková) ..... 48
- Mgr. Milan Řepa, PhD. (Dana Vondrášková) ..... 49
- PhDr. Jindřich Dejmek, Dr., DSc. (Dana Vondrášková) ..... 50

Nové knihy ..... 53

Bibliografie – výběr (Václava Horčáková – Kristina Rexová) ..... 55

## Miscellanea

- Vzpomínka na Dušana Třeštíka (Eva Doleželová) ..... 58
- Eva Semotanová profesorkou (redakce) ..... 60
- Pavla Vošahlíková docentkou (redakce) ..... 60
- Za (staro)novými objevy aneb Na toulkách Prahou podle pranostik (Dana Vondrášková) ..... 60

**Obálka:** Reprodukce sestavy znaků úředníků zemského soudu z r. 1722  
(Národní archiv Praha, AČS–MSA, kn. č. 7)

**Bulletin Historického ústavu AV ČR, vychází nepravidelně.**

**Vydává: Historický ústav AV ČR, v. v. i., Prosecká 76, 190 00 Praha 9**

**Vedoucí redaktorka: prof. PhDr. Svatava Raková, CSc.**

**Výkonná redaktorka: Dana Vondrášková, e-mail: [vondraskova@hiu.cas.cz](mailto:vondraskova@hiu.cas.cz)**

**Technická redakce: Miroslava Paulová**

## Historický ústav AV ČR v kůži v. v. i. – rok poté

Odpovědnost – byť výslovně nejmenovaná v pověstném humanisticko-puritánském kvartetu republikánských ctností<sup>1</sup> – patří k základní výbavě občana, proto na úvod s pocity hrdosti na výsledky Historického ústavu i s vědomím trvajících i nově se vynořivších nedostatků předkládám další veřejný počet z naší společné badatelské pouti, zvláště pak ze svého působení v příslušných funkcích (pověřená vedením HÚ AV ČR, v. v. i., od 1. června 2007 ředitelka téhož), doplněný několika úvahami o perspektivách oboru. Východiskem je mi přibližně rok stará zpráva, uveřejněná na stejném místě v XIX. ročníku Bulletinu HÚ.

Z úkolů, které se před ústavem vršily na jaře 2007, jsem tehdy – vzhledem k nedávnému legislativnímu přemetu snad pochopitelně – uvedla na prvním místě nutnost přizpůsobit organizační strukturu instituce, její základní dokumentaci, majetkové poměry i praktický chodu požadavkům zákona č. 341/2005 Sb. Stalo se, nové (staronové) orgány byly zvoleny (Rada HÚ, ředitel) či jmenovány (Dozorčí rada), příslušné dokumenty (zřizovací listina, organizační řád, mzdový předpis, jednací řády) vytvořeny, popřípadě upraveny, prodiskutovány a těmito orgány za součinnosti s odborovou organizací schváleny, nájemní smlouvy uzavřeny. V pouhé jedné řádce se tak bez obtíží skryje celkem vydatná koncepční, organizační, negociační i každodenní administrativní práce řady lidí, na kterou bohužel databáze RIV, ba ani ASEP nepamatují. Povinnost vykonat tuto práci spočívala především na vedení ústavu, důsledky dopadly na osazenstvo až zprostředkovaně – tím, že nové struktury a normy (zejména zásady mzdového řádu) začaly působit v praxi.

Z hlediska servisního, organizačně-administrativního a technického provozu ústavu je potřeba rekapitulovat před rokem vytčené cíle a posoudit jejich oprávnění, popřípadě informovat o vývoji, k němuž došlo po odlehnutí hlavního formálního břemene „přechodu na v. v. i.“. Modernizace malotirážního střediska, jehož zachování a rozvoj v daných podmínkách považovala Rada HÚ i Dozorčí rada z koncepčního i ekonomického hlediska za účelné a perspektivní, pokračovala získáním prostředků z fondu

nákladných přístrojů AV na doplnění „výrobní linky“ o vazačské práce, které kvůli nevyváženosti trhu neúměrně zvyšovaly náklady, a průzkumem vhodných strojů. Ústav věnoval nemalou částku na obnovu a aktualizaci spotřební černé elektroniky, mezi níž již tradičně zařadil výhradně předměty sloužící bezprostředně k badatelské činnosti a prezentaci výsledků, a zejména na nákup licencí příslušného software. Knihovní služby byly rozšířeny o přístup do mezinárodní plnotextové databáze JStor, v nejbližším výhledu je připojení na další elektronické zdroje. Vedení knihovny připravuje reorganizaci nákupu zahraniční literatury na principu přidělového systému (jednotlivá oddělení budou čerpat alokované částky), který by měl nahradit dřívější poněkud pokulhávající praxi knihovnických rad. Tým bibliografů chystá (ke zděšení badatelů konservativnějšího založení, popřípadě těch, kteří dosud bojují s disciplinačními nároky profese) nový, emancipovaný způsob zanášení údajů do publikačních databází. Webová stránka ústavu byla podrobena zásadní přestavbě na profesionální bázi a stala se reprezentativní výkladní skříní, průběžně aktualizovanou o výsledky výzkumu a nově i o popularizační aktivity, určené především veřejnosti a středoškolskému prostředí. Nově byla organizována nabídka a distribuce ústavních tisků – časopisů, periodik a publikací pocházejících z produkce Nakladatelství Historický ústav.

Zvláštní pozornost chci věnovat situaci v uplatňování vědeckých výsledků, která získala na naléhavosti zejména v souvislosti s přijetím metodiky hodnocení výzkumu v roce 2007 a poté, co vláda ČR schválila dokument k Reformě systému výzkumu, vývoje a inovací v ČR, přijatý na lednovém (2008) zasedání Rady vlády pro výzkum a vývoj. Strohý bodovací systém nutí instituci pečlivě zhodnotit smysl podpory těch forem výstupů, které – ať oprávněně či nikoli – podstatně ztratily na přitažlivosti, zvážit na citlivých vahách dosud vcelku benevolentní postoj k celé drúze periodik, jejichž chod ústav zajišťuje, poskytnout těm vybraným podmínky pro bezproblémovou existenci v řadách elitních recenzovaných (renomovaných) časopisů a konečně mnohem důsledněji dbát o jejich umístění do databází domácích i mezinárodních elektronických knihoven, které by mělo zvýšit jejich citační ohlas. Tato perspektiva náleží rozhodně k těm, o jejichž naplnění by měl autor obdobného sloupku v Bulletinu HÚ 2009 podat zprávu.

---

<sup>1</sup> Pro specialisty na jiné historické diskursy a pro případné zájemce o kvalifikované občanství: do této čtveřice renomované renesanční a raně novověké autority zařadily pracovitost, hospodárnost, skromnost a prostotu (ve smyslu vyhýbání se luxusu, nikoli podle vzoru oblíbených českých literárních hrdinů, např. Josefa Švejka).



Publikační strategie tvoří vhodný můstek k tématu, které představuje základní smysl existence ústavu, totiž vlastní výzkumné činnosti. Souvislost je zřejmá: měla by radikálně klesnout zejména tzv. produkce pro produkci, výroba multitematických sborníků, počet článků psaných na objednávku do těchto sborníků či jako příspěvky na konference s dosti blahovlnným vymezením diskutovaného pole bádání, tedy publikačních nabídek, do nichž lze umístit obsah nejruznějších šuplíků. V tomto kontextu se chci zmínit o dvou otázkách, jež – zejména ta první, patrně více specifická pro humanitní vědy – se vzpírají jednoznačné odpovědi. Mám na mysli zaběhnutou (a rozhodně nejen v domácím bádání) tradici jubilejních sborníků – citlivá věc i pro mne, která, jak ostatně svědčí obsah tohoto čísla Bulletinu, se z jednoho radovala v minulém roce. Nejedná se o záležitost zcela okrajovou, neboť publikaci tohoto typu vychází u nás poměrně dost a různí organizátoři a příslušné domovské instituce se s tímto úkolem snaží vypořádat po svém. Racionální přístup velí striktně vymezit tematickou škálu, popřípadě oslovit pouze vybrané autory, a učinit tak z *fest-schriftu* reprezentativní (a bodovanou) „kolektivní monografii“; na druhé straně tím redaktoři fakticky vyloučí účast badatelů, kteří, ač poněkud odlišného odborného zaměření, by chtěli z osobních i profesních důvodů vyjádřit milým kolegům sympatie a úctu. Toto dilema nastává paradoxně právě u osobností velkého badatelského dosahu a výrazných zásluh nejen o rozvoj „svého“ oboru, ale historické vědy jako celku, jejího badatelského software i organizačního hardware. Vcelku volné tematické uplatnění, které umožnil ve sbornících pro své nedávné jubily Historický ústav, obdarované mimořádně potěšil a (alespoň co se mne týče) také překvapil počtem těch, kteří jim věnovali svůj vzácný badatelský čas i invenci, nicméně bodový zisk se limitně blíží nule. Osobně doufám, že lidské faktory alespoň po nějakou dobu dokáží čas od času převážit diktát utility.

Ještě závažnější se mi pak zdá být otázka, zda vůbec, popřípadě jak často pořádat mezinárodní konference, kolokvia a další vědecká setkání v situaci, kdy výstup „konferenční sborník“ bodově náleží do vědecké veteše. Konferenční iniciativa je pro pracoviště podnikající v oboru historie v době, kdy se praxe poplatků jen váhavě rozbíhá a kdy zdaleka neplatí, že samotné téma a renomé pořádatelů instituce a jejich vědeckých autorit automaticky přitáhnou celosvětový nezištný zájem, organizačně i finančně dosti náročná. Bohužel nelze provozovat pouze vrcholovou vědu, i když by to bodově bylo velmi

lukrativní; špičkový výzkum musí dozrávat, existují začínající témata, startující kolektivy a pionýrské projekty, které si musí teprve prosadit dostatečnou výzkumnou základnu, často s problematikou celosvětově desetiletí uznávanou, v domácích poměrech však nejednoznačně přijímanou. V tomto mezidobí je zvláště potřeba srovnání, inspirace a diskuse s kvalitní zahraniční reprezentací. Domnívám se, že investice do osobních kontaktů, do politiky vstřícnosti a výměny, do zkušeností a praxe získávaných výměnou názorů v cizím jazyce a v konfrontaci s mezinárodně běžnými diskursy se v běhu na dlouhé trati vyplatí. Na druhé straně spatřuji jednoznačné pozitivum v redukci konferenčního přílivu – zakoušíme jej zvláště nyní v souvislosti s neúprosným diktátem „osudových osmiček“ – na skutečně promyšlená, inovativní a inspirativní setkání se sevřeným (nikoli však technicistně zúženým) zaměřením, jejichž výsledky tvoří základ pro přirozenou kolektivní práci vztaženou k problému, nikoli k výročí.

Popisovat podrobněji vědecké výsledky ústavu za minulé období by doufám znamenalo nosit sovy do Athén – díky neustálému oficiálnímu i vlastnímu monitoringu jsou průběžně i nárazově k dispozici na příslušných webových stránkách a v elektronických databázích; některé nejvýznamnější čtenářům ostatně představujeme na stránkách tohoto Bulletinu. Během prvních měsíců roku 2008 připravilo vedení ústavu vedle standardní výroční zprávy ústavů AV ČR také požadované materiály k mezitermínovému (2005-2007) hodnocení výzkumného záměru a obsáhlou hodnotící zprávu o činnosti a hospodářských výsledcích za rok 2007 dle zákona o v. v. i., která bude po projednání a schválení příslušnými orgány rovněž zpřístupněna na webu. Jak dokazuje numerické zpracování výsledků uplatněných v souboru ASEP, produkce ústavu s přirozenými ročními výkyvy v dlouhodobém sledu vzrostla, a to proti předchozímu tříletému období o cca 20 %, v oblasti cizojazyčných výstupů pak o více než 70 %. Výpověď tohoto konstatování, jistě velmi potěšitelného vzhledem k dané metodice hodnocení, lze dešifrovat různě. Existuje objektivní důkaz, že badatelé ani ostatní pracovníci Historického ústavu z velké většiny nezahálejí a jejich práce zaznamenává kvantifikovatelný progres. Na druhé straně ani v historiografii, ač je tato disciplína zajisté vědou slova a průlom v koncizní podobě  $e = mc^2$  není příliš pravděpodobný, neexistuje přímá úměra mezi kvalitou a kvantitou a množstvím produkce určitého badatele či počet jím popsanych stránek nezaručují jeho nesmrtelnost. I když již s ohledem na zákony stochastiky by měl počet citací růst s množstvím

výstupů, nevymyká se dějepiscectví obecnému pravidlu a také ono se v celosvětovém měřítku vyznačuje více než malým množstvím mužů/žen jedné knihy (dokonce i jedné stati), která se jako kulturní objevuje takřka povinně ve všech přehledech o vývoji oboru.

Dalším bolavým místem je otázka materiální existence nebodovaného (nebo nízkobodovaného) publikačního prostoru, který nicméně tvoří korpus nezbytný pro „smetanu na dortu“. Bude se moci česká věda, a zvláště tzv. národní disciplíny, mezi něž historie nepochybně náleží, adekvátně rozvíjet pouze prostřednictvím impaktovaných (dosud pouze zahraničních – v tom ostatně humanitní vědy nejsou nijak osamoceny) časopisů, popřípadě hrstky renomovaných periodik, a z čeho budou hrazeny náklady na ta ostatní, kde se zacvičují slibné perspektivy oboru, nezřídka působící mimo přední badatelská centra? Jak v tomto prostředí udrží krok obory na některých regionálních univerzitách, které přece rovněž potřebují publikační možnosti pro svůj vědecký dorost, rádius jejich působnosti je však objektivně omezený? Jak se vypořádat se skutečností, že mezinárodní věda je již dávno zbožím a jako taková má své zákony, mezi nimi na jednom z prvních míst – vedle zákona nabídky a poptávky, vtěleného do tvrdého diktátu dominantních témat a diskursů – existenci konkurence: přepustí renomované světové časopisy nezištně své stránky nadaným autorům z východního bloku (či „nových zemí“ EU) jen kvůli objektivní kvalitě jejich příspěvků? Kdo trochu zná poměry v oboru na západ od Šumavy a Krušných hor, může vznést oprávněné pochybnosti: zájemců mnoho, příležitostí málo, boj o přežití nemilosrdný. O něm se ostatně může informovat každý pouhým pozorným prolistováním například amerických (USA) profilových časopisů; že by se v nich dokázali uplatnit takřka výhradně autoři z tzv. třetího světa, zatímco např. francouzská, německá či italská historiografie (nemluvě již o východnějších odnožích) nestíhá soudobé trendy? A kolika rumunským, bulharským či běloruským historikům dávají prostor naše vědecká média? Lze doufat, že bolestně se vyvíjející metodika hodnocení výstupů humanitních věd se s těmito výzvami postupně vypořádá k jednoznačnému prospěchu kvality a mezinárodní kon-

kurenceschopnosti historického výzkumu, nikoli však podřízením globalizační unifikaci.

Na závěr mi dovoluji poděkovat co nejupřímněji všem pracovníkům Historického ústavu, zejména těm, kteří se na jeho výsledcích podíleli podle svých nejlepších sil a možností, nezřídka podávali obětavé výkony daleko přesahující rutinní plnění pracovních úkolů a ukrajující jejich nejen volný, ale i badatelský čas, přicházeli s nápady a iniciativou, respektovali nadstandardní zaneprázdnění transformačními povinnostmi a vzrostlými administrativními nároky a navíc se zasloužili o celkově vstřícné a snad i přátelské ovzduší pracoviště. Moje velké díky za zvládání organizačních povinností náležejí též celému vedení ústavu, které bylo vystaveno mimořádným nárokům a dostalo jim se ctí, jmenovat si dovoluji jako *primus inter pares* statutární zástupkyni prof. Evu Semotanovou. Zvláštní moje slova jsou pak adresována pracovníkům pobočky Brno, na jejichž návštěvu jsem si bohužel ve shonu každodenních povinností dokázala udělat mnohem méně času, než bych si přála, jejichž publikační výsledky i další činnost nicméně pozorně sleduji a s většinou z nich jsem alespoň v telefonickém či elektronickém, byť nepravidelném kontaktu. *Last but not least* náleží můj dík Mgr. Jaroslavu Šebkovi, Ph.D., který s jemu vlastní obětavostí a nasazením dokázal vedle mezinárodně respektované vědecké práce vést tento Bulletin jako šéfredaktor a výkonný redaktor v jedné osobě více než deset let a přizpůsobil se bez problémů i radikální změně koncepce a formy věstníku, kterou si na něj vedení HÚ před třemi léty vymyslelo.

Jako definitivní tečku připojuji drobnou opravu: na rozdíl od tvrzení v úvodníku předchozího čísla Bulletinu praxe ukázala, že uvádět dodatek *v. v. i.* za název ústavu není zdaleka nezbytné a vyžaduje se pouze u oficiálních a právních dokumentů. Tato okolnost sice potěší vyznavače historického relativismu, nicméně v žádném případě nezmenšuje dopad veřejnoprávní transformace na poměry v akademické vědě. Budoucnost ukáže, co z tohoto procesu dokáže vytěžit humanitní obory vůbec a historie zvláště.

*Svatava Raková*

## PREZENTACE A OCENĚNÍ

### Cena Waclawa Felczaka a Henryka Wereszyckého za rok 2007 historickému atlasu Kladska

S vazek věnovaný dějinám Kladska, který se zrodil z dlouholeté spolupráce Historického ústavu AV ČR s Kladskou komisí a jejím institucionálním útočištěm – Historickým ústavem Fakulty humanitních studií (nyní Filozofické fakulty) Univerzity Hradec Králové, se od svého objevení na pultech těšil značné pozornosti nejen milovníků odlehlého kraje na česko-polsko-německém pomezí, ale také odborníků a širší veřejnosti.<sup>1</sup> Důvodem tohoto zájmu byla skutečnost, že publikace, vybavená elektronickým nosičem, se vedle vědecké a poznávací hodnoty vyznačovala výraznými estetickými kvalitami. Autorům prof. PhDr. Evě Semotanové, DrSc. (HÚ AV ČR) a doc. PhDr. Ondřeji Felcmanovi, CSc. (FF UHK) se podařilo spojit zasvěcený a zároveň čtivý text s výběrem výtvarně působivých map, svědčících o územních i krajinných proměnách regionu, publikaci dokonale redakčně „dotáhnout“ a opatřit ji praktickými, uživatelsky příjemnými doplňky. Všestranná propracovanost a vyváženost vědecké a kulturní hodnoty byly důvodem, proč byla tomuto historicko-kartografickému souboru udělena v roce 2006 Cena primátora města Hradec Králové.



Laureátka E. Semotanová s ředitelkou HÚ S. Rakovou.

Kvality historického atlasu Kladska neunikly ani pozornosti poroty, která v roce 2007 vybírala z dvouleté nabídky kandidáty na prestižní ocenění vynikajícího výstupu v oboru středoevropských dějin,

<sup>1</sup> Eva SEMOTANOVÁ – Ondřej FELCMAN, *Kladsko. Proměny středoevropského regionu*, Hradec Králové – Praha 2005.



E. Semotanová v rozhovoru pro polskou televizi.

udělované od roku 2001 společně Krakovskou sekcí Polské historické společnosti a Historickým ústavem Jagellonské univerzity. Kandidatura v kategorii zahraničních autorů se ukázala jako prozíravá a Kladsko bylo společně s mohutnou syntézou profesora Jana Křena<sup>2</sup> poctěno cenou pojmenovanou po Waclawu Felczakovi a Henryku Wereszyckém, dvou velikánech polské historiografie a oporách krakovského historického bádání o střední Evropě v 19. století. V krátké historii této prémie zaznamenal Historický ústav AV ČR již druhý úspěch, neboť v roce 2003 ji získal PhDr. Jan Němeček, DrSc.<sup>3</sup>

Slavnostní předání stanovili pořadatelé – Jagellonská univerzita v Krakově a Krakovská sekce Polské historické společnosti – tradičně na 13. prosinec, výroční den narození jednoho z patronů ceny Henryka Wereszyckého, ale také – jak připomněli řečníci – vyhlášení stanného práva nad Polskem v souvislosti s revoltou Solidarity 1981; symbolický kruh uzavřelo

<sup>2</sup> Jan KŘEN, *Dvě století střední Evropy*, Praha 2005.

<sup>3</sup> Jan NĚMEČEK, *Od spojení k roztržce. Vztahy česko-slovenské a polské exilové reprezentace 1939-1945*, Praha 2003.



připomenutí, že ve stejný den roku 2002 byla úspěšně uzavřena jednání o vstupu středoevropských zemí včetně Polska do Evropské unie. Ceremonii, která proběhla ve slavnostních prostorách rektorátu, byli přítomni nejvyšší univerzitní hodnostáři v čele s rektorem prof. Karolem Musiolem, dále krakovský arcibiskup Msgr. Stanisław Dziwisz, předseda Krakovské sekce Polské historické společnosti prof. Andrzej Chwalba, Ph.D., děkan Historické fakulty Jagellonské univerzity prof. Andrzej Banach a řada dalších předních osobností krakovského kulturního a vědeckého života, česká reprezentace byla zastoupena kancléřem Univerzity Hradec Králové Mgr. Ondřejem Tikovským, Ph.D. a ředitelkou Historického ústavu AV ČR prof. Svatavou Rakovou.



Nad mapovými listy historického atlasu Kladska.

Po projevech hostitelů, zaměřených především na perspektivy středoevropské vědecké a kulturní spolupráce v rámci Evropské unie, dostal slovo laureát hlavní ceny Jan Křen, který připomněl tradici styků česko-polského disentu v období normalizace a poukázal na záludnou složitost vývoje středoevropského prostoru, a poté Eva Semotanová a Ondřej Felcman zdůraznili místo Kladska v dějinách obou národů a nastínili okolnosti vzniku oceněné publikace. Slavnost se těšila mimořádné pozornosti sdělovacích prostředků od televizních kamer a rozhlasových mikrofonů po novinářské bloky, skutečnost, jež české přítomné znovu upozornila na důstojné místo, jež polští sousedé tradičně vyrazují jak institucím vyššího vzdělání, tak historické vědě jako nositelce národní paměti, identity a symboliky. Jak je v této zemi obvyklé, slavnost byla zakončena neméně důstojnou recepcí, doprovázenou neformální stolní diskusí; počáteční rozhovor o středoevropské situaci *en gros* se postupně stále více stácel na nejbližší pracovní perspektivy, konkrétní možnosti spolupráce a výměnu osobních zkušeností s působením v mezinárodním vědeckém prostředí.

Cenou Wacława Felczaka a Henryka Wereszycského získal Historický ústav AV ČR a zejména tým historické geografie další potvrzení kvality a potřeby svých pracovních výsledků. Protože česko-polským vztahům a historickým styčným plochám obou národů i států se v HÚ věnuje několik dalších badatelů, lze doufat, že návštěva Jagellonské univerzity za tímto prestižním cílem nebyla poslední.

Svatava Raková

## Rozhovor s prof. PhDr. Evou Semotanovou, DrSc.

**K**dy se radikálně měnila podoba české krajiny? Porovnání dobových fotografií a obrazů s dnešním stavem leckdy přesto vyznívá optimisticky. Je tomu tak skutečně?

Česká krajina prošla v minulosti mnoha proměnami. Za období radikálních změn krajinného rázu lze zatím označit druhou polovinu 12. století, 13. století, zčásti 16. a 18. století a období druhé poloviny 19. století. Do jaké míry lze považovat za revoluční i druhou polovinu století 20., prokáže teprve čas; mnohé poznatky již ale nasvědčují, že krajina byla v tomto období vystavena značné devastaci. Mezi výrazně rizikové faktory, ohrožující krajinu v současnosti (pomineme-li vliv nejrůznějších zplodin), patří zejména intenzifikace zemědělství, urbanizační a suburbanizační proces, proměny dopravní



sítě, ale také intenzivní až destruktivní turistika a rekreace. Podoba historické české krajiny, krajiny uplynulých staletí, se ze současné postupně vytrácí. Je otázkou, nakolik její relikty dokáže moderní společnost alespoň respektovat.

Porovnáváním dobových vyobrazení, vedut, fotografií nebo pohlednic s dnešním stavem krajiny zjišťujeme, že některá místa se proměnila tzv. k lepšímu, jiná naopak „k horšímu“. Obdivujeme krásu jihočeských rybníků na Chittussiho obrazech, vánoční atmosféru Ladových Hrusic či Postlovy ve



duty a Eckertovy fotografie – zobrazenou „zmizelou“ krajinu vnímáme „čistší“, vyzařující vnitřní klid a pohodu. Přesto nelze jednoznačně říci, zda je naše současná krajina oproti historické krásnější nebo zda je hrozná, strašná, zničená, depresivní. Každé historické epoše přísluší historická krajina s určitými dobovými atributy. Každá „nová“ krajina (ve smyslu patra na vertikální časové ose) je zároveň lepší i horší. Krajinu vnímáme jako její současníci, žijeme „v ní“ a „s ní“, je našim domovem, je blízka našemu cítění, myšlení a konání. Proto se nám zdá malebná i v místech, kde civilizační nešvary zařaly své ostré spáry.

*Ocenění, která dostávají Vaše publikace, stále přibývá. Nabízí se otázka – jak vzniká úspěšná kniha?*

O tom, zda kniha bude úspěšná, autor při psaní nikdy (nebo obvykle?) nepřemýšlí. Co lze vůbec považovat za úspěšnou knihu? V profesi historika (historického geografa) považují za úspěch, je-li publikace příznivě přijata odbornou veřejností. Pokud ano, můžeme se domnívat, že přinesla některé nové poznatky k danému tématu a pohledy na jeho řešení, poukázala na nové metodologické možnosti, upozornila na zajímavé historické prameny a způsoby jejich využití. Pro úspěšnost knihy je jistě také důležité zvolené téma, jeho nevšednost, poutavost, výjimečnost. Dále uchopení tématu a jeho opracování, ať už v rámci vlastního výkladu nebo výtvarné výbavy knihy. Úspěšnost knihy určuje do jisté míry také zájem studentů a laické veřejnosti; zejména problematika krajiny a v souvislosti s tím tematika starých map a plánů vzbuzuje velký zájem jak ve vysokoškolské či středoškolské výuce, tak na knižním trhu, v rámci popularizačních přednášek a různých prezentací a v neposlední řadě i v médiích. Úspěšnost není ve vědecké práci měřítkem autorovy popularity, spíše jedním z ukazatelů, že jeho úsilí snad není zcela marné. Přichází pomalu a nečekaně, většinou v době, kdy je autor již zcela pohlčen dalším tématem. Přiměje jej, aby se zamyslel nad tím, zda vyjádřil v oceněné knize vše, co bylo třeba, zda neexistují další otázky, které by ještě bylo možné řešit (a ony existují). Schizofrenie myslí – musím se k tématu vrátit, ale nejde to, protože jsem už zaměstnána něčím novým – je zdrcující. S každou novou studií a knihou toto rozpolcení vzrůstá – a provokuje. Posléze se vytvoří okruh stabilních otázek, kolem nichž autor krouží a snaží se je opět posunout o stupínek výše; výše ve smyslu detailního rozpracování tématu a nalézání jeho průsečíků s tématy příbuznými či dokonce zcela odlišnými.

Získaných ocenění si nesmírně vážím. Každé z nich, ač různé dle nastavených kritérií, považuji za výrazný stimul své svědecké práce. Zároveň je oceněním Historického ústavu jako instituce, neboť oceněné práce vznikaly na jeho půdě.

*Müllerova mapa, kterou před časem vydalo nakladatelství Historický ústav na CD-ROM, je beznadějně rozebrána, a zájem o ni stále trvá. Počítá se v dohledné době s jejím opětovným vydáním?*

Müllerova mapa Čech z roku 1720 se během několika uplynulých let stala v odborné i laické veřejnosti poměrně známou a oblíbenou, ať už z hlediska její výtvarné kvality nebo samotného mapového obsahu. V současné době je umístěna na několika mapových serverech, ta naše, tj. z mapové sbírky Historického ústavu AV ČR, na serveru Laboratoře geoinformatiky UJEP. K prohlížení je tedy přístupná všem uživatelům, avšak mnozí zájemci by ji měli rádi přímo „doma“. Nové vydání předpokládá určité finanční náklady; mapa byla placena z grantových prostředků, které pro tyto účely již k dispozici nejsou. Přemýšlím o zavěšení Müllerovy mapy na webovou stránku Historického ústavu, ale v poměrně malém rozlišení, aby bylo lze mapu „stáhnout“ a studovat pro soukromé a badatelské účely bez možnosti dalšího reprodukování. Rovněž by nesměly být ohroženy jiné instituce a servery, které pracují s Müllerovou mapou ve vysokém rozlišení, umožňujícím kartografická a geodetická studia.

*V mapové sbírce Historického ústavu jsou i vzácné exponáty, z nichž některé mohou zájemci shlédnout jednou za rok u příležitosti Dne otevřených dveří. Jakou nejstarší mapu ústav vlastní a které patří mezi nejceněnější?*

Nejstarší mapou ve sbírce Historického ústavu je mapa Moravy Abrahama Ortelia podle Pavla Fabricia z roku 1573, tištěná z dřevorezu a ručně kolorovaná. Patří k velmi cenným exemplářům, stejně tak jako Müllerova mapa Čech z roku 1720 a další tisky ze 17. a 18. století. Z hlediska badatele, kterého zajímají krajinné proměny, považují za velmi hodnotné speciální mapy 1:75 000 z 80. let 19. století a Bělohavovy Podrobné mapy zemí Koruny české z počátku 20. století, rovněž v měřítku 1:75 000; ve sbírce je však bohužel uložen jen jejich neúplný soubor.

*Co by měla obsahovat pomyslná „mapa stránek“ Historického ústavu, zabezpečující jeho efektivitu i podnětné zázemí pro vědecké pracovníky – a jaký by měl být vědecký pracovník, aby dokázal svůj úkol úspěšně splnit?*

Na pomyslné mapě stránek Historického ústavu by neměla chybět přátelská, kolegiální atmosféra, důvěra, vstřícnost, pochopení, nezištná pomoc druhým nad standard vymezených povinností, loajalita k mateřské instituci. Vědecký pracovník by měl mít celou řadu dobrých vlastností. Podle mého názoru k nim kromě průběžného vzdělávání patří píle, osobní disciplína, nesmírné zaujetí pro svůj obor, schopnost srozumitelně zprostředkovat výsledky výzkumu laické veřejnosti a nepochybně jistá dávka skromnosti a pokory. Badatel by měl ale také umět odpočívat a těšit se z životních hodnot, které vyznává.

*Která krajina je Vám blízká v reálu – a na mapě?*

Mám hovořit o svých milovaných krajinách? Asi by nám prostor vymezený v Bulletinu nestačil. Mých krajin je mnoho, jsou to krajiny dětství, exotické krajiny, krajiny, kterými se zabývám v rámci své vědecké práce. Milovaná krajina dětství je zvlněná středočeská krajina v okolí Ladových Hrusic, rybníka Hubačova a hvězdárny na Ondřejově. Dětská dobrodružství a světélkující „broučci,“ smrkové a borové lesy prosvícené sluncem, polní cesty mezi obilím – sentiment a melancholie.

Novohradsko s půvabem Tereziina údolí mě vrací zpět do doby obdivuhodného buquoyského „gründerství“ ve smyslu zakládání nových skláren v 18. století, charitativní činnosti Johanna Nepomuka Buquoye a aktivit jeho manželky Terezie, rozené Paarové. Ta nechala v odlehlém údolí říčky Strop-

nice, kde byla bažantnice, zřídit krásný park, osazený domácími i exotickými dřevinami, a vystavět skleník s tropickými rostlinami. Původně se park nazýval Zahrada přátelství, Schöntal nebo Vallancherie. Dnes se rozkládá téměř na 140 ha a patří mezi chráněné přírodní oblasti. Je oázou klidu a odrazem citění a myslí jeho dávných budovatelů.

Bretaňská krajina bocage mi učarovala snad navždy. Moře narážející na rozervaná skaliska, políčka a pastviny se stády ovcí, oddělená drobnou zelení a poskládaná do žlutozelené mozaiky, jemný déšť, půvabné kalvárie a „ušaté domečky“ s krbovými komíny ve vysokých štítech. Nejcennější a obdivuhodná je ale všudypřítomná lidská pokora, s níž současní obyvatelé budují svá moderní, pohodlná sídla ve stylu původních obydlí, aniž by sebe méně narušili bretaňský krajinný ráz.

A na mapě? Praha, vsazená do venkovské krajiny druhé poloviny 19. a počátku 20. století s vískami a rodícími se předměstími. S Botičem, Rokytkou a lesem Vidrholcem, proslulým výpady loupežníka Babinského. S poutní cestou lemovanou barokními kapličkami z Libně do Staré Boleslavi. To je mně blízká krajina na jedné z Podrobných map zemí Koruny české Josefa Bělohlava kolem roku 1900.

Děkuji za rozhovor.  
Dana Vondrášková

## Prezentace sborníku *Židé v boji a odboji*

**P**ublikace, jejímž základem byly příspěvky přednesené na stejnojmenné konferenci, pořádané Historickým ústavem AV ČR v říjnu 2006 pod záštitou předsedy Akademie věd ČR prof. Václava Pačesa,<sup>1</sup> se veřejnosti představila 27. ledna 2008 v pražském hotelu DUO. Datum nebylo zvoleno náhodně, neboť právě v tento den v roce 1945 osvobodila Rudá armáda koncentrační a vyhlazovací tábor v Osvětimi; výročí si již třetím rokem připomínáme jako Den památky obětí holocaustu a předcházení zločinů proti lidskosti. Slavnostní prezentaci za přítomnosti téměř stovky hostů zahájili místopředseda České rady pro oběti nacismu ing. Tomáš Jelínek a ředitelka Historického ústavu prof. Svatava Raková, po nich promluvili někteří z přítomných



T. Jelínek při úvodním projevu, naslouchají S. Raková a J. Horal.

účastníků židovského odboje za druhé světové války, jimž je monotematický sborník věnován, a v diskusi i další hosté.

<sup>1</sup> Zprávu o konferenci z pera J. Friedla přinesl Bulletin HÚ AV ČR 2007, s. 25-27.



Prezentaci moderovala editorka sborníku  
Z. Zudová-Lešková.

Když v roce 2004 vznikla myšlenka věnovat se osudu Židů v dějinných souvislostech válečného československého státu, kladli si její iniciátoři za cíl jednak přispět k vyvrácení mýtu o odevzdanosti Židů osudu, který jim nacisté připravovali již od roku 1933, jednak badatelsky zpracovat skutečnost, že židovské utrpení – Šoa – mělo svůj ekvivalent i v československých poměrech. Židovská rezistence byla sice od počátku oslabována těžkými podmínkami nerovného zápasu, její samotná existence však rozhodně odporuje tvrzení *sie gingen wie die Shafe zur Schlachtbank*, které se v souvislosti s osudem evropských Židů při hodnocení válečné tragédie občas objevovalo.

Málo známá fakta o odboji Židů – občanů předválečné československé republiky, nedostatek odborných prací věnovaných tomuto tématu a zpochybňování jeho historické relevance byly důvody, proč se pracovníci oddělení dějin 20. století HÚ chopili výzvy představitelů České rady pro oběti nacismu a rozhodli se zaměřit svůj výzkum tímto směrem. Z historických pramenů, badatelských prací i z paměti přeživších účastníků odboje se vynořovaly stovky příkladů odvahy a statečnosti, jež dokazovaly, že Židé byli pevnou součástí československé (české a slovenské) protinacistické a protifašistické rezistence. Jak předznamenal již průběh konferenčního jednání, otevřela se zároveň Pandorařina skříňka s množstvím souvisejících otázek, které budou vyžadovat další intenzivní badatelský zájem o tuto opomíjenou kapitolu naší společné minulosti.

Téměř na rok přesně po konání konference vydalo nakladatelství Historický ústav sborník,<sup>2</sup> který na 414 stranách obsahuje 39 příspěvků, je vybaven

bohatou fotodokumentací včetně portrétů odbojářů a cennými doplňujícími údaji. Badatelé z různých výzkumných a vysokoškolských institucí v něm spolu s pamětníky odboje, z nichž mnozí se židovským osudem zabývají na vysoce kvalifikované odborné úrovni, předložili množství faktů, ale také z různých úhlů pohledu usilovali začlenit fenomén rezistence do dvojího kontextu: jednak do politicko-vojenských souvislostí druhé světové války, jednak do podmínek holocaustu, systematického pronásledování a vraždění, které se v době války odehrávalo, avšak s válkou samotnou je nezaměnitelné. Jedinečný a pro odborné i laické zájemce přitažlivý je v této publikaci právě prostor poskytnutý organizátorům a aktérům odboje, kteří svými neopakovatelnými zkušenostmi dali výpovědím živý rozměr. Představený svazek tak nejen přispívá k prohloubení vědeckého poznání židovské rezistence, ale zároveň provokuje k diskusím o platnosti historických i současných soudů a na řadě příkladů se pokouší dotvořit dosavadní představy, popřípadě s nimi polemizovat, a to nejen z hlediska národních a státních dějin Čechů a Slováků, ale též perspektivou dějin židovské diaspory.



P. Kováčová si zachovala obdivuhodnou svěžest.

Prezentace se těšila živému zájmu přímých účastníků rezistence, představitelů židovských autorit v České republice, zájemců z odborných i uměleckých kruhů a rovněž novinářů. Bezpochyby k jejímu důstojnému průběhu přispěla i osobnost ředitele hotelu DUO pana Jana Horala, jednoho z židovských odbojářů, který pro ni laskavě poskytl příjemné prostředí a odpovídající zázemí.

Zlatica Zudová-Lešková

<sup>2</sup> *Židé v boji a odboji. Rezistence československých Židů v letech druhé světové války.* Usp. Zlatica ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Praha 2007.



## Křest knihy *Dějiny Albánie* a vzpomínka na historika Pavla Hradečného

V pondělí 14. dubna 2008 se v pražské kavárně Krásný ztráty konal slavnostní křest knihy *Dějiny Albánie*. Rozsáhlý, více než sedmisetstránkový přehled dějin albánského národa a státu od antiky po žhavou současnost vyšel před několika týdny v rámci populární edice Dějiny států v Nakladatelství Lidové noviny. Večer byl zároveň věnován vzpomínce na balkanistu Pavla Hradečného (1938-2006), dlouholetého pracovníka Historického ústavu AV ČR a předního znalce albánských dějin. Pavel Hradečný pracoval na syntéze dějin Albánie řadu let, soustavným studiem různých aspektů balkánských dějin (vedle specializace na albánský etnický



Moderuje F. Šístek, naslouchají M. Hradečná a spoluautor L. Hladký.

prostor byl uznávaným expertem také v oboru moderních dějin Řecka a bývalé Jugoslávie) se k sepsání dějin Albánie připravoval vlastně po celou svou profesní dráhu. Předčasná smrt mu však nedovolila, aby své životní dílo dopsal celé. Úkolu dokončit chybějící kapitoly a připravit Pavlův rukopis k tisku se ujal doc. Ladislav Hladký z brněnské pobočky HÚ AV. Na doplnění pasáží o moderních kulturních dějinách a nejnovějších politických událostech se autorsky podíleli také Virgilj Monari, Pavla Burdová Hradečná a František Šístek. Českým čtenářům se tak dostává do rukou detailní zpracování dějin všeobecně stále nedostatečně známého evropského národa a státu, dílo, které je díky Hradečného historické i lingvistické erudici ojedinělé nejen u nás, nýbrž v celosvětovém měřítku.

Křest *Dějin Albánie*, spojený se vzpomínkou na našeho předního balkanistu, přilákal pestrou směsicí hostů: Pavlovy spolupracovníky a kolegy z Historického ústavu, balkanisty, studenty, překladatele, osobní a rodinné přátele; vedle češtiny zde bylo

možno zaslechnout většinu balkánských jazyků, angličtinu, francouzštinu... Moderování večera se ujal František Šístek z HÚ AV. V jeho úvodní části přivítala hosty Pavlova manželka, paní Marie Hradečná. Ladislav Hladký poté hovořil o práci na dokončování knihy a vyzdvihl také její širší význam pro poznání dějin Balkánu, zejména Hradečného objektivní a nepředpojatý pohled na několik staletí trvající osmanské období, jehož výklad je dodnes běžně zatížen letitými negativními stereotypy a civilizačními předsudky. Další spoluautor Virgilj Monari pak vřelými slovy vzpomenu na Pavla Hradečného jako výjimečného člověka a obětavého přítele. Za nakladatelství NLN promluvil redaktor Jan Urban, který vedle přípravy *Dějin Albánie* k tisku spolupracoval s Pavlem také na jeho předchozí knize o řecko-tureckých vztazích. *Dějiny Albánie* poté slavnostně pokřtil velvyslanec Albánské republiky v ČR pan Qazim Tepshi. Přátelům a spolupracovníkům svého otce na závěr poděkovala Pavla Burdová Hradečná, která se též podílela na zpracování konečné



Albánský velvyslanec Qazim Tepshi s tlumočnicí.

verze textu. Po slavnostním zahájení se v přeplněném sále rozproudila živá zábava, která za zvuků albánské hudby trvala do časných ranních hodin.

František Šístek



## Prezentace nejnovějších svazků řady Historický atlas měst České republiky

Dva naposled vydané svazky řady Historický atlas měst České republiky, jejímž vydavatelem a garantem je Historický ústav AV ČR, byly nedávno představeny veřejnosti: jedná se o 16. svazek věnovaný Chomutovu a 17. svazek věnovaný Kladnu. Oba atlasy – součásti monumentálního sériového projektu, který probíhá v rámci mezinárodní



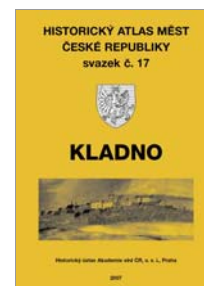
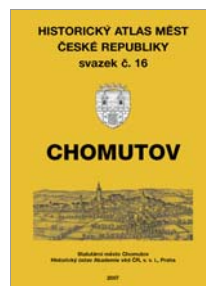
Autorský kolektiv s kladenským primátorem Danem Jiránkem na prezentaci atlasu.

spolupráce – vznikaly souběžně, a také jejich prezentace proběhly jen s malým časovým odstupem, a to ve dnech 6. listopadu 2007 v prostorách historické radnice v Chomutově a 5. prosince 2007 na radnici v Kladně.

Slavnostní křest každého nově vydaného svazku se stal již tradicí; jeho organizace se ujímají orgány

místní a městské samosprávy, a nejinak tomu bylo i v případech Chomutova a Kladna. Význam řady Historický atlas měst ČR v obecné rovině i její konkrétní přínos pro poznání dějin dané lokality zhodnotili ve stručných vystoupeních členové redakční rady a autorského kolektivu, na straně „zákazníků“ vystoupili s příslušným oceněním představitelé měst, po nichž – jak se to při prezentacích městských atlasů již stalo zvykem – následovala diskuse se zájemci z řad laické veřejnosti. Další svazek, který tým historických geografů HÚ pod vedením prof. E. Semotanové připravuje k publikaci v roce 2008, bude věnován zvláště atraktivnímu prostředí – valdštejnskému Jičínu.

*Robert Šimůnek*



Prezentaci celého projektu nalezne zájemce na adrese: <http://www.hiu.cas.cz/cs/mapova-sbirka/historicky-atlas-mest-cr.ep/>.

## Cena Miroslava Ivanova dějinám Černé Hory

Na 14. ročníku mezinárodního knižního veletrhu a literárního festivalu Svět knihy, který se konal v prostorách pražského Průmyslového paláce na holešovickém výstavišti, byly dne 25. dubna 2008 uděleny letošní ceny Klubu autorů literatury faktu, nazvané podle známého spisovatele Miroslava Ivanova. V kategorii děl autorů do 39 let ocenila porota knihu *Černá Hora* historika Františka Šístka z Historického ústavu AV ČR. Publikaci vydalo nakladatelství Libri na podzim 2007 v edici *Stručná historie států*, do níž přispěli i další autoři z HÚ AV ČR.

*redakce*



## KONFERENCE A VĚDECKÁ ZASEDÁNÍ

### Devatenácté století v nás aneb mýty, symboly, instituce a vzory chování a myšlení, které nás přežily

Ve dnech 25. 5. – 1. 6. 2007 pořádal Historický ústav ve vile Lanna rozsáhlou a hojně navštívenou mezinárodní konferenci, jejíž provokativní název *Devatenácté století v nás* připravil zájemce na záměr pořadatelů dát rozvíjení interpretačních diskursů přednost před prezentací faktů. První úvahy o její koncepci, na nichž se spolupodíleli dr. Milan Řepa (HÚ AV ČR) a dr. Jan Randák (Ústav českých dějin FF UK), zněly následovně: devatenácté století je opravdu stoletím zrodu mnoha moderních fenoménů, například liberalismu, nacionalismu, socialismu apod. Je ho také možno charakterizovat jako zlomové období při vytváření moderní sociální struktury české společnosti či uměleckých a historiografických konceptů anebo moderní politické kultury. Co všechno zbylo do dneška v našem chování a myšlení z předminulého století, lze zhruba zkou-



Organizátor konference M. Hlavačka, vlevo M. Hroch a S. Raková.

mat v těchto oblastech: 1. tvorba a udržování (národních) mýtů a národních příběhů; 2. vznik a fungování symbolů; 3. vznik, udržování a transformování idejí; 4. proměny způsobů mezilidské komunikace, historického vědomí, politické kultury a vzoru chování; 5. počátky unifikace, sekularizace, byrokratizace, technizace apod. každodenního života; 6. udržování či transformování institucí, a 7. role (užitého) umění v těchto procesech.

Šlo tedy o dešifraci vytváření národních mýtů a národních příběhů a jejich funkci ve společnosti a o zjištění, proč některé tyto mýty a koncepty vydržely houževnatě až do dnešní doby a kdo a co pomáhá udržet je při životě. Dalším cílem bylo odhalit



Diskusní zaujetí M. Hrocha.

anebo jen naznačit funkce symbolů, a snad přispět k vyřešení otázky, proč se některé symboly, atributy a mnohé monarchistické projevy (např. koruna, Hrad, silná osobnost, pohrdání erárem) udržely až dodnes. Zajímalo nás, proč v některých dobách staré ideje (slovanství, západoevropanství, neoliberalismus, křesťanství, historismus, představa pokroku) ožívají a navracejí se zpět nejen do politického, ale i do každodenního slovníku, a proč naopak některé tak rychle vyčpějí. Chtěli jsme se ptát, proč během radikálních proměn komunikačních možností dochází k proměně lidského chování ve výše vyjmenovaných oblastech, a také, jak lze recyklovat národní ideje pomocí sportu, filmu, divadla apod. Proč vlastně potřebujeme i dnes instituce, které vznikly v předminulém století a byly založeny na principech národního školství, státního byrokratismu či samosprávného rozhodování?



J. Havelka při diskusi.





Mezi účastníky zaujal M. Řepa (HÚ AV ČR).

A jaký byl výsledek? Podle referencí v ČČH a v mnichovské *Bohemii*<sup>1</sup> povzbuzující, když recenzenti mimo jiné napsali: „Uskutečnilo se impozantní setkání (cca 190 přihlášených přítomných účastníků a 60 hostů), na němž zaznělo během čtyř dnů 47 referátů. Setkání bylo inspirováno vzpomínkou na 10. výročí úmrtí O. Urbana (1996), připomenutím jeho nedožitých 70. narozenin (2008) a konkrétně pak 30. výročím dokončení jeho zásadní knihy *Kapitalismus a česká společnost*.

Jednání konference bylo rozděleno do následujících celků: Obrozený nebo vymyšlený (referenti Miroslav Hroch, Miloš Havelka, Milan Řepa, Jiří Štaif, Milan Hlavačka, Lubomír Labaj, Waldemar Łazuga, Jan Randák); Národ bez šlechty (Zdeněk Bezečný, Jan Županič, Zbyšek Stodůlka); Živé a přežilé: správa, samospráva, liberalismus (Lukáš Fasora, Pavla Vošahlíková, Marie Macková, Jan Hájek, Ivan Jakubec, Marie Neudorfllová); Nesmrtelní hrdinové krásných umění (Michael Wögerbauer, Jiří Hanuš, Eva Kalivodová, Martin Kovář, Jaroslav Soukup, Viktor Velek); Mýty a identita (Marie a Dan Gawreckých, Petr Čornej, Bohumil Jiroušek, Miroslav Kmeť, Stefan Zwicker, Kiss Szemán Robert, Dagmar Blümllová, Antonie Doležalová); Dědictví předminulého století: panovníci a naši velcí mužové (Jiří Rak, Luboš Velek, Veronika Sušová, Karel Šima, Václava Kofránková); Proměny odvěké údělu (Magdaléna Pokorná, Milena Lenderová, Alice Velková, Denisa Nečasová, Marie Bahenská) a nakonec *My o cizině a cizina o nás* (František Steller-Radek Soběhart, František Šístek, Jiří Kořalka, Radomír Vlček).

S přehledně vystavěným a do hloubky jdoucím referátem *Konec historismu?* vystoupil po oficiálním zahájení Miroslav Hroch. Rekapituloval jak

<sup>1</sup> Český časopis historický 105, č. 3 (2007), s. 792-794, autorka recenze Magdalena Pokorná; *Bohemia* 47, Mnichov 2006/07, s. 413 – 414, autor recenze Jan Randák

dosavadní způsoby bádání, tak jeho další možnosti i s připomenutím citelné současné rezignace při hledání nových alternativ vývoje pro minulost i pro budoucnost, aby poté promítl mnohdy téměř absolutizované pramenné poznání či „selektivnost“ témat ke škodě věci i do praxe studia 20. století. Již věcná a podnětná diskuse k tomuto úvodnímu referátu předznamenala celý další průběh jednání, organizovaného tak, že po každém jednotlivém vystoupení zazněla bezprostřední a často velmi živá diskuse.

Konferenční jednání nabídlo nejen bohatou škálu probíraných témat, ale soustředilo odborníky z různých institucí pražských (kromě organizátorů i další fakulty Univerzity Karlovy a Vysoké školy ekonomické a ústavy Akademie věd ČR) i mimopražských (Brno, České Budějovice, Opava, Pardubice), ale také ze zahraničí (Banská Bystrica, Bratislava, Budapešť, Mohuč, Poznaň, Vídeň). Umožnilo také setkání příslušníků snad všech generací historiků, včetně té nastupující – studentů a doktorandů.“



Vystoupení J. Štaifa.

Tak zhodnotila konferenční událost M. Pokorná v Českém časopise historickém, zatímco J. Randák v mnichovské *Bohemii* zdůraznil další přínos této plodné vědecké výměny: „Devatenácté století přineslo zrod celé řady moderních fenoménů – liberalismu, nacionalismu, socialismu, znamenalo přelom při vytváření moderních sociálních struktur české společnosti, v uměleckých a historiografických koncepcích a v moderní politické kultuře. V řadě tematických bloků účastníci konference jednali a diskutovali o tom, co se z této minulosti uchovalo v našem chování a myšlení dodnes.“

Konference vedle nastolení a prodiskutování mnoha palčivých témat historické i občanské sebe-reflexe přinesla též ukázkou příkladné vědecké spolupráce akademické a vysokoškolské instituce. Příspěvky budou publikovány ve sborníku pod redakcí Milana Řepy, který v roce 2008 vyjde v nakladatelství Historický ústav.

Milan Hlavačka

## Biografický výzkum „v zrcadle dějin“

Ve dnech 8. - 10. 10. 2007 pořádalo oddělení biografických studií Historického ústavu pod názvem *Osobnosti v zrcadle dějin* první domácí konferenci věnovanou problematice tvorby a vydávání biografických slovníků, jejímž cílem bylo setkání a výměna zkušeností badatelů různých evropských pracovišť. Tato významná lexikografická disciplína přivedla do Prahy kolem pěti desítek odborníků – historiků a vědců příbuzných oborů, mezi nimiž byli vedle České republiky zastoupeni pracovníci z Německa, Švýcarska, Rakouska, Polska a Slovenska; ze zahraničí přijelo a na konferenci vystoupilo celkem 17 účastníků.

První den jednání v hlavní budově Akademie věd na pražské Národní třídě zahájil místopředseda AV ČR prof. PhDr. Jaroslav Pánek, DrSc., v následném vystoupení ředitelka Historického ústavu prof. Svatava Raková zdůraznila místo biografických studií ve výzkumném plánu instituce a jejich význam pro udržení národní paměti a rozvíjení historické kultury. Očekávaný přínos konference za pořádající oddělení nastínila jeho vedoucí a hlavní redaktorka Biografického slovníku českých zemí doc. PhDr. Pavla Vošahlíková, DrSc. Příspěvky v tomto jednacím bloku byly zaměřeny především na obecné problémy oboru, zejména však sloužily k velmi přínosnému bližšímu seznámení s biografickými projekty, které jsou realizovány v jednotlivých středoevropských státech. Již dlouhou dobu vycházející Polski Słownik Biograficzny představila prof. Maria Czepe z Krakova, o nesmírně vědecky i technicky náročném trojjazyčném Historisches Lexikon der Schweiz hovořil Dr. Phil. Marko Jorio, který na několika vybraných heslech ukázal specifické obtíže tohoto ambiciózního podniku. Za slovenskou biografistiku vystoupil doc. PhDr. Augustin Maťovčík, DrSc., z německých hostů přednesli své referáty prof. Dr. Claus Priesner, Dr. Bernard Ebnet (oba se podílejí na projektu *Neue Deutsche Biographie*) a dále Dr. Robert Luft z Collegia Carolina v Mnichově, které vydává pro domácí pracoviště zvláště přínosný Biografický lexikon k dějinám českých zemí (*Biographisches Lexikon zur Geschichte der böhmischen Länder*). Z rakouských účastníků, připravujících *Österreichisches Biographisches Lexikon*, vystoupil Mgr. Christoph Mentschl. Konečně „domácí“ projekt Biografického slovníku českých zemí představila opět jeho vedoucí, doc. Pavla Vošahlíková. Následná diskuse ukázala užitečnost takové konfrontace jako vítané příležitosti k přímému předávání technických a organizačních po-

znatků a zkušeností, specifických právě pro tento typ lexikografie.



Za předsednickým stolem J. Pánek, P. Vošahlíková a S. Raková.

V dalších dvou dnech se konferenční dění přesunulo do vily Lanna v Praze-Bubenči. Na programu úterního jednání byly zejména referáty o dílčích či regionálních biografických slovnících (podnikatelů, žen-političek, novinářů, severní Moravy apod.). Analýze problému rodinných hesel se věnovala PhDr. Marie Makariusová z pořádajícího oddělení biografických studií HÚ. Zajímavý přehled české biografistiky „od Otty do dnešních dnů“ přednesl PhDr. Josef Tomeš z Masarykova ústavu AV ČR. S projektem připravovaného novinářského slovníku seznámily účastníky doc. PhDr. Barbora Köpplová a PhDr. Jitka Kryšpinová z Fakulty sociálních věd UK, k problematice studia podnikatelů vystoupil prof. PhDr. Milan Myška, DrSc. z Ostravské univerzity, jeho kolega ze stejného pracoviště doc. PhDr. Aleš Zářický, Ph.D. představil projekt již dvacetisvazkového Biografického slovníku Slezska a severní Moravy.



Úvodní slovo místopředsedy AV ČR J. Pánka sleduje P. Vošahlíková.





Přednáška M. Makariusové.

Tématice studia biografii žen v politice se věnovala PhDr. Dana Musilová, CSc. z Univerzity Hradec Králové. Několik dalších referátů poté opustilo pole slovníkové tvorby a soustředilo se na biografické zpracování individualit: např. PhDr. Jan Janko, CSc. vycházel ve svém příspěvku ze studia života a díla prof. Bohumila Němce, Mgr. Tomáš Motlíček seznámil shromážděné s poznatky k osobnosti historika Josefa Dobiáše. Ze zahraničních hostů vystoupila zejména RNDr. Ludmila Ďuranová z Matice slovenskej v Martině, která si položila otázku využití životopisných studií v širších interpretačních modelech.

Třetí a poslední den konference přitáhl značnou pozornost nejen biografických odborníků tématem fiktivních (či falšovaných) osobností a jejich postavení v životopisných slovnících. Koneckonců právě v roce pořádání konference uplynulo 150 (?) let od narození Járy da Cimrmana.... Největší část referátů se ovšem věnovala osobnostem středověkým, o jejichž reálné existenci je veřejnost často skálopevně přesvědčena. V českém prostředí se jimi zabývala (včetně příkladů, jak někteří z nich vpluli i do seriózních biografických slovníků) prof. PhDr. Marie Bláhová, DrSc. Jak se ukázalo, nejen Češi mají sklon k historickým fikcím; téma upoutalo i polské účastníky, z nichž prof. dr. Marcelli Kosman z Poznaně přednesl analýzu černo-bílého vidění polských „národních hrdinů“, otázky proniknutí ně-

kterých fiktivních osob do polských encyklopedií se ve společném referátu dotkli Mgr. Agata Barzycká a Mgr. Tomasz Latos. O tom, jak názor na určitou osobnost dokáže ovlivnit jejich učebnicové podání, hovořila doc. PhDr. Pavla Vošahlíková, DrSc. PhDr. Miloslav Martínek, CSc. se zase věnoval otázkám reálného či fiktivního života českých cestovatelů, z nichž si pro svůj příspěvek vybral zejména Jiřího Dráchovského z Dráchova a Enriqua Stanka Vráze, obestřené nejednou legendou.

Všechny referáty obohatila živá diskuze, následující po každém jednacím bloku. Vedle navázání osobních kontaktů, výměny teoretických i praktických zkušeností a důkazu, jak významnou a specifickou součástí moderní historické vědy tvoří biografická a slovníková studia, přinesla iniciativa pracovníků HÚ i velmi praktický důsledek v prohloubení



M. Czeppe představuje Polský biografický slovník, po ní vystoupil M. Jorio z Bernu (vlevo).

mezinárodní spolupráce na příslušných projektech včetně společného úsilí o zjednodušení práce v archívech a dalších institucích, jejichž vedoucí činitelé mnohdy až příliš rigidně vykládají pravidla o ochraně utajovaných skutečností, i když se jedná o vědecké účely.

Velmi potěšující byl též zájem sdělovacích prostředků, zejména Českého rozhlasu a České televize.

*Jiří Martínek*

## **Brno Vidni, Videň Brnu**

**B**rněnská pobočka Historického ústavu se ve dnech 22. a 23. listopadu 2007 spolupodílela na konání vědecké konference „*Brno Vidni, Videň Brnu. Zemské metropole a centrum říše v 19. století. – Brünn – Wien, Wien – Brünn, Landesmetropolen und Zentrum des Reiches im 19. Jahrhundert*“,

jejímž hlavním pořadatelem byl Historický ústav Filozofické fakulty Masarykovy univerzity – Výzkumné středisko pro dějiny střední Evropy – prameny, země, kultura, dále pak ke zdárnému konání akce přispěly Archiv města Brna a Matice moravská. Tato konference navázala na pomalu se rodící

tradici obdobných střetnutí, jejímiž dosavadními předměty setkávání se stalo moravské vyrovnání 1905, problém obecních samospráv a vytváření občanských elit i problém sekularizace.

Konference o zemských metropolích přilákala do krásných prostor bývalého brněnského alumnátu několik desítek historiků z České republiky, Rakouska, Německa, Polska a Slovinska. Při popisu konferenčního dění se namísto obvyklého výčtu jmen raději zaměřím na přiblížení hlavních témat, o nichž se na zasedání často s vervou diskutovalo.

Jedním z pozoruhodných námětů k diskusi bylo zamyšlení nad okolnostmi, které způsobily, že Brno nehrálo v politickém životě rakouských Němců tu úlohu, jež by mohla odpovídat početní velikosti města. Postavení Brna jakožto politického centra moravských Čechů bylo analyzováno z několika hledisek, jedním z nich bylo např. hledání alternativních středisek politického dění na Moravě (Olomouc, Prostějov, Královo Pole).

V dalším bloku se hojně diskutovalo o tématu obecních samospráv a vzorců jejich chování. Jako nosné se ukázalo porovnání přístupů pražské a vídeňské městské reprezentace ke správě obce v letech 1861 až 1918. Lukáš Fasora vystoupil s tezí, že brněnská radnice již od 80. let 19. století hledala vzory pro řešení komunálních problémů jinde než ve Vídni a pověstné rčení o Brnu jako „předměstí Vídně“ ztratilo svoji oprávněnost. Naproti tomu v Krakově byla vídeňská sociální politika recipována před první světovou válkou v oblasti výstavby levného bydlení.

Kontakty mezi Brnem a Vídní zprostředkovávali také mnozí úředníci, kteří se rozhodli pokračovat ve své kariéře na vyšších byrokratických postech v říšské metropoli, o čemž na jednání promluvil Aleš Vyskočil – bohužel jediný referující zástupce našeho ústavu na této konferenci. Diskutovalo se tu rovněž o poměru moravského a haličského místodržitelství a centrálních vídeňských úřadů. Stranou zájmu nezůstaly ani hospodářské kontakty vídeňské metropole a brněnského lokálního centra, které bylo v 19. století proslaveno zejména výkony brněnských vlnářských závodů. K okrajovým problémům nepatřily ani obtíže, s kterými se v minulosti muselo vyrovnávat židovské obyvatelstvo na Moravě.

Osou několika dalších příspěvků byl vztah centra a periferie zobrazovaný na příkladu lokálních rezidencí, jakými byly např. Ljubljana, Opava, Linec, Černovice, Krakov, Lvov, Liberec či Salcburk v oblastech vztahů administrativních, politických, hospodářských, obchodních a kulturních. Blok obzvláště korespondující s tématem konference představovala analýza recepce kulturního vlivu metropole podunajské monarchie v Brně v oblasti architektury, divadla, společenského života i v specifické oblasti pohostinství a kavárenské kultury.

Po zkušenostech z této i předchozích konferencí je více než pravděpodobné, že mnozí z přítomných se v Brně na sklonku roku 2008 znovu sejdou na dalším vědeckém setkání věnovaném proměnám měst.

*Pavel Cibulka*

## **Dvory a rezidence ve středověku II. Skladba a kultura dvorské společnosti**

**V**e dnech 18. - 19. října 2007 uspořádali pracovníci oddělení středověku Historického ústavu ve spolupráci s Ústavem českých dějin FF UK a Archivem hlavního města Prahy již druhé kolokvium věnované výzkumu dvorů a rezidencí, které navázalo na první setkání konané v roce 2005 a věnované základní typologii šlechtických sídel. Organizátoři Dana Dvořáčková a Jan Zelenka zvolili tentokrát jako vůdčí téma skladbu a kulturu dvorské společnosti. Poměrně vysoký počet dvaceti šesti příspěvků českých, moravských a polských badatelů přednesených během dvoudenního zasedání potvrdil, že zájem o toto téma roste. Proti prvnímu setkání se záběr rozšířil nejen co do počtu přednášejících i posluchačů (konferenčnímu jednání bylo přítomno na 70 zájemců), ale zejména obsahově a zaměřením na delší historické období.



Zleva hostitel V. Ledvinka, dále L. Bobková, S. Raková a D. Dvořáčková.

Podtitul kolokvia spojil dva na první pohled různorodé aspekty, totiž strukturu společnosti a její kulturu. Ve skutečnosti ovšem mají oba tematické



K nejmladším účastníkům patřil J. Zelenka.

okruhy k sobě blíže, než se zdá. Ráz dvora, jeho společenská prestiž, kvantitativní i kvalitativní úroveň dvorské společnosti byly vždy spojeny s činností osob – nositelů dvorských úřadů, které chodu dvoru udávaly tón. Svůj záměr ostatně organizátoři představili v anotaci kolokvia: „*Cílem setkání je... identifikovat jednotlivé úřady, náplň a vztahy mezi jejich nositeli ve struktuře dvora... [a pojmout mj. na základě] interdisciplinárního studia... dvůr jako složitý sociální organismus, jehož život se odehrával v několika rovinách – politické, správní a společenské... [a který byl nejen] nástrojem správy, ale místem sociální interakce... Proto druhý tematický okruh neodmyslitelně tvoří kultura, která ...v sobě zahrnovala všechny zmíněné složky a byla tak určujícím činitelem všedního i svátečního života dvorské společnosti.*“



Odborné příspěvky oživila recitace J. Rosáka.

V jednotlivých příspěvcích představili autoři své badatelské projekty a jejich výsledky, v jejichž kontextu byly diskutovány možnosti a limity současného medievistického bádání. Je nutno ocenit celkově vyvážené rozložení prezentovaných témat ve smyslu geografickém i chronologickém. Předmětem studia byly dvory a dvorští úředníci ve významné části středoevropského prostoru (Čech, Moravy, Lužice, Slezska a Polska), přičemž referáty vcelku souvisle pokrývaly ucelené chronologické

období od 11. do 15. století. Jednotlivá sdělení sice nevyvolávala netradiční metodické otázky, na druhé straně však badatelé na modelových studiích, mezi něž zejména náležel rozbor cest panovnického dvora Lucemburků do Lužice, poukázali na velké možnosti vyhodnocení nedoceňovaných typů pramenů (např. účetní povahy) a na jejich propojování s prameny diplomatického či narativního charakteru. Některé příspěvky, jež zkoumaly obsazování dvorských úřadů na jednotlivých panovnických či šlechtických dvorech, opíraly své závěry o využití prosopografických (spíše však biografických) metod. V tomto ohledu je třeba vyzdvihnout zejména vystoupení věnovaná opomíjeným tématům české historiografie – dvoru Zikmunda Lucemburského a uherské epizodě vlády Václava III. Další badatelé poutavě hovořili o vývoji nepanovnických dvorů, jako např. o dvoru hlohovského a opavského vévody Zikmunda Jagellonského nebo o vývoji hejtmanství úřadu svídnického a javorského knížectví. Mimořádně atraktivní pak byla skupina referátů, která ilustrovala možnosti uplatnění interdisciplinárního výzkumu při bádání o dvorech a rezidencích; tematická škála obsahovala například recepci rytířské epiky ve středověkých Čechách, dobové chápání charakterových typů – literárních hrdinů či vliv hudby na dvoře císaře Fridricha III. na hudební kompozice v českém prostředí napříč konfesemi. Za zmínku v této souvislosti stojí rovněž studie o pařížských rezidencích Lucemburků, založená na rozboru písemných i ikonografických pramenů.

Důležitým cílem cyklu kolokvií *Dvory a rezidence ve středověku* je bezpochyby vyrovnat se s pokročilým západoevropským bádáním. Tematika dvorů a dvorských úřadů byla českou historiografií dlouho podceňována a zanedbávána, zatímco v sousedním Německu se již tradičně intenzívně pěstuje. Tak například v Akademii věd v Göttingen probíhá dlouhodobý projekt věnovaný studiu dvorů v celém tematickém spektru včetně metodických otázek, výsledky práce příslušné komise (Residenzen-Kommission der Akademie der Wissenschaften zu Göttingen) jsou pravidelně publikovány v reprezentativní ediční řadě *Residenzenforschung* (nakladatelství Thorbecke) a v periodiku *Mitteilungen der Residenzen-Kommission*. Snaha organizátorů pražských zasedání přiblížit se tomuto vzoru je úctyhodná a žádoucí. Již průběh prvních dvou pražských zasedání dává naději, že se tento záměr podaří naplnit. Přednesené příspěvky budou opět publikovány ve specializované řadě periodika *Mediaevalia Historica Bohemica*.

Eva Doležalová



## Mezinárodní konference o životě a díle Karla Kramáře

**N**a přelomu října a listopadu 2007 proběhla v Clam-Gallasově paláci mezinárodní konference o životě a díle Karla Kramáře, společný vědecký podnik několika pořadatelů – Masarykova ústavu – Archivu AV ČR, Ústav českých dějin FF UK, Historického ústavu AV ČR a vysoké školy CEVRO, přičemž organizační úkoly na sebe vzaly především první dvě jmenované instituce. Průběh konference bude komentován v odborné publicistice; na tomto místě redakce uveřejňuje závěrečné slovo jednoho z organizátorů prof. Milana Hlavačky, které přineslo krátké shrnutí konferenčního setkání a zhodnocení jeho vědeckého přínosu.

*redakce*



Hovoří L. Velek, za předsednickým stolem zástupci pořadajících institucí.

Domnívám se, že velkou předností této konference bylo, že nikdo z referentů neměl v úmyslu osobnost Karla Kramáře dehonestovat a ani ho apriorně adorovat. Poprvé byly jeho život a politické dílo probrány ze všech úhlů. Shodli jsme se na tom, že byl mužem tří tváří, které se shodovaly se třemi obdobími jeho občanského a politického života. Nejprve byl mužem výrazného politického talentu a do jisté míry dítětem politické štěstěny. Díky tomu se stal prvním politickým profesionálem v českých dějinách. Toto období zahrnovalo monarchisticko-liberální periodu a trvalo do vypuknutí první světové války. Pak se Karel Kramář proměnil v muže mučednické glorioly. Jeho politická činnost mu přinesla paradoxně největší slávu a oblibu, v době, kdy mu jeho oblíbená Politika sama – přeneseně viděno – usilovala o život. Z odsouzeného na smrt se ale shodou okolností stal přes noc hrdina a největší český rakouský mučedník. Na vrcholu slávy a moci však pobyl – a to již v novém státě – jen několik měsíců. Pak se proměnil v méně úspěšného vůdce

pravicově zaměřené strany, která nehodlala pod Kramářovým vůdcovským vedením proměnit starosvětské chápání politiky v modernější masovou práci. Její starý vůdce nechtěl brát ohled na proměněnou tvář světa a jeho vrtochy.

Karel Kramář byl na této konferenci poprvé nastíněn nejen jako politik, ale také jako podnikatel, mecenáš, „politický mafián“, ochránce bílé ruské emigrace, něžný milenec, manžel a politický myslitel a národohospodář. Politice obětoval otcovy sny, majetek a někdy i vlastní ideály. Neustále osciloval mezi odvážným vizionářstvím – zvláště pak ve vztahu k Rusku – a politickým realismem. A i když ke konci života zaznamenával stále méně politických úspěchů a jako podnikatel víceméně zkrachoval, mohl o sobě vždy tvrdit, že politiku a sebe financoval a nikoliv naopak, že politika financovala jeho. Finanční nezávislost dávala politikovi Karlu Kramářovi vnitřní pevnost a zřejmou nezávislost.

Tak co tedy z Karla Kramáře zbylo pro dnešní časy? Asi už jenom něco víceméně mlhavého, co nazýváme symbolickým kapitálem a co může i dnes sloužit za pravzor vzhledu autentického politika. A tím je a bude silná osobnost, politická vize, kvalitní vzdělání, vůdcovský talent, občanská bezúhonnost, statečnost a mravnost, aureola bojovníka (hlavně za české státní právo) a nakonec i ódium spoluzakladatele novodobého československého a českého státu a jeho prvního ministerského předsedy. Při pohledu z ochozu Kramářovy vily na noční Prahu a věčnou řeku uprostřed této scenérie lze lehce nabýt dojmu, že toto by mohla být také dnes maxima českého politika.



Vystoupení M. Hlavačky doporovázené projekcí sledují I. Šedivý a V. Ledvinka.



## Kolokvium Církev a zrod moderní racionality. Víra – pověra – vzdělanost – věda v raném novověku

**Ch**ápání racionality ve smyslu kritického exaktního myšlení, které vylučuje z „vědecky“ pojímané reality všechny skutečnosti nezdůvodnitelné a neuchopitelné lidským rozumem, v podstatě formuje naše vnímání světa dodnes. Vznik a zejména prosazení racionálního chápání reality stále přitahuje pozornost odborné veřejnosti. Příspěvkem do diskuse nad tímto tématem bylo i kolokvium *Církev a zrod moderní racionality. Víra – pověra – vzdělanost – věda v raném novověku* pořádané dne 17. května 2007 Historickým ústavem AV ČR. Uvedené vědecké zasedání mělo za cíl zejména propojit poznatky různých společenskovedních disciplín, které se týkají jak proměn filozofického a vědeckého myšlení, tak i změn v postojích raně novověké církve



Iniciátor konference J. Mikulec s powerpointovou prezentací.

(přesněji církví, protože nebyla pominuta ani protestantská část evropské kultury), jež byly těmito procesy vyvolány. V období baroka a samozřejmě pak především v době osvícenství můžeme v církvích dobře sledovat proměny mentality v přímé vazbě na náboženskou víru, právě postupná racionalizace náboženského života byla výrazným projevem celé proměny myšlení.

Na kolokviu zaznělo celkem deset příspěvků. V úvodním referátu se Zdeněk Beneš (FF UK) věnoval historiografii od konce 19. století, ukázal, jak jednotlivé směry historického výzkumu interpretovaly „novověký typ racionality“. V rovině teoretického myšlení se odvíjel i referát Jana Horského (FHS UK), který se zabýval pojmem racionalizace z filozofického i historicko-antropologického hlediska. Benedikt Tomáš Mohelník, OP (KTF UK) se zaměřil na teologii a na vývoj jejího sebevymezení od počátku novověku až do současnosti.



Za předsednický stůl zasedly též I. Čornejová a S. Raková.

Svatava Raková (HÚ AV ČR) vyložila procesy, které vedly ke vzniku první novověké vědecké společnosti, londýnské Royal Society, a jejímu otvírání se různým konfesím. Velkou pozornost věnovala také reinterpretacím tzv. vědecké revoluce 17. století v současné britské a americké historiografii. Pojetí „Rozumu“ a „Víry“ jako personalizovaných principů v barokní literatuře představil na příkladu Komenského dialogu *Truchlivý* ve svém příspěvku Antonín Kostlán (ÚSD AV ČR). Martin Gaží (Národní památkový ústav, České Budějovice) ukázal na zápisech o zázračných uzdraveních na poutních místech zcela odlišné vnímání reality a pravdivosti v barokní době. Ivana Čornejová (Ústav dějin UK a Archiv UK) ve svém příspěvku hovořila o pěstování



Hovoří Z. Beneš, naslouchají A. Kostlán a J. Mikulec.

vědy v řeholních řádech pobělohorské doby a zaměřila se na jezuitu a jejich univerzitní působení. Její pohled doplnil v koreferátu Karel Mačák (Technická univerzita v Liberci), jež ukázal, jak jezuité při výuce astronomie obcházeli zákaz vykládat heliocentrický systém. Poslední dva referáty byly zaměřeny

řeny na problematiku racionality v přechodu od barokní k osvícenské zbožnosti. Tomáš Malý (FF MU Brno) věnoval své vystoupení proměnám, které vnesla racionalita období josefinismu do oblasti charitativní péče, což doložil na konkrétních příkladech „péče o potřebné“ v Brně na sklonku 18. století. Jiří Mikulec (HÚ AV ČR) se v posledním příspěvku kolokvia pokusil shrnout změny, jimiž prošlo vnímání zbožnosti a náboženského života od baroka po osvícenství.

Cílem jednodenního zasedání samozřejmě nemohlo být komplexní postihu všech témat, která

by při výzkumu dané problematiky přicházela v úvahu a která souvisejí se zásadní proměnou mentality, jíž prošla evropská společnost v průběhu raného novověku. Přesto můžeme konstatovat, že kolokvium upozornilo na řadu otázek a zejména díky živým diskusím poskytlo mnoho zajímavých impulsů pro další bádání. Referáty, často v rozšířené a doplněné podobě, budou publikovány v samostatném sborníku.

*Kateřina Valentová*

## Reflexe dějin Československa v letech 1918–1948 v historiografii na počátku 3. tisíciletí

Historický ústav AV ČR uspořádal dne 5. února 2008 pod výše uvedeným názvem pracovní setkání za účasti odborníků z domácích i zahraničních vědeckých ústavů a vysokých škol (Filozofická fakulta UK, Fakulta sociálních věd UK, Vysoká



E. Voráček moderoval i přednášel.

škola ekonomická v Praze, Ústav soudobých dějin AV ČR, Slezská univerzita v Opavě, Univerzita Hradec Králové). Jeho hlavním posláním bylo seznámit odbornou veřejnost s výsledky bádání zaměřeného na tři desetiletí československého vývoje od vzniku samostatného státu do únorového puče, jak se promítly do prací vzniklých po roce 1989. Zasedání zahájila ředitelka Historického ústavu Svatava Raková; mezi jiným zdůraznila, že setkání je součástí přípravy mezinárodní vědecké konference *Československo a krize demokracie ve střední Evropě ve 30. a 40. letech. Hledání východisek*, kterou Historický ústav pořádá v září 2008 v rámci připomínky tzv. osmičkových výročí.

Referující se soustředili na zachycení významných trendů a počinů historiografie posledních zhruba dvaceti let k velkým tématům meziválečného a vá-

lečného vývoje. Rozdělení vcelku respektovalo tradiční pojetí „velkých dějin“: J. Harna podal přehled syntetických prací k 20. století, J. Dejmek se věnoval výzkumu v oblasti zahraniční politiky a diplomacie, V. Lacina s L. Slezákem si vzali na starost nedávné publikace k hospodářským dějinám (všichni HÚ AV ČR). Ústup dříve intenzivně pěstovaných sociálních dějin naznačil společný příspěvek J. Machačové (Slezský ústav SZM Opava), D. Musilové (Univerzita Hradec Králové) a N. Pavelčíkové (Ostravská univerzita). Další referáty se zaměřily na situaci ve zpracování horkých témat soudobé historiografie – národních „okrajů“ a církevní a náboženské problematiky. E. Irmanová přehlédla práce k maďarské menšině, její polské období se věnoval J. Friedl a J. Šebek (všichni HÚ) zmapoval, jak si čeští historici poradili s postavením československých občanů německé národnosti. Výsostně aktuální, avšak stále nedostatečně zpracování otázek z moderních církevních dějin v nedávné reflexi analyzoval J. Šebek. Poslední příspěvky sledovaly, jak se vyvíjely pohledy na československý vývoj zvenčí.



Specialista na zahraniční politiku ČSR J. Dejmek.



O stavu výzkumu hospodářských dějin informoval V. Lacina.

Z. Zudová-Lešková si vzala pod drobnohled práce slovenských kolegů, E. Voráček přednesl teze referátu nemocného J. Němečka o dotyčných třiceti letech v pohledu mezinárodního dějepisce. Většina účastníků splnila vcelku deskriptivní bilanční zadání odpovídajícím způsobem, někteří však k úkolu přistoupili ve smyslu kritické analýzy, vyzdvihli sporné interpretace, nedostatky či trvající slabá místa. Zajímavým pendantem bylo vystoupení zahraničních diskutantů; o tuto roli požádali pořadatelé prof. Volkera Zimmermanna z Univerzity Düsseldorf a prof. Piotra Majewského z Historického ústavu Varšavské univerzity. V. Zimmermann poukázal na skutečnost, že v dosavadním českém bádání se udržuje tradiční nadvláda politických dějin a popisné – pozitivistické – metodologie, přičemž chybí srovnání s vývojem v sousedních zemích a vzájemná reflexe politického a společenského vývoje i domácí a zahraniční politiky. Za nedostatek rovněž označil všeobecně přežívající nacionalistický přístup a varoval před vlivem „stínů minulosti“ na zásady kritické historiografie. Česko-německé vztahy nejsou podle V. Zimmermanna jen dějinami vzájemných konfliktů, na druhé straně při posuzování demokratičnosti charakteru tzv. první CSR nestačí vycházet výlučně z formálně právních a ústavních hledisek. Dále je nutné soustavně se věnovat tématům zajímavým současné západní dějepisce, jakými jsou dějiny každodennosti a mentalit, symbolické významy a sociálně kulturní kontexty; z problematiky protektorátu je zanedbaná otázka kolaborace.

Druhý diskutant P. Majewski zahájil vystoupení porovnáním výsledků polské a české historiografie moderních dějin. Vyzdvihl větší přínos českých historiků, souhlasil však s předchozím řečníkem v tom, že tento zisk jde především na účast politických dějin, přičemž např. kulturní vývoj je zanedbáván. Poukázal dále na celou drůzu témat, kterým by měla být urychleně věnována pozornost, mezi nimi

politická kultura, agrární dějiny, jazykové právo a jeho naplnění v praxi, turnerské hnutí, aktivismus, dějiny SdP, národnostní poměry v československé armádě a německá otázka v politice KSČ.

Na závěr setkání proběhla diskuse, v níž vystoupila řada přítomných. S kritikou se setkala zejména skutečnost, že vzhledem k upřednostňování tradičních politických dějin stále přetrvávají mezery ve výzkumu struktur – stranic, politického systému, vztahu politiky a ekonomiky, financování politických stran, politických elit, stranického tisku a úloze klerikalismu a církve v politice. V případě hospodářských dějin se jako největší problém jeví nedostatek



Hovoří J. Šebek, připraveni J. Friedl a E. Irmanová.

erudice u mladé generace historiků, protože tato specializace vyžaduje vedle odborného historického vzdělání také dobrou znalost ekonomie a ekonomických kategorií. Velký pokrok zaznamenalo bádání na poli zahraniční politiky, na čemž má výrazný podíl možnost studia v zahraničních archivech, ale převažuje spíše zájem o dějiny diplomacie. Opakovaně se vyskytly poukazy na absenci přednostních



Výsledky pracovního setkání shrnula S. Raková.

témat evropské a americké historiografie moderních dějin, jakými jsou infrastruktura, technika, školství,



kultura a zdravotnictví, kritizována byla rovněž nedostatečná metodologická vyspělost. Diskutující poukazovali na nutnost aplikace metod převzatých z ekonomie, sociologie, politologie, kulturních teorií a dalších mezních disciplín. Aktuální je též posilování mezinárodní spolupráce a zařazení domácího vývoje do středoevropského komparativního či komplementárního kontextu. Workshop uzavřela

S. Raková krátkým vystoupením, v němž stručně reagovala na obsah jednotlivých hlavních příspěvků a poukázala na nutnost vycházet z teoretického zvládnutí složitého a často protikladného procesu společenské modernizace jako klíčového fenoménu dějin 20. století.

*Petr Prokš – redakce*

## Interpretace ruských revolucí

**H**istorický ústav AV ČR, Výzkumné středisko pro dějiny střední Evropy, Historický ústav FF MU a Centrum pro studium demokracie a kultury uspořádaly 26. října 2007 v prostředí brněnského hotelu Slavia konferenci *Interpretace ruských revolucí*. Myšlenka uspořádat konferenci zabývající se interpretacemi, hodnocením a představami o „klíčové události evropských dějin“ navázala na dvě obdobná, též v Brně uskutečněná, kolokvia z podzimu 2003 a jara 2004, jež byla v roce 2004 završena sborníkem *Interpretace Francouzské revoluce*.

Hlavním východiskem setkání věnovanému Interpretaci ruských revolucí bylo zacílení na druhý život ruských událostí roku 1917, a to v rovinách politické, historiografické, politologické ale i kinematografické. Úvodní slovo pronesl Jiří Hanuš (FF MU). Poukázal především na problematičnost a komplikovanost samotného pojmu „revoluce“ plynoucí z jeho mnohovýznamovosti a procesualnosti. První dva oddíly konference byly věnovány interpretaci ruských revolucí v minulém století. Zahájeny byly referátem Radomíra Vlčka (HÚ AV ČR), který upozornil na některé pozoruhodné momenty Masarykova hodnocení ruského roku 1917 a mj. nastolil otázku, nakolik lze na Masarykovy svérázné názory nahlížet jako na vědecky relevantní. Následovalo vystoupení Jaroslava Vaculíka (PedF MU), který účastníkům osvětlil pestrost postojů k revolucím roku 1917 české minority pobývajících v oné době Rusku. Referáty prvního oddílu uzavřely příspěvky věnující se ruské revoluci očima meziválečných historiků. Josef Šaur (FF MU) ve svém příspěvku vyložil postoje historika a politika, pozdějšího čelného představitele ruské emigrace P. N. Miljukova, který si, coby přímý účastník dění roku 1917, především kladl otázku, jak se mohlo stát, že nevýrazná menšina profesionálních revolucionářů bez propracovaného programu na sebe mohla strhnout veškerou moc. Referent též upozornil na zajímavou genezi Miljukovových postojů k ruské revoluci a k jí nastolenému režimu: od původně odmítavého stano-



Hovoří R. Vlček, za předsednickým stolem J. Hanuš.

viska, až k faktickému uznání a ztotožnění se s ním po roce 1941. S cenným srovnáním postojů dvou historiků-současníků, J. Kucharzewského a J. Slavíka, přispěl do plejády názorů ve svém referátu Jan Dvořák (FF MU). Na příkladech komparace jejich postojů ke kontinuitě ruských dějin, ke vztahu Ruska a Evropy a k bolševismu a bolševikům provedl analýzu obou přístupů. Následný příspěvek Zbyňka Vydry (Univerzita Pardubice) věnovaný Pipesově pohledu na ruskou revoluci jednak přesvědčivým způsobem zpochybnil jeho snahu o sebe prezentaci jako „nezařaditelného“ a zároveň ukázal, že jeho pohled na revoluci byl velkým návratem k meziválečnému pojetí a ignorací tzv. revizionistické historiografické linie, která od konce 60. let minulého století pohlížela na ruskou revoluci a vůbec celý sovětský systém s jistými sympatiemi. Ty bytostný konzervativce Pipes pochopitelně nesdílel. První dva oddíly uzavřel svým vystoupením Milan Řepa (HÚ AV ČR), který zaměřil svoji pozornost na obecnou teorii sociální revoluce v díle americké socioložky Theldy Skocpolové.

Třetí oddíl byl věnován ruské revoluci očima politologů. Jan Holzer (FSS MU) ve svém příspěvku prezentoval deset možností, jakými může politologie nahlížet na ruskou revoluci. Stanislav Balík



(FSS MU) se zaměřil na vztah revoluce a totalitního režimu. A konečně, Vít Klepárník (FF MU) představil interpretaci ruské revoluce v díle britského historika E. H. Carr, autora blízkého revizionistickému proudu, který s ruskou revolucí sympatizoval a který byl v poválečném období vnímán jako obhájce Sovětské svazu.

K dobré úrovni konference přispěli i oba zahraniční hosté, jimž patřil oddíl čtvrtý. Maciej Górny (Berlín) představil rozbor interpretací událostí z let 1917-1920 v prostředí NDR, Polska a Československa 50. let minulého století, jejich interpretačních, resp. dezinterpretačních schémat. Ľubica Harbuľová (Univerzita Prešov) se ve svém referátu věnovala slovenské recepci ruských událostí roku 1917. Příjemné osvěžení přinesl poslední, pátý oddíl, který byl věnován interpretaci ruské revoluce v umění a vyučování. Jaromír Blažejovský (FF MU) ve svém audiovizuálním příspěvku přišel s ukázkami zobrazení ruské revoluce v sovětské kinematografii a po-

slední referent, Kamil Štěpánek (PedF MU), přednesl zajímavé postřehy o didaktice vyučování dějepisu na konkrétním příkladu ruské revoluce.

Jedním z pozitivních rysů konference byla skutečnost, že každý oddíl byl následován prostorem pro diskusi, kterou zpestřovala jak účast zahraničních hostů, tak i přítomných politologů a dalších účastníků. V interdisciplinárnosti, v účasti nejen historiků, ale i politologů či filmového vědce spočíval další přínos akce, která tak nabídla zajímavé přesahy do sousedních, historiografii více či méně příbuzných oborů. V tomto ohledu by snad konferenci slušela i účast zástupců literárněvědné rusistiky. Pozitivní ovšem byla i konfrontace názorů mladé badatelské generace se starší. Doufáme, že se brzy dočkáme vydání kolektivní monografie sestavené především (i když organizátoři slibují, že nejen) z příspěvků přednesených na zmíněné konferenci.

*Alexandr Brummer*

## **Řecká občanská válka po 60 letech**

V prostorách pražské Akademie věd se ve dnech 5. až 6. října 2007 uskutečnila mezinárodní vědecká konference „Řecká občanská válka po 60 letech“ věnovaná památce významného českého balkanisty Pavla Hradečného (†2006), který se dlouhá léta zabýval albánskými a novořeckými dějinami, především pak řeckou občanskou válkou a postavením řecké komunity v socialistickém Československu. Institut mezinárodních studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy připravil sympóziu ve spolupráci s Historickým ústavem Akademie věd České republiky a Katedrou balkánských, slovanských a orientálních studií Makedonské univerzity v Soluni. Referenti připomněli nejen dílo dr. Hradečného, ale prezentovali také téma řecké politické emigrace a řecké občanské války samotné, které zůstává v České republice často opomíjené.

Teoretickou rovinu občanské války a její specifický charakter v případě Řecka shrnul v úvodním panelu Nikolaos Marantzidis z Makedonské univerzity v Soluni. Profesor Marantzidis k tématu občanské války a řeckých dějin již pravidelně přednáší i na Fakultě sociálních věd UK. Právě při jeho první návštěvě vznikla myšlenka společné konference in memoriam Pavel Hradečný, která by na práci tohoto historika navázala. Projekt finančně zaštitilo řecké velvyslanectví a řecký ambasador, Vassilios Ikossipentarchos, sympóziu osobně zahájil. Následovalo úvodní slovo Luboše Švece,

vedoucí Katedry ruských a východoevropských studií IMS, UK FSV, který konferenci otevřel vzpomínkou na Pavla Hradečného, a Miroslava Tejchmana z Historický ústav Akademie věd s medailónkem na památku svého kolegy. Profesorka Růžena Dostálová, mezinárodně uznávaná kapacita v oblasti neogrecistiky a především byzantologie, pak publiku přiblížila vývoj studia novořeckého jazyka v českých zemích od počátku 20. století.

Další blok byl věnován reflexi řecké občanské války. Kamil Píkal, student Institutu mezinárodních studií UK FSV referoval o osudu řeckých Židů za občanské války a bezprostředně po ní. Kateřina Králová z téhož institutu reflektovala případ válečného zločince Maxe Mertena prostřednictvím řeckého periodika *Agonistis*, který v Čechách za socialismu Řekové vydávali. Z téhož listu čerpal i Kostas Tsivos, doktorand Institutu mezinárodních studií UK FSV. Ten posluchačům představil souvislosti rozštěpení řecké komunistické strany a pražského jara. Jan Eichler z Ústavu mezinárodních vztahů v Praze svůj příspěvek o dopadu řecké občanské války na mezinárodní bezpečnost bohužel kvůli zdravotní potížím přednést nemohl.

Většina referentů se zaměřila na otázku řecké emigrace samotné. Do Československa totiž s koncem občanské války přišlo více než 12 tisíc řeckých občanů. O odvádění řeckých dětí, tzv. „paidomazoma“, a jejich adaptaci v novém prostředí hovo-

řila etnoložka Anthula Botu a historik Milan Konečný, kteří k tématu vydali rovněž knihu *Řečtí uprchlíci* (Řecká obec Praha, 2005). Dr. Maria Bontila ze soluňské Aristotelovy univerzity obecně představila vzdělávací a sociální politiku řeckých uprchlíků ve východní Evropě. Kyriaki Chábová z Filozofické fakulty UK na téma navázala analýzou vzdělávacího procesu řeckých dětí u nás. Politické rozměry otázky odvádění dětí v Řecku samotném nakonec přiblížila renomovaná historička Tassoula Vervenioti z Řecké open univerzity.

O diplomatickém postoji athénské vlády k řecké emigraci referovala Eirini Lagani z Makedonské univerzity. Její teze pro české prostředí specifikoval francouzský politolog prof. Ilios Yannakakis, který se zde sám stal přímým svědkem poválečných událostí. Otázku, do jaké míry lze jednotlivé socialistické země srovnávat, otevřel referát Kateriny Tsekou z Ionské univerzity, případová studii o politických uprchlících v Bulharsku. Historickou paměť občanské války i emigrace dlouhodobě reflektují

řecký etnolog Vasilis Dalkavoukis z Demokritovy univerzity v Thrákii a sociolog Thanasis Michailidis z Makedonské univerzity. Té byly věnovány také jejich příspěvky.

Závěrečná sekce sympózia prezentovala právě vzpomínky přeživších pamětníků občanské války, Leonidase Zikose a Kostase Foulidise. Jejich osobité prožitky byly jímavým zakončením tohoto dvou-denního setkání. Přestože se konference odehrávala v řeckém a českém jazyce, skvělá práce tlumočnicků umožnila nejen porozumět referátům, ale také zprostředkovala živou diskusi. Sympózia se zúčastnili jak studenti a vyučující Univerzity Karlovy, tak vyučující a posluchači Ústavu klasických a novořeckých studií brněnské Filozofické fakulty MU a dokonce i Řekové žijící v České republice. Dalším krokem ve vzájemné spolupráci bude v roce 2008 vydání konferenčního sborníku.

*Kateřina Králová*

## Poděbradové v českých dějinách

**D**ne 6. května 2008 proběhlo v reprezentativních prostorách Kunštátského sálu na hradě v Polné kolokvium „*Poděbradové v českých dějinách*“. Setkání, které společně uspořádalo několik institucí (Historický ústav Filozofické fakulty Univerzity Hra-



J. Boubín se ve svém příspěvku „*Jiří z Poděbrad a mírový projekt*“ zamýšlel nad momentem pokání v koncepci Poděbradova a Mariniho mírového projektu.

dec Králové, Historický ústav Akademie věd ČR, v. v. i., Praha, Městské muzeum Polná a Sdružení historiků ČR, pobočka Hradec Králové), mělo tři základní části: vlastní kolokvium, prohlídku hradu a na závěr slavnostní prezentaci právě vydaného šestého svazku ediční řady „*Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska*“, díla desetičlenného autorského kolektivu zpracovaného pod vedením Ondřeje Felcmana a Radka Fukaly s názvem *Poděbradové. Rod českomoravských pánů, kladských hrabat a slezských knížat*. Křest publikace, probíhající u příležitosti 550. výročí královské volby a korunovace Jiřího z Poděbrad, se pořadatelům podařilo velmi nápaditě propojit s kolokviem na dané téma (v rámci jednotlivých referátů i v návazné diskusi byla pozornost věnována širokému tematickému spektru otázek – několik příspěvků se vztahovalo k rozličným aspektům vlády Jiřího z Poděbrad, dále ke genealogii Poděbradů a některým dalším výrazným postavám z tohoto rodu), navíc v prostorách více než symbolických – hrad v Polné byl ve druhé polovině 15. století v majetku Poděbradů a stal se doslova přímým svědkem dobových politických zápasů i kompromisů (zasloužená pozornost byla v rámci konferenčních příspěvků věnována i úloze Polné v kontextu majetkové držby a snad ještě výrazněji rodové politiky Poděbradů i vývoje politiky středoevropské v uvedené době). Jelikož areál polenského hradu prošel



Účastníci konference a hosté z Polska, zleva R. Gladkiewicz, J. Žemlička, J. Dunaj, O. Felcman, P. Čornej a E. Semotanová.

v posledních letech dalekosáhlou rekonstrukcí, v rámci níž byly odkryty i základy staveb dávno zaniklých (především bergfritu a části obvodové zdi původního hradu), uvítali účastníci kolokvia možnost prohlídky hradního areálu (ke stavebnímu vývoji hradu měli možnost vyslechnout i dva příspěvky) a některých interiérů, využívaných pro potřeby muzejních expozic; zvláštní pozornost upoutalo především lapidárium s řadou hodnotných středověkých a raně novověkých artefaktů. Organizačně precizní polské setkání historiků a zájemců o historii, zakončené prezentací nově vydané monografie, lze označit za příklad ideálního propojení odborné debaty s propagací historické práce na veřejnosti.

Robert Šimůnek

## Disputatio magistrorum: nesmrtelný Kristián

Dne 19. prosince 2007 se v sídle Historického ústavu AV ČR na pražském Proseku sešla řada českých a polských badatelů z různých oborů mediévistiky – historikové, filologové, historikové umění, archeologové –, aby diskutovali znovu otevřenou otázku, kdy a proč vznikla tzv. Kristiánova legenda. O této klíčové otázce starších českých dějin proběhlo v minulosti již několik diskusí. Závažné slovo k tématu vznesl Dušan Třeštík v roce 1980, po více než čtvrt století později přišel s novým řešením otázky datování Petr Kubín, který toto sepsání o životě a umučení sv. Václava a jeho báby Ludmily klade do poloviny 12. století.<sup>1</sup> Dušan Třeštík ještě stačil vznést ústní výhrady, avšak jeho úmrtí další výměnu názorů znemožnilo. Právě k počtu Dušana Třeštíka, jenž byl vlastně jeho iniciátorem, se proto v předvánoční době sešlo první diskusní setkání z cyklu *Disputatio magistrorum*.

Organizátorem setkání byl Historický ústav AV ČR ve spolupráci s Centrem mediévistických studií, moderování první *Disputace* se ujala Eva Doležalová. Do problematiky sporů o Kristiána uvedl posluchače Josef Žemlička, následoval referát Petra Kubína, dotýkající se několika otázek vztahujících se k prvním staletím českých dějin, zejména kultu sv. Ludmily, legend a kanonizace. P. Kubín s odkazem na žádost o uznání nového zázraku a na uklá-

dání Ludmiliných ostatků k oltářům za biskupa Daniela, doložené jeho autentikami z let 1142-1158, dovozoval, že ve čtyřicátých letech 12. století existovala úcta ke sv. Ludmile. Zároveň nejstarší dochované zlomky Kristiána, a to ludmilská liturgická čtení, jsou zapsány v rukopisu právě z poloviny 12. století, úplný text je dochován až ze 14. století.



Dosavadní pohledy shrnul J. Žemlička, naslouchají E. Doležalová a P. Kubín.

Pro starší dataci Kristiána se následně vyslovili David Kalhous a archeolog Jiří Sláma. Petr Sommer shrnul pro a proti dataci vzniku Kristiánovy legendy na konec 10. století (pro: věrohodné reálie 10. století, jednotný text, hyperbata, jimž nerozuměli pozdější opisovači a opravili je – v rukopise z kláštera Heiligenkreuz, naproti tomu starší písař, píšící rajhradský rukopis, je znal a ponechal v původní podobě – obdobně je tomu i se znalostí *Legis salicae carolinae*; proti: ludmilský kult se rozšířil až po polovině 12. století). Nakonec se P. Sommer

<sup>1</sup> Dušan TŘEŠTÍK, *Deset tezí o Kristiánově legendě*. Folia Historica Bohemica 2, 1980, s. 7–33; Petr KUBÍN, *Znovu o Kristiána*. In: Od knížat ke králům. Sborník u příležitosti 60. narozenin Josefa Žemličky, usp. Eva Doležalová a Robert Šimůnek, Praha 2007, s. 63–72.



přiklonil k názoru, že legenda vznikla již v 10. století, jinak by šlo o stěží uvěřitelnou plagiátorskou dokonalost autora, který by musel dokonale znát ve 12. století již neexistující starší reálie. Milena Bravermanová na průzkumu mimořádně dochovaných textilií z hrobu sv. Ludmily ukázala, že kult této světice existoval již před 12. stoletím; nevyloučila možnost, že již v 10. století. Jan Kalivoda shrnul, že Kristián byl buď vědomým falzátorem žijícím a tvořícím ve 12. století, nebo dílo napsal vlastním stylem podle předloh již v 10. století. Přiklonil se k názoru, že Kristiánova legenda vznikla nejspíše v době prvního pobytu sv. Vojtěcha v Praze. O Kristiánovi v polské historiografii hovořil Jacek Banaszkiwicz.

Do následné živé diskuse o pojetí studia raně středověkých pramenů se zapojili i další účastníci

prosincového setkání, Ivan Hlaváček, Václav Konzal, Anna Smékalová a další. Polská badatelka Agnieszka Kuźmiuk-Ciekanowska představila svou publikaci o Kristiánově pohledu na přemyslovskou dynastii a rovněž se zapojila do diskuse.

Oproti dřívějším diskusím se nyní již neobjevilo tvrzení, že by Kristiánova legenda vznikla ve 14. století; badatelé se zamýšleli nad možnostmi, zda vznikl na konci 10. století, kam se hlásí, nebo v polovině 12. století. Většina medievistů se i nadále přiklání k názoru o původu legendy na sklonku 10. století. Petr Kubín však oživil některé zapomenuté otázky a obnovil zájem o problematiku starších českých dějin.

*Markéta Marková*

## **BLOK KONFERENCÍ K HISTORICKÉ GEOGRAFII** **Společnost a krajina v minulosti na rekonstrukčních mapách**

**S** tejnomenenné pracovní setkání se uskutečnilo dne 24. ledna 2007 v prostorách pořadatelského Historického ústavu AV ČR, v Praze. Tak jako v předchozích letech byly na zasedání prezentovány v širokém tematickém spektru především vybrané části aktuálně řešených badatelských záměrů (kdy rekonstrukční mapy náležejí ke stěžejním nástrojům prezentace výsledků dílčích i souborných). Konkrétní výzkumy umožňují ve druhém plánu modifikovat aktuální definice pojmů a kategorií dílčích (např. samotný pojem „rekonstrukční mapa“) i globálních – především jak vymezit (je-li to vůbec možné) předmět studia „historické geografie“ a její postavení v kontextu nejbližších příbuzných věd, tedy historie, geografie, ale i environmentálních dějin a problematiky land-use. Součástí byly prezentace prostřednictvím posterů, tedy forma v přírodních vědách běžná, v historických teprve se zavádějící.

Soubor pracovních materiálů, vydaných jako svazek sborníku *Historická geografie* 34, přináší – tak jako v předchozích dvou letech – rozšířené, obvyklým vědeckým aparátům i přílohami (mapy, obrázky, texty, tabulky) opatřené konferenční příspěvky, které



K mladé generaci historických geografů náleží i R. Šimůnek.

v návaznosti na stěžejní cíl již tradičních lednových setkání historických geografů mají napomoci lepší vzájemné informovanosti odborné veřejnosti i ostatních zájemců o aktuálně řešených tématech i trendech výzkumu a záměrech, s jejichž realizací se počítá v nejbližší době.

*Robert Šimůnek*

## **Regiony – časoprostorové průsečíky?**

**R**egion je naším domovem. Může jím být země, kraj, město i ves a jejich okolí. Kdybychom parafrázovali známou větu předního odborníka environmentálních dějin Donalda Worstera, mohli by-

chom s dobrým svědomím říci: *Jestliže každý má nyní tři vlasti, o něž má pečovat, pak také musíme tvořit trojí dějiny, své planety Země, své vlasti a svého regionu – regionální dějiny.*

Dne 23. ledna 2008 se konala v Praze ve vile Lanna konference *Regiony – časoprostorové průsečíky?* pořádaná Historickým ústavem AV ČR a Komisí pro historickou geografii. Již počtvrté se sešli odborníci, zájemci o problematiku historické geografie, aby vyslechli zajímavé referáty a diskutovali téma, které je v současné době v centru pozornosti domácích i zahraničních odborníků – historické regiony, regionalistiku a regionální identitu ve vztahu k historické i současné krajině.



E. Chodějovská představuje výsledky svého výzkumu, naslouchá E. Semotanová.

Tematika regionů, jejich vzniku a vývoje je nejen velice živá, ale rovněž nesmírně obsáhlá; vyjadřují se k ní historikové, geografové, sociologové, krajinní ekologové, etnologové a mnozí další odborníci.

Termíny regiony, regionalita a regionalismus se běžně používají v geografii, ale i ve společenských vědních oborech. V centru pozornosti je vznik, trvání i zánik velkých či menších územních celků v historických souvislostech, ve vztahu ke krajině, k národnostní a sociální struktuře obyvatelstva, k hospodářskému a kulturnímu vývoji regionů a k jejich geolitickému významu. Součástí studia regionů je regionální identita, vztah člověka k území, kde žije nebo žil. Ve vztahu k regionu se člověk (společnost) definuje a vymezuje sama sebe.

Účastníci konference – historikové, geografové, kartografové, architekti, geoinformatici, sociologové a mnozí další vyslechli 14 referátů, vystaveny byly postery k diskutované tematice. V bohaté rozpravě byla otevřena nová témata, která se stanou podnětem k dalšímu výzkumu. Jednáním prolínala tematika obtížného vymezení regionů v minulosti, jejich rekonstrukce a klasifikace. Tematicky zaměřená kolektivní monografie *Regiony jako časoprostorové průsečíky*, inspirovaná konferenčním děním, vyjde v roce 2008. Přítomní v závěru vyslovili záměr setkat se již popáté v roce 2009 nad tématem s pracovním názvem „Město v krajině; urbanizace a suburbanizace napříč staletími.“

*Eva Semotanová*

## **Kladsko a Český koutek: odkaz Josefa Štefana Kubína – od motivace k inspiraci**

V neformální, příjemné atmosféře funkcionalistické vily Čerych v České Skalici se ve dnech 5. - 7. září 2007 sešli odborníci na v pořadí již XIV. mezinárodním zasedání Kladské komise historiků a Skupiny kladských studií Polsko-české vědecké společnosti. Konference, která každoročně (střídavě v Česku a Polsku) zasedání provází, byla tentokrát věnována tematice *Kladsko a Český koutek: odkaz Josefa Štefana Kubína – od motivace k inspiraci*. Konferenci organizovala Kladská komise historiků a Skupina kladských studií Polsko-české vědecké společnosti, Historický ústav Akademie věd ČR a Historický ústav Fakulty humanitních studií Univerzity Hradec Králové. Jednání se zúčastnili nejen členové zmíněných badatelských komunit, ale také hosté s příspěvky interdisciplinárního, převážně etnologického zaměření.

Josef Štefan Kubín, etnolog a literární vědec, o Kladsku v roce 1914 napsal: „...Kladsko, tento drobný ráj, jakoby jej kouzelník vyloupl z čarov-

*ného oříšku. Znovu jsem k němu chvátal, abych tu s obnaženou hlavou poklekl k hodům krásy...“*. Jeho kladské práce dodnes promlouvají k historikům, etnologům, historickým geografům a dalším odborníkům.

Kladsko bylo do nástupu vnější, německé kolonizace jako nedílná součást českého státu národnostně české. Od 13. století se počet českých obyvatel zmenšoval a český živel se udržoval v úzkém pásu podél nynějších českopolských hranic o rozloze asi 40 km<sup>2</sup>, v tzv. Českém koutku. Josef Štefan Kubín uvedl k roku 1926 asi 5150 osob a 300-400 osob v blízkém okolí. Ve vnitrozemí Kladska a poblíž Mezilesí žilo první polovině 20. století dalších několik set osob české národnosti. Kladští Češi, jak se tyto obyvatelé nazývali, si nejen zachovali český jazyk, ale vytvořili svébytnou lidovou kulturu, sahající svými kořeny ke kultuře české. Patří k ní např. kladský lidový dům, lidové písně a popěvky, písemné památky apod. V písních a písemných do-

kumentech se zachoval svébytný jazyk kladských Čechů kladština, přiklánějící se k nářečí severovýchodních Čech.

Český koutek s více než desítkou obcí původně české národnosti tvoří v současné době polský příhraniční mikroregion, jež je spolu s Kladskem součástí Euroregionu Glacensis. Charakteristickým znakem krajiny Českého koutku a nejbližšího okolí je zvlněná zalesněná pahorkatina s pastvinami a prameny minerálních vod, přecházející ve skalní města a hřebeny Stolových hor. Konference byla věnována jeho historii, geografii a kulturnímu dědictví.

Zasedání zahájili prof. PhDr. Vladimír Wolf a dr. Ryszard Gładkiewicz. V prvním konferenčním bloku, který moderovala prof. PhDr. Eva Semotanová, DrSc., vystoupili s tematikou Kubínova odkazu, územního vývoje, dějin osídlení a problematiky toponym prof. PhDr. Vladimír Wolf, doc. PhDr. Ondřej Felcman, CSc. a prof. PhDr. František Musil, CSc. z Univerzity Hradec Králové a dr. Jarosław Malicki z Univerzity ve Wroclawi. Další blok, moderovaný dr. Ryszardem Gładkiewiczem, obsahoval příspěvky prof. PhDr. Evy Semotanové, DrSc. z Historického ústavu Akademie věd ČR a ing. Güntera Fiedlera z Trutnova k tematice regionů, historické ikonografie a historické kartografie. Mgr Grzegorz Pisarski z Wroclawi promluvil na téma Český koutek za napoleonských válek.

Následujícího dne moderovali třetí a čtvrtý blok konference doc. PhDr. Ondřej Felcman, CSc. a prof. PhDr. Vladimír Wolf z Univerzity Hradec Králové. K problematice etnicity, regionální identity a folklorních literárních sběrů v Kladsku přednesli referáty doc. PhDr. Jaroslav Vaculík, CSc. z Masarykovy univerzity v Brně, PhDr. Jaroslav Šůla, CSc. z Hradce Králové, PhDr. Jaroslav Otčenášek, Ph.D. z Etnologického ústavu Akademie věd ČR, prof. dr. hab. Zbigniew Greń z Institutu slavistiky Polské akademie věd ve Varšavě a prom. fil. Aleš Fetters z Náchoda. Příspěvek Mgr. Evy Koudelkové, Ph.D. z Technické univerzity Liberec přednesla za dočasně nepřítomnou kolegyni Mgr. Lydia Baštecká, ředitelka Státního okresního archivu v Náchodě. Mgr Irena Klimaszewska z Muzea Ziemi Kłodzkiej v Kłodzku prezentovala nejnovější polské publikace, věnované kladské problematice.

Přítomní věnovali značnou část konferenčního času obšírné a plodné diskusi, probíhala rovněž jednání k odborným a organizačním otázkám činnosti Kladské komise a přípravě programu jejího 15. a 16. zasedání v letech 2008 a 2009. Obohacením konference se stala exkurze do Textilního muzea v České Skalici, kde účastníky fundovaně provedl ředitel muzea PhDr. Vlastimil Havlík.

*Eva Semotanová*

## HISTORICKÝ ÚSTAV V MEZINÁRODNÍM VĚDECKÉM PROSTORU

### Dozorčí výbor projektu Evropské vědecké nadace (ESF) v Praze

Ve dnech 27. - 30. března 2008 proběhlo v pražské vile Lanna pravidelné zasedání Dozorčího výboru projektu Evropské vědecké nadace (ESF) *Representations of the Past: The Writing History in Nineteenth and Twentieth Century Europe*. Výběr Prahy za schůzovní místo se uskutečnil z iniciativy jeho člena prof. Milana Hlavačky, kterou podpořilo pozvání Historického ústavu AV ČR. Výbor měl jako obvykle za úkol projednat vědeckou, administrativní a finanční agendu spojenou s tímto ambiciózním celoevropským vědeckým a integračním programem, který řídí profesor Manchesterské univerzity Stefan Berger a jehož smyslem je prohloubit poznání všech národních příběhů, respektive národ-



Zasedání Dozorčího výboru řídil profesor S. Berger.





Vystoupení A. Pökka (Maďarsko) sledují mezi jinými S. Raková a M. Hlavačka.

ních narací, provést jejich komparaci a v neposlední řadě vytvořit národnostní mapy Evropy 19. a 20. století. Na práci týmu vedeného prof. Tiborem Frankem, který zkoumá přesahy v národních příbězích (*Overlapping National Histories*), se za českou stranu autorsky podílí pracovník HÚ dr. Milan Řepa, který pro pražské zasedání dozorčího výboru připravil přednášku s názvem *Construction of Czech National Historical Narratives*.

Přednášku členové výboru vyslechli dopoledne druhého dne zasedání, kdy po kontrole postupu prací ve všech čtyřech týmech, posouzení koordinačních problémů či časových posunů a projednání praktických záležitostí organizace, komunikace a financování

vání nastal čas na vědecké otázky. Diskuse předních evropských odborníků, vesměs zástupců menších zemí, nad vznikem a různými podobami historiografických diskursů a narací v kontextu emancipace národních společenství a zároveň profesionalizace historické vědy rozhodně neznamenala ztrátu času a česká perspektiva vzbudila značný ohlas, provázený dotazy a komparačními asociacemi. Součástí náročného programu byly poté kulturní zážitky, připravené pro členy výboru M. Hlavačkou s ohledem na vůdčí téma projektu. Mezi ně patřila návštěva představení Don Giovanni ve Stavovském divadle a prohlídka Obecního domu a Národního divadla; právě tyto dvě monumentální stavby jsou živoucími symboly a doklady uskutečnění české myšlenky v Praze a jejich umělecká výzdoba dodnes přímo v reálu vypovídá o jednom úspěšném národním příběhu.

Pětiletý projekt výzkumu zaměřeného na vytvoření národních příběhů bude v příštím roce korunován vydáním několikasvazkového díla *Writing the Nation: National Historiographies and the Making of Nation States in Nineteenth and Twentieth Century Europe* v prestižním britském nakladatelství Palgrave Macmillan.

*Milan Hlavačka*

## **Konfese, národ, stát – dvě konference v Německu**

V posledních letech patří v západoevropské historiografii k často zkoumaným tématům problematika náboženských a církevních dějin, reflektovaných v širším tematickém kontextu, který současně odráží i nejnovější metodologické tendence a podněty v oblasti historiografického diskursu. Důkladem zmíněného trendu byly i dvě konference, uspořádané v Německu, jichž se účastnili také pracovníci Historického ústavu AV ČR Jiří Mikulec a Jaroslav Šebek.

První z nich, nazvaná *„Konkurrierende Ordnungen. Religion, Staat und Nation im Ostmitteleuropa von der Frühen Neuzeit bis zum 20. Jahrhundert*, proběhla v Mnichově ve dnech 30. listopadu až 1. prosince 2007. Pořadatelem bylo oddělení východoevropských studií mnichovské univerzity a jejím tématem se stala problematika konfesních vlivů na utváření národní a státní identity, dokumentovaných na modelových příkladech ze středověké Evropy v období od 16. až do 20. století.

Diskutovány zde byly například otázky uniatství (tedy římskokatolických konceptů získat vliv v prostředí pravoslavné církve), vztahu polské aristokracie k náboženským otázkám v období novověku, problematika vlivu konfesní příslušnosti (katolické a židovské) na utváření právních systémů ve městě Řešov na jihozápadě Polska na počátku 18. století, tendence formující ukrajinskou státní identitu od 16. století, komparace působení katolické konfese na polskou společnost v 17. a 19. století či role katolického náboženství v Polsku a Maďarsku v době komunistické vlády. V rámci programového bloku „Patronát svatých a patriotismus“ vystoupili oba čeští zástupci. Jiří Mikulec se věnoval kultům českých zemských patronů v pobělohorské době, mimo jiné se pokusil objasnit, proč v českém státě (na rozdíl od Bavorska, Polska, rakouských zemí) nepřevládlo v 17. a 18. století jednoznačné pojetí Panny Marie jako nebeské královny a panovnice země. Tématem referátu Jaroslava Šebka byla politická a nacionální

instrumentalizace dvou významných duchovních tradic v českých zemích – svatováclavské a husovské. Těžiště příspěvku přitom spočívalo zejména ve 20. století, kde obě tradice sloužily mimo jiné propagandistickým záměrům nacistů po vzniku Protektorátu (svatováclavská tradice) a komunistického režimu po roce 1948 (husovská tradice). Oba referáty, které svým zaměřením na zemské kultury a patrony uplatňující se po velkých státních převratech (po Bílé hoře a po vzniku Československa) tvořily komplementární dvojici, vyvolaly obsáhlou diskusi, mimo jiné i o kontinuitě a diskontinuitě historických i náboženských tradic v českých zemích.

Druhou konferenci pořádalo ve dnech 5. - 7. března 2008 lipské Geisteswissenschaftliches Zentrum Geschichte und Kultur Ostmitteleuropas an der Universität Leipzig (GWZO) pod názvem „*Wenzel als zentraler Topos der Erinnerungskultur in den Böhmi-schen Ländern*“. Vědecké setkání bylo věnováno především funkci svatováclavské tradice, přičemž toto téma bylo zasazeno i do kontextu výzkumu kultury vzpomínek, které patří v poslední době v západoevropském dějepisectví k velice frekventovaným badatelským okruhům.<sup>1</sup> Zájem o tuto problematiku byl mimo jiné vyvolán společenskými a politickými změnami ve středovýchodní Evropě po roce 1989, jež vedly i k posílení zájmu o zkoumání historických kořenů národní identity postkomunistických zemí. Součástí tohoto trendu je rovněž výzkum vlivu náboženských fenoménů na utváření národních identit. Ten reaguje na obnovený zájem o postavy národních světců a zemských patronů, využívaných po roce 1989 pro konstrukci nového obrazu národních dějů. Zmíněná tendence je zřetelná například v Rusku nebo v Rumunsku, částečně rovněž v Polsku.<sup>2</sup> K důležitým postavám národní mytologie se řadí i svatý kníže Václav. Záměrem pořadatelů přitom bylo představit jeho úlohu v komparativní podobě, reflektující dopady této tradice v širším kulturně-společenském kontextu.

V rámci lipské konference tak zazněly příspěvky, věnované různým aspektům vývoje a reflexe svatováclavského kultu od středověku po 20. století, a to jak v českých zemích, tak i v Bavorsku či v severním Německu. Pozornost byla věnována i dosud méně frekventovaným tématům, jako například recepci svatováclavské tradice v sudetoněmeckém prostředí ve 20. století nebo demontáži českých národních mýtů ve hře Divadla Jára Cimrmana „Blaník“. Současně zazněly i obecnější úvahy nad významem konfesních symbolů pro národní hnutí a připomenutí skandinávských raně středověkých národních světců, sloužících jako legitimizace tamních států.

Jiří Mikulec ve svém referátu nastínil vývoj svatováclavského kultu od 16. do 18. století. Pro předbělohorskou dobu se zabýval vztahem příslušníků různých nekatolických církví k tomuto zemskému patronovi, v období baroka sledoval masivní rozvoj václavského kultu v kontextu s kultem mariánským a s úctou k dalším zemským patronům. Jaroslav Šebek vystoupil s příspěvkem zaměřeným na proměny svatováclavské tradice v průběhu 19. a na počátku 20. století, kdy se toto ideové dědictví stalo předmětem interpretací nejrůznějších politických a ideových směrů. Tato vystoupení vyvolala opět živou debatu, tentokrát na téma utváření národní a konfesní identity v českých zemích.

*Jiří Mikulec – Jaroslav Šebek*

<sup>1</sup> Zvýšený zájem o téma ilustruje mimo jiné nedávno vydaný sborník, který vzešel z jednání česko-německé a slovensko-německé komise historiků – srv. Christoph CORNELIßEN – Roman HOLEC – Jiří PEŠEK, *Diktatura – válka – vyhnání. Kultury vzpomínání v českém, slovenském a německém prostředí od roku 1945*, Ústí nad Labem 2007.

<sup>2</sup> K tématu probuzeného zájmu o postavy národních patronů ve středovýchodní Evropě srv. např. Stefan SAMERSKI (Hg.), *Die Renaissance der Nationalpatrone. Erinnerungskulturen in Ostmitteleuropa im 20./21. Jahrhundert*, Köln-Weimar-Wien 2007.

## **Mezinárodní konference *Böhmen und das Deutsche Reich. Ideen- und Kulturtransfer im Vergleich (13.-16. Jahrhundert)***

Ve dnech 10. - 12. září 2007 pořádala katedra medievistiky (Historisches Seminar, Abteilung mittelalterliche Geschichte) na Ludwig-Maximilians-Universität München v zasedací místnosti budovy *Historicum* konferenci věnovanou otázkám myšlenkové a kulturní výměny mezi Čechami a Říší ve vrcholném a pozdním středověku. Za německou stranu setkání organizačně zajišťoval dr. Hubertus

Seibert (LMU München) a prof. Eva Schlotheuber (Universität Münster), za českou stranu prof. Jan Royt (Ústav dějin umění FF UK Praha) a dr. Robert Šimůnek (Historický ústav AV ČR); finančně konferenci podpořila Nadace Fritze Thyssena a Deutsch-Tschechisches Zukunftsfond / Česko-německý fond budoucnosti.

Zhruba dvě desítky referátů zde přednesli především medievisté (historikové a uměnovědci) z České republiky a Německa, ale i z Rakouska či USA. Z hlediska obsahového měla konference nadnárodní charakter v několika základních rovinách: 1. otázka kulturního a ideového přenosu (např. Francie a střední Evropa, německé země a české země apod.), 2. témata „vztahová“ (např. Šlikové jako rod etablovaný na pomezí Saska a Čech, každodennost v česko-bavorském pohraničí v husitské době apod.), a konečně 3. škála témat, která mohou (vlastně by měla) být studována prostřednictvím komparativní metody (v měřítku středoevropském, s přihlédnutím k analogické problematice pojednávané v historiografii západoevropské). Z Historického ústavu AV ČR se konference zúčastnili dva pracovníci – dr. Eva Do-

ležalová (vystoupila s příspěvkem *Die Ordinationsliste als Quelle zur Geschichte der Geitslichkeit vor der Reformation*) a dr. Robert Šimůnek (příspěvek *Was in den Testamenten fehlt. Donationen pro anima und adlige Wahrnehmung des Fegefeuers als Beispiel*).

Na závěrečné schůzce organizátorů byly krátce shrnuty výsledky právě skončené konference a současně se jednalo o perspektivách a možnostech uspořádání další konference po dvou letech, tj. v roce 2009, a to v Praze. Příspěvky z mnichovské konference budou zveřejněny ve stejnojmenném sborníku, jehož vydáním bylo pověřeno Collegium Carolinum.

*Eva Doležalová – Robert Šimůnek*

### 39. národní sjezd American Association for the Advancement of Slavic Studies

**S**nad právě katastrofální následky ničivého hurikánu Katrina, jenž před dvěma lety zpusťil část New Orleans, přispěl k rozhodnutí představitelů *American Association for the Advancement of Slavic Studies*, aby se v pořadí již třicátý devátý sjezd amerických slavistů konal právě zde a podpořil tak rozvoj a obnovu tohoto města. I když v samotném místě konání sjezdu, který probíhal ve dnech 15. - 18. listopadu v hotelu Marriot v samém centru New Orleans, nebyly patrné již žádné Katrinou způsobené škody, každého návštěvníka bezpochyby zarazila určitá prázdnota a opuštěnost hlavního města Louisiany, z něhož se po hurikánu vystěhovalo na dvě stě tisíc obyvatel. Život se sem však pomalu, ale jistě vrací a noční ruch ve Francouzské čtvrti je toho důkazem.

Už termín „sjezd“ nasvědčuje, že se nejednalo o žádnou komorní záležitost a ani o konferenci klasického typu, jak ji známe u nás. Do New Orleans se sjelo několik stovek amerických badatelů, kteří chtěli ostatní zájemce seznámit s výsledky svých studií a navázat kontakty, které jsou pro úspěšnou vědeckou práci nesmírně důležité. Už vzhledem k počtu účastníků bylo přirozené, že sjezd byl uspořádán do paralelních tematických sekcí. Jak je na amerických vědeckých podnikcích zvykem, každá měla svého moderátora, alespoň tři referenty a nejméně jednoho diskutanta. Osobně musím přiznat, že se mi takový způsob velmi líbil a myslím si, že by nebylo od věci aplikovat jej i u nás. Komentáře diskutantů byly mnohdy zajímavější než samotné referáty a byly zaměřeny tak, aby vzbudily další rozpravu, jež se (alespoň v sekcích, které jsem na-

vštívil) dokázala spolehlivě rozproudřit. Vedle toho bylo několik sekcí uspořádáno ve formě tzv. kula-tého stolu – bylo vymezeno pouze hlavní téma, o němž účastníci debatovali.



Účastníci panelu H. M. Harrison, J. Friedl, W. Jarzabek, M. Gnoinska.

Je bezpochyby potěšitelné, že i česká historiografie měla na sjezdu své zástupce, a to nikoli pouze v mé osobě. Přijeli též kolegové z Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR Miroslav Vaněk a Michal Kopeček, v panelu věnovaném prvorepublikové agrární straně měl vystoupit Jaroslav Rokoský z Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, jenž ovšem z vážných rodinných důvodů nemohl přijet. V sekci věnované Chartě 77 jako diskutant vystoupila socioložka Jiřina Šiklová. Smutné ale na druhou stranu je, že česká účast na sjezdu nebyla předem koordinována a domluvena. Nemám tím samozřejmě na mysli, aby se předem stanovila témata referátů



nebo se rozhodovalo, kdo do New Orleans pojede. Jedná se však o praktické záležitosti – společně bychom třeba dokázali získat slevu na ubytování. Česká historiografie by se také dokázala lépe prezentovat, kdybychom vystupovali všichni společně a nehráli každý jen sám za sebe. Jsme národ příliš malý na to, abychom si mohli dovolit takový luxus. Sám jsem neměl nejmenšího tušení o tom, že by do New Orleans měl přijet ještě někdo z České republiky. Problém, myslím si, spočívá ve špatné komunikaci mezi historickými pracovišti.

Sám jsem do New Orleans přijel na výzvu své americké kolegyně z Univerzity George Washingtona Malgorzaty Gnoinské, s níž jsem se seznámil před lety během studijního pobytu ve Varšavě. V panelu nazvaném *Polish-Czechoslovak Relations during the Cold War: A Glitch in the Soviet „Empire“?* tak kromě mého referátu, věnovanému roli Sovětského svazu na vývoj československo-polských vztahů v letech 1944-1947, zazněl příspěvek Wandy Jarzabek z Ústavu politických studií Polské akademie věd nazvaný *Polish-Czechoslovak Disputes over the German Questions 1954-1973*. Malgorzata Gnoinska zúročila své dlouholeté studium v Archivu Ministerstva zahraničních věcí Polské republiky a vylíčila vztahy mezi československými a polskými představiteli během mírového procesu na korejském poloostrově v letech 1953-1975. I když se náš panel konal v poslední den sjezdu, kdy většina účastníků již odjela, byli jsme mile překvapeni, že naše setkání přece jen přilákalo několik vážných zájemců o problematiku, což se pozitivně odrazilo i v následné diskusi. Základy k ní položili prof. Hope Harrison – ředitelka Institutu pro evropská, ruská a eurasijská studia na Univerzitě George Washingtona, a prof. Hugh Agnew – přední americký bohemista, jenž panel moderoval (druhý diskutant prof. Mark Kramer z Harvardovy univerzity nakonec nepřijel). Pro americké posluchače byly přednesené informace v řadě ohledů novum, v mém případě přítomné nejvíce zaujal československo-polský spor o Těšínsko, zejména podrobnosti kolem málem vypuknuvšího ozbrojeného konfliktu v červnu 1945. Všechny referáty ovšem prokázaly dva charakteristické rysy, které ovlivňovaly československo-polské vztahy v době studené války. Byla jím jednak otázka polské hranice na Odře a Lužické Nise, jež hrála důležitou roli při navazování styků se západním Německem (Polsko odmítalo, aby Praha uzavřela smlouvu s Bonem dříve, než západní Německo uzná polskou západní hranici). Dalším charakteristickým rysem byly jisté rozdíly v komunistických režimech obou zemí; československý byl ve srovnání s pol-

ským více ortodoxní, což se promítalo i v rozdílném přístupu k některým problémům spjatých s Korejským poloostrovem, kdy se Poláci na rozdíl od československých představitelů neřídili na vše pouze z přísného třídního hlediska.

Celkem mohli účastníci během čtyř dnů navštívit několik set panelů. Každý trval dvě hodiny a v tomto časovém limitu se najednou konalo obvykle více než třicet sekcí, a to až do šesté hodiny večerní (začátek byl obvykle v osm hodin ráno). Je pochopitelné, že při takovém množství bylo možné navštívit jen zlomek. Jejich přehled ukazoval, jak obrovskému zájmu se těší problematika Ruska a Sovětského svazu, nejvíce pozornosti a tím i účastníků přitahovala zvláště témata stalinských represí, gulagů. Vedle čistě historických témat ovšem nechyběla ani témata politologická, jež se věnovala zejména politickému vývoji v zemích Ruska a bývalého sovětského bloku, ale také jazykovědná či literární. Můžeme říci, že vedle Ruska se docela značnému zájmu těšila i problematika Polska a Jugoslávie. Nechyběly samozřejmě ani panely věnované českým dějinám a literatuře. Osobně jsem však nebyl pokaždé příliš spokojen s kvalitou referátů. Někdy jsem měl dojem, že referent si kdysi přečetl nějakou anglicky napsanou knihu o dějinách českých zemí a na tomto chabém základě pak formuloval obecnější závěry. Tyto nedostatky ovšem většinou odhalila diskuse, jak tomu bylo třeba v případě příspěvku Bruce Berglunda o kořenech českého ateismu, kdy jeden z posluchačů upozornil na rozdíly mezi religiozitou obyvatel Čech a Moravy, které je nutno při zkoumání tzv. českého ateismu brát v potaz. Na panelu věnovaném prvorepublikové agrární straně se český posluchač sice nedozvěděl nic převratného, byl ovšem nepochybně potěšen kvalitou referátů, jež prokazovaly dobré znalosti přednášejících o československých realitách. Pro mě zvláště zajímavý byl s řadou dosud neznámých faktů příspěvek Mary Hrabik Samal o působení agrárníků v pounorovém exilu. Podobně tomu bylo i v případě panelu věnovanému české meziválečné literatuře *Visions of Modernity: The Interwar Czech Avant-Garde and the Politics of Social Progress*. Za průkopnický bych pokládal příspěvek Tatjany Lichtenstein z univerzity v Torontu o postoji Židů k Československu v prvních letech jeho existence a vztahu českých politických špiček k nim. Její referát zazněl v panelu *Nation, Community, Self: Post-Imperial Identities in Independent East*.

Kromě jednání jednotlivých panelů konaly setkání i organizace, sdružující zájemce o slavistickou problematiku. Mé pozornosti neuniklo zasedání členů

*Czechoslovak Studies Association*, kolektivního člena *American Associations for Advancement of Slavic Studies* a *American Historical Association*. Počátky sdružení sahají do roku 1974, kdy se uskutečnil sjezd zakládajících členů, kterých je nyní okolo stovky. Za svůj hlavní cíl sdružení považuje podporu zájmu o dějiny a kulturu Československa a českých zemí. Kromě toho asociace podporuje stipendisty z České republiky, organizuje konference a workshopy a nově také uděluje ceny za nejlepší práce o českých a československých dějinách vydané v USA. Tentokrát toto prestižní ocenění obdržel Pieter Judson za knihu *Guardians of the Nation: Activists on the Language Frontiers of Imperial Austria*,<sup>1</sup> v níž autor na základě studia úředních pramenů analyzoval boj vlasteneckých a nacionalistických organizací za získání vesnického obyvatelstva (často národnostně nevyhraněného) pro určitou národnost na národnostně smíšených územích či národnostních hranicích habsburské monarchie v 19. a 20. století. Neměl jsem knihu v ruce a nezahlédl jsem ji ani na výstavě knih, soudě však podle názvu, kniha se netýká výlučně českých zemí. Potvrzuje to ostatně i zdůvodnění udělení ceny. Uvádí se v něm, že Judsonova práce zasazuje národnostní problematiku českých zemí do širšího kontextu, který se ztrácí při zkoumání pouze české problematiky. Jinak se na setkání členů asociace projednávaly víceméně pouze organizační záležitosti (rozpočet, tvorba webových stránek atp.) včetně spolupráce s jinými organizacemi jako *Slovak Studies Association*, *Center for Austrians Studies* a dalšími. Profesor Daniel Miller z University of West Florida a zároveň autor biografie Antonína Švehly (vyšla též v češtině v nakladatelství ARGO) připomenul činnost jednoho ze zakladatelů sdružení a propagátorů československých dějin prof. Thomase Marzika, jenž zemřel v říjnu roku 2007. Pro mě jako Čecha bylo velmi sympatické sledovat upřímnou snahu členů šířit zájem o Českou republiku. Škoda jen, že nikdo nepři-

pomenul, v jak významný den (17. listopadu) z hlediska československých dějin se setkání členů asociace koná.

Součástí sjezdu ovšem bylo i ocenění nejlepších slavistických knih. Cenu Wayne S. Vuciniche za nejlepší knihu v oblasti ruských, eurasijských a východoevropských studií získal Alexei Yurchak za práci *Everything Was Forever Until It Was No More: The Last Soviet Generation*. Charles Gati výsledky své badatelské práce o maďarských událostech v roce 1956 shrnul v monografii *Failed Illusions: Moscow, Washington, Budapest and the 1956 Hungarian Revolt*, za níž mu byla udělena Cena Marshalla Shulmana. János Kornai zase obdržel Cenu A. Hewetta udělovanou za vynikající práce týkající se politické ekonomie centrálně plánovaných ekonomik bývalého sovětského bloku, a to za knihu *By Force of Thought: Irregular Memoirs of an Intellectual Journey*. AAASS oceňuje zvlášť také práce věnované polské problematice. Odměnění byli autoři Marci Shore (*Caviar and Ashes: A Warsaw Generation's Life and Death in Marxism, 1918-1968*) a Geniève Zubrzycki (*The Crosses of Auschwitz: Nationalism and Religion in the Post-Communist Poland*).

Sjezd v New Orleans působil velmi impozantně, ovšem záplava připravených panelů způsobovala, že bylo možné navštívit jen jejich zlomek. Osobně mě velmi potěšil poměrně značný zájem o české a československé dějiny. Na druhou stranu jsem měl někdy pocit, že američtí historikové stále poněkud tápají v českých realitách a jejich znalosti jsou spíše útržkovité a náhodné. Nejen proto by se účast českých historiků na sjezdech amerických slavistů měla stát samozřejmostí.

*Jiří Friedl*

---

<sup>1</sup> Cambridge (Mass.), Harvard University Press 2006.

## Historická bohemistika v Japonsku

Ve dnech 29. ledna až 7. února 2008 jsem navštívil státem subvencovanou Univerzitu pro zahraniční studia (University for Foreign Studies) v Tokiu, kde jsem přednesl dvě přednášky: jednu pro japonské bohemisty a slovakisty v češtině na téma *Kde se ta zloba vzala. Úloha jazyka v osvícené době na příkladu Čech*, druhou anglicky s názvem *Formování občanské společnosti v českých zemích: Pokus o definici*. Obě vystoupení proběhla na půdě

jednodenního „středoevropského“ pracovního shromáždění, pořádaného profesorem této univerzity Taku Šinoharou za účasti japonských a maďarských odborníků.

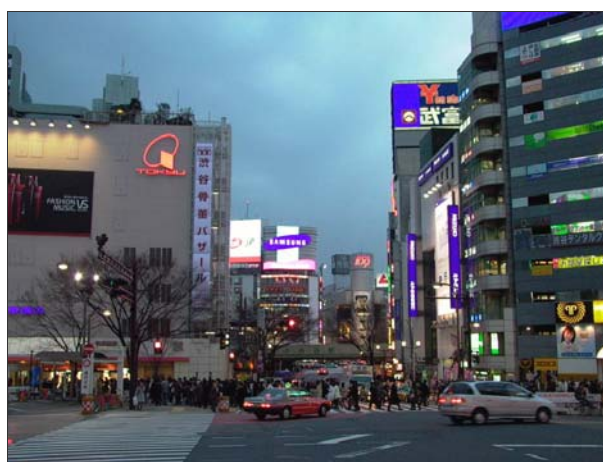
Součástí pobytu byla také dvoudenní poznávací cesta do dvě stě padesát kilometrů vzdáleného horského střediska Nikko, kde se v lesním masivu nachází neuvěřitelná koncentrace asi padesáti budhistických a šintojistických chrámů a jiných náboženských



T. Šinohara (vlevo), M. Hlavačka a A. Nakazava diskutují o vzniku občanské společnosti ve střední Evropě.

staveb. Návrat do Tokia byl na mé přání podniknut japonským supervlakem, který nese jméno Šinkansen (poprvé vyjel na trať v roce 2004). Poslední dny pobytu jsem strávil prohlídkou nedávno instalovaných expozic několika tokijských muzeí: Národního muzea, kde jsou vystaveny exponáty vztahující se ke starému japonskému písemnictví a nejstaršímu malířství, Vojenského historického muzea, jež celkem úspěšně usiluje o rehabilitaci slávy japonského válečného letectva a jeho sebevražedného bojovného ducha, a nakonec také v roce 2007 otevřeného Muzea japonské železnice v nedaleké – jen pouhých padesát kilometrů od centra Tokia vzdálené – Oimiyi, v němž jsem byl překvapen neuvěřitelným zájmem školní mládeže a rodičů s dětmi o tyto technicky laděné výstavní prostory. Japonská železnice je opravdu národní chloubou, neboť jen její výkonnost, přesnost a dokonalá logistika mohou zvládnout bez problémů denní příděl sta milionů přepravených osob. Díky svým bývalým a současným japonským stáží-

tům a doktorandům jsem rovněž neopomněl navštívit několik vybraných tokijských suši-barů, kde u čerstvých ryb a teplého saké zvučela čeština, zpěvavá japonština a nadnárodní angličtina. Kromě pro Japonce zcela nečekané vydatné porce sněhu, která Tokio zavalila na první jarní den, se během mého pobytu nevyskytl ani jediný organizační či jiný nepříjemný zádrhel. V Tokiu se totiž nekrade, nikdo se neopíjí a nikdo si vás nedovolí obtěžovat. Všichni jsou uctiví, akurátní a nepředstavitelně slušní, a to i v ranních a večerních špičkách tokijského metra. A propos, nacvičit orientaci v tokijském dopravním systému, které má odhadem sto linek městských drah, trvá ne více než dva dny, protože všechny infor-



Tokijská čtvrť Šibuja v noci.

mace jsou podávány dvojjazyčně, tedy japonsky i anglicky, a každý vám rád v prostorách několika-podlažních nádraží poradí.

*Milan Hlavačka*

## **Mezinárodní síť historických bibliografií: komparace a výhledy spolupráce**

**V**e dnech 27. - 28. září 2007 se v prostorách Berlínsko-Braniborské akademie věd v Berlíně uskutečnila Conference on Historical Bibliographies, mezinárodní konference zaměřená na prezentaci jednotlivých národních historických bibliografií v rámci Evropy. Jednání se zúčastnili zástupci bibliografických pracovišť z deseti evropských zemí: z České republiky, Francie, Irska, Itálie, Německa, Nizozemí, Rakouska, Polska, Velké Británie a Švýcarska. Hlavním záměrem bylo zjistit možnosti příští spolupráce a diskutovat o technických a administrativních předpokladech budoucích společných projektů. Konferenci uspořádali pracovníci německého bibliografického

projektu *Jahresberichte für deutsche Geschichte*, který je zastřešen Berlínsko-Braniborskou akademií věd. Jednotlivé sekce byly vyhrazeny prezentacím národních historických bibliografií. Závěrečné, páteční odpoledne pak bylo věnováno společné diskusi o možnostech a postupu další spolupráce.

Jednání zahájil a všechny přítomné za pořadatele uvítal vedoucí projektu *Jahresberichte für deutsche Geschichte* prof. Christoph Cornelißen. Prvním příspěvkem *Repertorium Geschiedenis Nederland* představili Sebastiaan C. Derks a Ronald Sluijter historickou bibliografii Nizozemí. Její tradice sahá až do r. 1873, bibliografické ročenky byly vydávány



do poloviny 90. let 20. století. Nyní je k dispozici on-line verze, která aktuálně čítá cca 200 000 záznamů. Nizozemská historická bibliografie vzniká díky spolupráci Institut voor Nederlandse Geschiedenis s Královskou knihovnou v Haagu. Bibliografické pracoviště (dva editoři a dva katalogizátoři) zpracovávají období holandských dějin od pravěku po současnost, specifickým tématem jsou bývalé nizozemské kolonie.

S francouzskou historickou bibliografií seznámily účastníky konference v příspěvku *Bibliographie annuelle de l'Histoire de France* Claude Ghiatti a Brigitte Keriven z Institut l'histoire moderne et contemporaine v Paříži, který podléhá CNRS – Centre National de la Recherche Scientifique. Zatím je od r. 1955 vydávána pouze ve formě tištěných ročenek, ovšem s minimálním skluzem a tudíž velmi aktuálně – již vyšla i ročenka za rok 2006. Francouzská bibliografie vzniká ve spolupráci s Národní knihovnou v Paříži. Roční přírůstek je cca 12-13 000 záznamů, časový záběr je od 5. stol. n. l. do současnosti. Čtyři pracovníci v rámci excerptce zpracovávají i dva české časopisy.

První sekci zakončil italský zástupce Agostino Bistarelli svým příspěvkem *Bibliografia Storica Nazionale*. Od svých počátků v roce 1942, kdy vyšla první ročenka pro rok 1939, o zpracování národní bibliografie pečuje vládní organizace Giunta Storica Nazionale. Poslední ročenka za rok 1999 byla vydána v r. 2001, od r. 2000 slouží odborné veřejnosti on-line databáze. Každý rok je do databáze přidáno cca 4000 nových záznamů.

Druhou sekci zaměřenou na historické bibliografie střední a východní Evropy zahájil příspěvek *Bibliografia historii polskiej za rok* polského bibliografa Stanisława Jędryka z Historického ústavu Polské akademie věd. Podal přehled dějin bibliografie na území Polska, kde se v současnosti bibliograficky zpracovává historická literatura v několika institucích. Historický ústav v Krakově je zaměřen na aktuální průběžnou historickou bibliografii, institut ve Varšavě se věnuje zpracování retrospektivní bibliografie. Polská databáze není samostatně přístupná on-line, díky spolupráci s Herder-Institut v Marburgu je však možno v polských záznamech vyhledávat na stránkách společné databáze *Literaturdokumentation zur Geschichte Ostmitteleuropas*.

Příspěvek českých zástupkyň z Historického ústavu AV ČR Václavy Horčákové a Kristiny Rexové v první části načrtl dějiny české periodické historické bibliografie od jejích počátků po roce 1904, přes mezery ve válečném i poválečném období až do současnosti. Seznámil účastníky konference s tra-

dicí vydávání bibliografických ročenek, vznikem on-line databáze a vývojem databáze na CD-ROM, která tvoří od roku 2006 každoroční přílohu tištěných bibliografií. Databáze *Bibliografie dějin Českých zemí* obsahuje v současnosti kolem 120 000 záznamů o literatuře vydané po roce 1990 a více než 42 000 záznamů retrospektivní bibliografie rejstříků sta ročníků Českého časopisu historického. Bibliografické pracoviště Historického ústavu AV ČR ročně zpracuje okolo 15 000 nových záznamů a vydá jednu tištěnou bibliografickou ročenku obsahující v současnosti okolo 9000 záznamů. Velmi přínosná je pro českou historickou bibliografii mezinárodní spolupráce s Herder-Institut v Marburgu a Historickým ústavem SAV v Bratislavě, která se úspěšně rozvíjí již od první poloviny 90. let.

Poslední příspěvek prvního dne přednesli zástupci Herder-Institut v Marburgu Norbert Kersken a Eligiusz Janus. Hovořili o mezinárodní spolupráci na internetové databázi *Literaturdokumentation zur Geschichte Ostmitteleuropas*, koordinované z Marburgu. Tato databáze je zveřejněna od r. 1997, pravidelně aktualizována díky zasílání údajů z partnerských institucí a v současnosti obsahuje již přes 400 000 bibliografických záznamů. Údaje do databáze poskytují Historický ústav Polské akademie věd v Krakově, Vojvodská knihovna v Poznani, Univerzitní knihovna v Poznani, Historický ústav Vratlavské univerzity, Historický ústav AV ČR v Praze, Historický ústav SAV v Bratislavě, Litevský historický ústav ve Vilniusu a Maďarská národní knihovna v Budapešti. Bibliografické pracoviště HÚ AV ČR přispívá do této databáze výběrem z literatury k českým dějinám vydané v České republice a východní Evropě v počtu kolem 4000 záznamů ročně.

Úvodní sekci druhého dne zahájil zástupce hostitelské instituce Daniel Schlögl příspěvkem o německém bibliografickém projektu *Jahresberichte für deutsche Geschichte*. Jeho dějiny sahají až do r. 1880, ročenky vycházejí od r. 1927 až do současnosti. Od r. 1993 vede projekt nově založená Berlínsko-Braniborská akademie věd v Berlíně. Bibliografické záznamy se kompletují díky spolupráci s těmito knihovnami: Deutsche Nationalbibliothek, Staatsbibliothek zu Berlin a Bayerische Staatsbibliothek v Mnichově. Internetová databáze obsahuje již 335 000 denně aktualizovaných záznamů zachycujících německé dějiny od doby římské až do současnosti, přičemž dvě procenta záznamů jsou v českém jazyce. Na databázi *Jahresberichte für deutsche Geschichte* odkazují na německé historické portály Clio-online a Chronicon. Příspěvek *Bibliographie der Schweizergeschichte* přednesla švýcarská bibliografka Karin

von Wartburg ze Schweizerische Nationalbibliothek v Bernu. Tato instituce vydává bibliografické ročenky od r. 1968, počátky švýcarské historické bibliografie však sahají až do r. 1913. Ročenky jsou zveřejněné na internetu ve formátu PDF a také v rámci databáze čtyř oborových bibliografií Švýcarskou národní knihovnou. Ročně přibývá 2000-3000 záznamů. Rakouskou národní historickou bibliografií představila Martha Jauernig z Historického ústavu Alpen-Adria Universität v Klagenfurtu. Internetová databáze zpřístupňuje 193 000 záznamů historické literatury vydané na území Rakouska od r. 1945. Je zde začleněna také databáze Ausländische Austriaca 1995-1999, obsahující i záznamy z českých zemí.

Další velký německý bibliografický projekt pod názvem *Historische Bibliographie* představila Renate Plichta. Vzniká pod záštitou Arbeitsgemeinschaft historischer Forschungseinrichtungen in der Bundesrepublik Deutschland za spolupráce cca 200 německých historických pracovišť, která se podílejí na doplňování dvou databází. Jedná se o databázi *Jahrbuch der historischen Forschung*, která obsahuje asi 11 000 záznamů ještě nepublikované historické literatury, druhá databáze *Historische Bibliographie* má za cíl poskytovat pokud možno kompletní německou historickou produkci. V současnosti obsahuje tato databáze cca 240 000 záznamů od r. 1990 a systém funguje tím způsobem, že každý přihlášený uživatel může dodávat nová data a opravovat nebo mazat stará. *Historische Bibliographie* vydává v nakladatelství Oldenbourg také tištěné ročenky, poslední za rok 2006.

Poslední sekce nabídla prezentaci britské a irské historické bibliografie *Royal Historical Society Bibliography* a *Irish History Online*, o kterých společně hovořili Ian Archer (Institute of Historical Research, University of London) a Frank Cullen (Department of History, National University of Ireland, Maynooth, County Kildare). Britská bibliografie dnes nabízí rozsáhlé možnosti vyhledávání ve více než 400 000 záznamech, týkajících se britské a irské historie a vztahů s koloniemi a Commonwealthem od doby římské (r. 55 př.n.l.) do současnosti. Ročně je přidáváno cca 10 000 záznamů, aktualizace záznamů probíhá třikrát ročně. Vedle širokých možností vyhledávání poskytuje databáze i navázání odkazů na knihovní databáze, biografické slovníky, on-line časopisy i možnost tvorby vlastní bibliografie pomocí nabízeného bibliografického software. Tištěné ročenky přestaly být vydávány v r. 2002 vzhledem k velkému nárůstu počtu záznamů.

Irská databáze je s britskou silně provázána a nabízí údaje k historii Irska a Irů v zahraničí od pravěku až po současnost. Jedná se o literaturu vydanou v letech 1936-2002; postupně jsou doplňovány další ročníky. Vzhledem ke spolupráci s britskou bibliografií nabízí irská obdobné možnosti vyhledávání.

Závěrečný příspěvek nazvaný Pohled knihovny na historickou bibliografii přednesl Gregor Horstkemper z Bavorské státní knihovny v Mnichově. Jeho úvaha směřovala především k faktu, že historická bibliografie může pomoci knihovnám v rozvíjení jejich služeb zákazníkům, a k potřebě společného portálu, který by na jednom místě nabízel možnost vyhledávání v co nejvíce evropských databázích.

Konference k evropským historickým bibliografiím přinesla na prvním místě užitečnou výměnu informací. Jak se ukázalo, mnozí účastníci měli často jen malé povědomí o práci ostatních. Byla zde možnost porovnat projekty jednotlivých pracovišť podle různých kritérií – počtu každoročně zpracovaných záznamů i jejich zpřístupnění odborné i širší veřejnosti, počtu excerpovaných časopisů, personálního obsazení a finančního zázemí. Potěšující je, že česká historická bibliografie vychází z tohoto srovnání poměrně dobře. Je to především díky stabilnímu zázemí, které jí poskytuje Historický ústav AV ČR, v.v.i.

Představené projekty národních bibliografií vznikaly převážně na přelomu 19. a 20. století, prošly různým vývojem a musejí se od konce dvacátého století vyrovnávat s novými požadavky, které před ně postavila globální informační revoluce. Národní historické bibliografie od 90. let zaznamenaly několikanásobný nárůst literatury ze svého oboru a rostoucí potřebu zpřístupňovat data co nejrychleji. Důsledkem byl přesun bibliografických databází na internet. Řada národních bibliografií (Velká Británie, Nizozemí, Rakousko) už nevychází tiskem a zaměřuje se na co nejkvalitnější zveřejnění dat on-line.

Další spolupráce evropských bibliografií se také bude ubírat tímto směrem. Prvním příštím krokem by měl být vznik společných webových stránek, které by soustředily informace o evropských historických bibliografiích a přístupech k nim. Další vývoj by měl směřovat k vytvoření společného internetového portálu, jakési "jednotné informační brány" historických bibliografií Evropy, který by umožnil prohledávat zároveň všechny on-line přístupné evropské historické bibliografie. Myšlenka využití internetu ke spojení sil a možností historických bibliografií Evropy se jeví jako velmi zajímavá a slibná. Účast české historické bibliografie na

takovém projektu bude prospěšná nejen bibliografii, ale i celé české historické obci.

Václava Horčáková – Kristina Rexová

Odkazy na evropské historické bibliografie prezentované na konferenci lze nalézt na adrese:

<http://www.hiu.cas.cz/cs/bibliografie/minulost-a-pritomnost.ep/>

## AKTUALITY A INFORMACE

### Prof. PhDr. Jaroslav Pánek, DrSc. jubilující a sborník *Per saecula ad tempora nostra*

Podle dostupných statistických zdrojů dosáhla v roce 1947 křivka natality v českých zemích historického vrcholu: nikdy dříve ani později se na tomto území nenarodilo tolik dětí. Zda byl optimismus rodičů oprávněný a zda se vyplnily jejich naděje, že nové pokolení bude konečně vyrůstat v touženém míru, svobodě, štěstí a hojnosti, je věc jiná. Skutečností zůstává, že plody poválečného *baby boomu* prokázaly vcelku tuhý kořínek, dále zocelovaný početnou generační konkurencí. V roce 2007 tak byli jejich dospělí potomci konfrontováni se záplavou životních jubileí, která se v rodinném a občanském životě obvykle slaví při dosažení 50. roku života, pro vědecké vyzrávání je však většinou žádoucí poskytnout oslavenci ještě jedno desetiletí k dobru. To platí především o badatelích v humanitních oborech včetně historie, v nichž se vedle jiskřivých nápadů a originální invence uplatňuje dosti významně rovněž znalost lidských povah a uvážlivá reflexe přehledu sociálních souvislostí, získávané věkem.

Nedostatek výsledků vhodných k oslavě či nevyzralost tvorby však rozhodně necharakterizují osobnost jednoho z nejvýznamnějších jubilarů v oboru historických věd prof. PhDr. Jaroslava Pánka, DrSc., jehož abrahamoviny (v souvislosti s J. Pánkem zvláště zábavná představa) před deseti lety se dočkaly zasluženého připomenutí.<sup>1</sup> Nicméně pravá jubilejní náležitost se u historiků váže ponejvíce k šedesátce a spolupracovníci a přátelé J. Pánka tuto zvyklost respektovali. Důsledkem pro sestavovatele osobních bibliografií, které do souboru jubilejních tiskovin neodmyslitelně patří – v případě J. Pánka pro

dr. Václavu Horčákovou –, pak byl nárůst příslušného soupisu o dobré dvě stovky položek, publikovaných oslavencem během zmíněných deseti let doma i v zahraničí.

Během své vrcholné kariéry v historické vědě zastával Jaroslav Pánek, jeden ze současných místopředsedů AV ČR, celou řadu významných úřadů, mezi nimiž nikoli poslední místo zaujímá funkce ředitele Historického ústavu AV ČR (1998-2005).<sup>2</sup> Bylo tedy vcelku logické, že se právě tato instituce chopila čestného úkolu připravit jubilejní sborník, stejně jako tomu bylo v případě jeho předchůdce prof. PhDr. Františka Šmahela, DrSc.<sup>3</sup> Hlavní redakce díla, které vzhledem k vědecké autoritě a osobní popularitě J. Pánka v historické obci i mimo ni slibovalo nabýt neobyčejné rozsáhlosti, byla svěřena dvěma historikům jemu badatelsky i lidsky blízkým – doc. PhDr. Jiřímu Mikulcovi, CSc. a PhDr. Miloslavu Polívkovi, CSc. Očekávání byla k současné radosti i hrůze obou šéfredaktorů a celé plejády korektorů, překladatelů a členů technické redakce naplněna více než vrchovatě: výsledný *festschrift*, jehož příprava trvala více než dva roky, obsahuje ve dvou svazcích celkem 125 příspěvků badatelů z deseti zemí.<sup>4</sup> Díky velkému zájmu přispěvatelů a zároveň k jejich pozdější lítosti musel být zvolen formát nadměrné velikosti zkreslující skutečný rozsah statí, aby tak výtisky získaly na uživatelském komfortu.

<sup>2</sup> Osobní i badatelské curriculum vitae Jaroslava Pánka z pera Josefa Války nalezne zájemce v úvodu jubilejního sborníku.

<sup>3</sup> Jaroslav PÁNEK – Miloslav POLÍVKA – Noemi REJCHRTOVÁ (edd.), *Husitství – reformace – renesance. Sborník k 60. narozeninám Františka Šmahela*, sv. 1-3, Praha, HÚ AV ČR 1994.

<sup>4</sup> Jiří MIKULEC – Miloslav POLÍVKA (edd.), *Per saecula ad tempora nostra. Sborník prací k šedesátým narozeninám prof. Jaroslava Pánka*, sv. 1-2, Praha, HÚ AV ČR 2007.

<sup>1</sup> Josef VÁLKA, *Jaroslav Pánek padesátníkem*, *Studia Comeniana et historica* 27, 1997, č. 57-58, s. 282-285; Eva PROCHÁZKOVÁ, *Historik Jaroslav Pánek. Na okraj osobní bibliografie vydané k jeho padesátinám*, *Sborník vlastivědných prací z Podblanicka* 37, 1997, s. 245-250; TÁŽ, *Historik Jaroslav Pánek. Bibliografie literárního díla*, Benešov 1998





Předseda AV ČR V. Pačes při úvodním proslovu, k pronesení laudatia se připravuje J. Petráň.

Slavnostní prezentace sborníku *Per saecula ad tempora nostra* se konala sice poněkud opožděně vůči životnímu výročí, nicméně s opožděním snad tolerovatelným a omluvitelným rozsahem a náročností autorských, redakčních i technických prací. Dne 24. ledna 2008 se ve vile Lanna shromáždilo několik desítek předních osobností akademického a univerzitního života, přátel, žáků a profesionálních i životních soupeřů J. Pánka včetně členů rodiny, kteří (spíše které) se historické či společenskovední dráze rovněž věnují, patrně jako důsledek silného osobnostního vyzářování jubilantova. Jako první promluvil předseda AV ČR prof. RNDr. Václav Pačes, DrSc., jehož mimořádně lidský přístup s humorným akcentem do značné míry uvolnil počáteční oficialitu setkání a udal tón dalším vystoupením. Univerzitní profesor PhDr. Josef Petráň, CSc., jubilantův první školitel a jeden z jeho velkých vědeckých vzorů, shrnul rozsáhlé působení J. Pánka v oblasti publikační i organizační a vyzdvihl jeho původní přínos k poznání a výkladu středoevropských dějin raného novověku s oceněním mimořádných znalostí, aktivit, šíře záběru a světového rozhledu. Následovaly osobně laděné proslovy ředitelky HÚ prof.

S. Rakové a dr. M. Polívky, generačních druhů a dlouholetých spolupracovníků jubilatových, vesměs připomínajících různé peripetie nelehké životní dráhy českého historika během posledních čtyř desetiletí; jeho žák doc. J. Mikulec seznámil přítomné s genezí rozsáhlého sborníkového díla. Jako poslednímu před následující neformální oslavou a rautem poskytl pořadatel prostor jubilantovi samotnému, jehož vystoupení ve verzi upravené pro tisk zveřejňujeme. Oficiální část setkání uzavřely skladby renesanční vokální polyfonie v provedení pěveckého sdružení Octopus dr. Petra Daňka.



M. Polívka, J. Mikulec, jubilant J. Pánek a S. Raková naslouchají laudatiu J. Petráně.

Vedení Historického ústavu AV ČR chce touto cestou poděkovat všem účastníkům prezentace za jejich přátelskou přítomnost, která podpořila důstojný ráz oslavy, dále hlavním redaktorům a jejich kolegům za úsilí, energii a svědomitost při přípravě sborníku a především prof. Jaroslavu Pánkovi za vše, co pro Historický ústav AV ČR, českou historickou obec a novodobé vědecké poznání učinil a v budoucnu ještě učiní.

Svatava Raková

## Pro takový sborník stojí za to dožít se šedesátky

**N**a samém konci minulého století, kdy jsem dosti často vstupoval do veřejných polemik, vyjádřil jeden z kolegů zajímavou předpověď: „Pokud by ses náhodou dožil šedesátky, tak by mohly vyjít dva jubilejní sborníky – jeden od tvých přátel, druhý od tvých nepřátel.“ Není všem dnům konec, a tak nevím, co mě ještě čeká. Jisté však je, že se tato předpověď paradoxně naplnila hned dvakrát. Skutečně vyšly sborníky dva. Před několika dny mě překvapili polští přátelé tím, že mi věnovali sbor-

ník studií k dějinám politické kultury od počátku novověku do současnosti. Pod názvem *Na okraji politiky* ho za redakce profesora Marceli Kosmana vydala Univerzita Adama Mickiewicze v Poznani.<sup>1</sup>

<sup>1</sup> *Na obrzežach polityki (część czwarta)*. Profesorowi Jarosławowi Pánkowi w sześćdziesięciolecie urodzin. Praca zbiorowa pod redakcją Marceliego KOSMANA. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza – Instytut Nauk Politycznych i Dziennikarstwa, Poznań 2007, 249 s. – Pro úplnost musím dodat, že několik dnů po prezentaci sborníku *Per saecula ad tempora nostra* mi

Nemusím snad zdůrazňovat, že si této pocty nemírně vážím, stejně jako vydání sborníku, o který se postaral Historický ústav AV ČR.<sup>2</sup> Téměř tisíci-stránková publikace velkého formátu má příznačně dva svazky. Navíc jeden v temné barvě, druhý v zabarvení světlých zítřků...

Je to sborník, který předčil veškerá moje očekávání. Nejen počtem příspěvů a zastoupením zahraničních historiografií, ale především svým redakčním zpracováním. Víím, o čem mluvím. Sám jsem uspořádal nebo se redakčně podílel na vydání několika jubilejních publikací tohoto druhu. Nehledě na to, že jsem je věnoval významnějším historikům, než jsem já sám, nehledě na dobrou snahu o dosažení co nejlepšího výsledku, této úrovně jsem nikdy nedosáhl. Platí to o celkovém pojetí i o typografickém ztvárnění dnes prezentovaného dvoudílného opusu. V porovnání s tradicionalistickou podobou těch starších sborníků je nynější publikace skutečně moderní a vyniká svou nápaditostí. Dovedu si představit, jak obrovské množství redakční práce se za těmito dvěma svazky skrývá. Mám z toho radost, ale tak trochu i výčitky, neboť tuším, co všechno mohli redaktori sborníku napsat, kdyby si bývali všichni čas ušetřili pro sebe a pro vlastní témata. Dnes jim za tuto oběť mohu jen upřímně poděkovat.

Kdysi, když jsem prezentoval sborník věnovaný profesoru Františku Šmahelovi,<sup>3</sup> zapomněl jsem uvést jednoho z hlavních spolupracovníků v pozadí – dr. Jaroslava Boubína – a dodnes si to vyčítám. Proto raději hned uvedu jmenovitě všechny, k nimž mé zvláštní poděkování směřuje. Jsou to pořadatelé sborníku doc. Jiří Mikulec a dr. Miloslav Polívka, vedoucí redaktori dr. Pavel Kůrka a dr. Kateřina Valentová, stejně jako další redaktori – dr. Roman Baron, dr. Jaroslav Boubín, dr. Jiří Friedl, dr. Martin Holý, dr. Václava Horčáková (která věnovala veliké úsilí utřídění mé nepřehledné bibliografie), dr. Eva Irmanová, dr. Dalibor Janiš, dr. Tomáš Sterneck, dr. Emil Voráček a dr. Zlatica Zudová-Lešková. Nesmím však zapomenout ani na dlouholetou pracovníci ústavu paní Jarmilu Horákovou, která – pokud jsou mé informace správné – navrhla skvostný, latinsky melodický název knihy. Je až neuvěřitelné,

bylo věnováno rovněž jedno dvojčíslo kmenologického časopisu *Studia Comeniana et historica* 77-78/XXXVII, 2007, 303 s.

<sup>2</sup> *Per saecula ad tempora nostra*. Sborník prací k šedesátým narozeninám prof. Jaroslava Pánka. Uspořádali Jiří MIKULEC a Miloslav POLÍVKA. Svazky 1-2. Historický ústav Akademie věd České republiky, Praha 2007, 974 s.

<sup>3</sup> *Husitství – Reformace – Renesance*. Sborník k 60. narozeninám Františka Šmahela, I-III, Praha 1994.

že se na redakčních pracích podíleli pracovníci takřka všech oddělení Historického ústavu, nejvíce ovšem oddělení dějin raného věku, k němuž sám patřím. Kdysi jsem se snažil toto oddělení uvést do života, ale plně se to podařilo teprve doc. Jiřímu Mikulcovi, před jehož organizačními schopnostmi a dosaženými výsledky smekám. Všem, kdo svým časem, pílí a dobrými nápady přispěli ke vzniku sborníku, jsem velice zavázán. Dodávám ovšem, že by jejich snahy byly málo platné, kdyby chyběla vzácná velkorysost současného vedení ústavu, které vznik této publikace umožnilo.



Jubilant J. Pánek před slavnostním přípitkem.

Takový sborník nemůže vznikat jen proto, aby potěšil jednoho stárnoucího jubilanta, má smysl jedině tehdy, jestliže přináší nová témata a nové pohledy na jejich zpracování. Pokud smím vyslovit svůj subjektivně předpojatý názor, myslím, že tohoto cíle pořadatelé a redaktori sborníku dosáhli. Vytvořili dílo, které pravděpodobně bude citováno, neboť ve svých 125 člancích přináší průřez nezanedbatelnou částí české a dílem i zahraniční historiografie na počátku 21. století. Sborník je však také – jako každá jubilejní publikace tohoto druhu – decentní, velice jemnou připomínkou blízkého se konce. Toto vědomí není v pokročilejším věku žádnou tragedií, sám se k němu bez přilíšné nostalgie často vracím. Ostatně jeden z mých patronů – Petr Vok z Rožmberka – si už ve zralém věku připomínal pohledem na umrlčí lebku všudypřítomné *memento mori*. Uvědomění vlastní konečnosti má i své výhody – nás vede k ohlžení do prožitého kousku dějin a zároveň k výhledům do sfér, které nás přesahují.

V některých starých kulturách se starci odebírali do hlubokých lesů, aby tam trávili své poslední dny v meditacích. Skutečnost, že my už ani nemáme kam jít, nás nezbavuje ani příležitosti ani povinnosti ohlédnout se. Pro každého z nás nastává ta chvíle jindy, ale nějak se nás dotkne všech. Sám jsem v procesu stárnutí dospěl k poznatku, který sice není

nijak originální, ale jehož konstatování by nemělo žádnou váhu, kdyby k němu nedošel každý sám za sebe. Kdyby si neuvědomil a kdyby neprocítil, že vztah k tématům, jež po nějaký čas pokládáme za „svá“, i k badatelům, kteří se jim zároveň s námi věnují, se po dosažení padesátky mění. Kdo měl nějaké diplomanty a doktorandy, zejména pokud se z nich stali skuteční vědci, poznal, jak proměnlivý je to vztah v rovině odborné i lidské. Jak zajímavě se utváří poté, když mladý vědec objeví svou vlastní cestu a kdy si hledá nezaměnitelné místo na slunci. Jak se tu prolínají situace kooperativní a konfliktní. I mně trvalo dost dlouho, než jsem pochopil, že někdejší učitel ví o svých bývalých žácích „příliš mnoho“, takže je vlastně „diskvalifikován“ pro nestranné posuzování jejich výkonů či aktuálně vedených sporů. Není-li přímo vyprovokován, snad by ani neměl vstupovat do diskusí tohoto druhu.

Ale co víc – možná by měl opustit svá někdejší témata a pro zbytek života si vybrat otázky jiné. Neboť témata, která v mladickém rozletu pokládal za „svá“ a o nichž pak vyučoval, už patří jiným, kteří se jich ujali, dodali jim odlišné pojetí a novou dynamiku. Není samozřejmě docela jednoduché, aby se v pokročilém věku řekneme badatel o starší historii beze zbytku přesunul do nejnovějších dějin. Posun však možný je. Excelentními příklady se stal před našima očima přechod profesora Františka Šmahela od husitství ke Karlu IV. či profesora Josefa Petráňe od širokého spektra středoevropských kulturních dějin ke strhující mikrohistorii. Sám jsem se také kolem své padesátky pokusil o nalezení nového tematického zaměření. Vyšel jsem z poznání, že české raně novověké bádání, v němž ještě před třemi desetiletími pracovala jen hrstka odborníků, má čerstvých sil víc než dost. Pokusil jsem se proto zaplňovat mezery tam, kde se alespoň v českých poměrech, na rozdíl od zahraničí, zájemců nedostávalo – v historické encyklopedistice, ve zmapování zahraniční bohemistiky či ve srovnávacím studiu politické kultury. Něco se podařilo, v lecčem jsem však ztroskotal. Zčásti i proto, že jsem přijal dost tíživé povinnosti v organizování vědy. Úkoly, o nichž bych ještě před dvaceti lety nevěřil, že mě mohou potkat, a o nichž vím, že bývají nejvíce kritizovány a také nejdříve zapomenuty.

Na začátku své dráhy historika jsem si její průběh a vyústění představoval docela jinak, než se nakonec uskutečnila. Doufal jsem, že zůstanu v klidu archivních badatelen a své pracovny. Leč v posledních dvaceti letech se všechno dramaticky změnilo. Napsal jsem mnohem méně, než bych si byl přál napsat, zato nesrovnatelně více času jsem strávil

v úředních jednáních, která mě nikdy zvláště nepřítahovala. A také na cestách, které naopak uspokojovaly mou touhu po poznání světa na vlastní oči. Výsledek této proměny je takový, jaký je. Nestěžuji si však, protože jsem měl možnost volby. Při ní jsem si vždycky vybavoval slova Viléma Mathesia o tvůrčí pokoře, slova, která mě ovlivnila už v časném mládí: „Záleží jedině na tom, abychom poznali, že běží o úkol náš, o úkol, který v dané situaci můžeme vykonat lépe než jiní, nebo dokonce o úkol, který můžeme vykonat toliko my. Takového úkolu je naší povinností se chopit ze všech sil a obětavě.“<sup>4</sup>

Pokud jste mé nedokonalé snahy uznali za hodné sestavení tohoto jubilejního sborníku, nemohu než vyslovit za to hlubokou vděčnost vydavatelům, redaktorům i autorům této publikace. Něčeho podobného jsem se ani ve snu nenadál a dnes mohu říci, že i kdyby nebylo ničeho jiného, pro takový sborník stojí za to dožít se šedesátky. Kdysi jsem chtěl především soustředěně vědecky pracovat a toužil jsem po klidu. Klid i tehdejší témata jsou už minulostí, ale vyvstala témata nová a jejich pestrou paletu rozevívá i tento sborník. Spolu s úvodní statí profesora Josefa Války je dokladem toho, jak si dovede osud s člověkem pohrát. Děkuji vám, že jste můj život v historii a s historií i mé neúspěchy a má ztroskotání vzali na vědomí s tak shovívavou velkorysostí.

Jaroslav Pánek



J. Pánek s chotí Markétou.

<sup>4</sup> Vilém MATHESIUS, *Možnosti, které čekají. Epištoly o tvůrčím životě*, Praha 1945, s. 35 a 37.



## Prosincová prezentace publikací věnovaných prof. PhDr. Svatavě Rakové, CSc., PhDr. Janu Gebhartovi, CSc., PhDr. Miroslavu Šestákovi, CSc. a PhDr. Miroslavu Tejchmanovi, DrSc.

Dne 11. prosince 2007 se konala v Historickém ústavu AV ČR slavnostní prezentace tří publikací, věnovaných předním osobnostem vědeckého života, vědeckým pracovníkům ústavu k jejich významným životním jubileím. Po úvodním slově ředitelky Historického ústavu Svatavy Rakové představili redaktoři vydaných prací Eva Semotanová, Radomír Vlček a Jan Hájek postupně všechny nové publikace a promluvili o jejich vzniku ve vztahu k jednotlivým osobnostem. Křest knihy je vždy radostnou událostí. Ve studovně ústavu strávili oslavenci, jejich spolupracovníci a hosté příjemné odpoledne nejen diskusí nad jubilejními knižními tituly, ale také rozhovorem o uplynulých letech, o práci historika, o jejich úskalích i uspokojení z dosažených výsledků. Vydané práce se těšily značnému zájmu přítomných.



S kyticí S. Raková, vpravo editorka jubilejního sborníku E. Semotanová.

Dvousvazková kolektivní monografie *Cestou dějin*<sup>1</sup> s podtituly *Obzory blízké i vzdálené* a *V srdci Evropy* je věnována Svatavě Rakové, výrazné české historičce obecných dějin a nynější ředitelce Historického ústavu. Téměř pět desítek autorů z Česka a ze zahraničí se ve svých studiích zamýšlí nad teoretickými i faktografickými problémy a otázkami českých a světových dějin, sleduje jejich vzájemné propojení, vlivy a souvislosti. V čísle 32 *Slovanských historických studií*<sup>2</sup> autoři publikovali třiatřicet pů-

<sup>1</sup> *Cestou dějin 1, 2. K počtě prof. PhDr. Svatavy Rakové, CSc.* Sv. 1, 2. Usp. Eva SEMOTANOVÁ, Praha 2007.

<sup>2</sup> *Miroslavu Šestákovi a Miroslavu Tejchmanovi k sedmdesátinám.* Usp. Radomír VLČEK, *Slovanské historické studie* 32, Praha - Brno 2007.



M. Tejchman přijímá blahopřání R. Vlčka.

vodních vědeckých studií na počest českých slavistů – balkanistů Miroslava Šestáka a Miroslava Tejchmana. Pojednávají mimo jiné o úloze slovanství při formování moderních národů střední, východní a jihovýchodní Evropy a o jeho proměnách od konce 18. století do konce 20. století, o vztazích českého prostředí k Rusku v 19. a 20. století nebo o vývoji české balkanistiky. S názvem *Fragmenty dějin* vznikl ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR sborník k životnímu jubileu Jana Gebharta.<sup>3</sup> Přispěly do něj více než čtyři desítky specialistů z předních odborných pracovišť Česka i Slovenska se studii, zaměřenými zejména na dějiny 20. století s důrazem na období před a po druhé světové válce.



L. Hladký a J. Hájek připíjejí oslavenci J. Gebhartovi.

Prosincová prezentace publikací spojená s neformální oslavou svědčí o tom, že Svatava Raková, Jan

<sup>3</sup> *Fragmenty dějin. Sborník prací k šedesátinám Jana Gebharta.* Usp. Jan HÁJEK – Jiří KOCIAN – Milan ZÍTKO, Praha 2006.

Gebhart, Miroslav Šesták a Miroslav Tejchman se těší značně profesionální autoritě a odborné prestiži, ale také vřelé kolegiální sympatii a velké lidské

vážnosti. Atmosféra slavnostní prezentace je toho milým dokladem.

*Eva Semotanová*

## Mirolavu Šestákovi a Mirolavu Tejchmanovi k sedmdesátinám

Prezentaci 32. čísla Slovanických historických studií provázal slavnostní úkol – vyjádřit poděkování za dosavadní práci a popřát mnoho zdraví a elánu do další činnosti dvěma významným představitelům české historické slavistiky a balkanistiky PhDr. Mirolavu Šestákovi, CSc. a PhDr. Mirolavu Tejchmanovi, DrSc. Radomír Vlček, vedoucí brněnské pobočky HÚ AV ČR, který před několika léty od M. Šestáka převzal úlohu vedoucího redaktora Slovanických historických studií, v úvodu prezentace zdůraznil významnou dlouholetou organizační, ediční a autorskou činnost obou jubilatů, a to zejména pro SHS. V osobně laděném vystoupení rovněž připomenul, jakou grandiózní práci odvedli zejména v devadesátých letech 20. století při proměně této ročenky v moderní i v zahraničí uznávané periodikum přinášející zásadní odborné publikace v oboru dějin střední, východní a jihovýchodní Evropy, dějin slovanství a historické slavistiky jako oboru. Ladislav Hladký pak zdůraznil, že se Miroslav Šesták a Miroslav Tejchman výraznou měrou zasloužili o rozvoj české historické slavistiky a balkanistiky, a to nejen tím, že řadu let působili jako vědečtí pracovníci Akademie věd České republiky a také jako vysokoškolské učitelé. Během více než čtyřicetileté tvůrčí činnosti totiž publikovali řadu odborných knih, statí a recenzí, podíleli se na přípravě učebnic a vysokoškolských textů, editovali sborníky i prameny, popularizovali výsledky odborné práce a podíleli se na přípravě předních periodik prezentujících výsledky historické slavistiky a balkanistiky.

Editoři 32. svazku Slovanických historických studií rovněž objasnili proč a jak bylo do prezentované publikace přijato a začleněno jejich třiatdvacet

recenzovaných původních vědeckých studií týkajících se širokého spektra problémů historické slavistiky. Jejich cílem totiž bylo zdůraznit české prostředí, zejména český pohled na aktuální otázky slavistiky a balkanistiky, vše ovšem, právě v duchu dlouholeté činnosti jubilatů, v širších mezinárodních souvislostech. Rozdělení studií do tří oddílů bylo primárně motivováno třemi hlavními tematickými okruhy odborné práce M. Šestáka a M. Tejchmana. První byl věnován tématu Slovanství a vzájemné styky národů střední a jihovýchodní Evropy. Šlo v něm o důraz na proměny slovanství, zařazeny však do něj byly rovněž příspěvky vztahující se k minulosti vztahů českého prostředí k národům střední a jihovýchodní Evropy. Druhý oddíl byl určen Dějinám východní Evropy. Jednalo se v něm především o sledování problémů souvisejících s dějinami ruského impéria, především jeho proměnami ve 20. století a se vztahy českého prostředí k Rusku v 19. a 20. století. Třetí oddíl se věnoval tradicím české balkanistiky a minulosti zemí Balkánu. Byly proto do něj zahrnuty ty studie, které představují vývoj české balkanistiky a aktuální problémy minulosti zemí jihovýchodní Evropy. V závěru prezentace bylo znovu zdůrazněno, že 32. svazek Slovanických historických studií spojil jediný cíl: vyjádřit prostřednictvím předložených prací jubilatům uznání a poděkování za jejich dosavadní činnost, za jejich výsledky práce, četné nové podněty, rady a inspirace a popřát jim do dalších let mnoho zdraví a tvůrčího elánu. K tomu ostatně také směřovala celá prezentace.

*Radomír Vlček*

## Sdružení Jihomoravských pracovišť AV ČR v novém

Z iniciativy členů Akademické rady AV ČR funkčního období 2001-2005 a 2005-2009 prof. ing. Václava Skleničky, DrSc., (Ústav fyziky materiálu AV ČR) a doc. PhDr. Radomíra Vlčka, CSc. (Historický ústav AV ČR) bylo smlouvou ředitelů zúčastněných pracovišť AV ČR ze dne 21. listopadu 2002

vytvořeno Sdružení Jihomoravských pracovišť AV ČR. Zakladateli Sdružení se stala pracoviště AV ČR se sídlem v Brně (Archeologický ústav Brno, Biofyzikální ústav, Ústav analytické chemie, Ústav biologie obratlovců, Ústav fyziky materiálu, Ústav přístrojové techniky) a některá pracoviště, která měla v Brně

své pobočky nebo detašované útvary (Archiv, Botanický ústav, Etnologický ústav, Matematický ústav, Historický ústav, Ústav dějin umění, Ústav pro jazyk český a Ústav živočišné fyziologie a genetiky). Cílem Sdružení bylo zejména přispívat k operativní informovanosti, spolupráci a vzájemné pomoci zúčastněných pracovišť a ke konzultaci společných úkolů a problémů. K jeho aktivitám patřilo rovněž vytváření a předkládání návrhů a požadavků celoakademickým orgánům a reprezentování členských pracovišť vůči orgánům města Brna a Jihomoravského kraje, vysokým školám a regionálním médiím. Řídícím orgánem Sdružení se stala Rada sdružení, kterou tvořili ředitelé brněnských ústavů AB ČR, vedoucí brněnských poboček dalších zúčastněných ústavů AV ČR a členové Akademické rady AV ČR z Brna. V čele Rady stanuli (a doposud stojí) z členů Rady volení předseda (prof. V. Skleňníčka) a místopředseda Sdružení (doc. R. Vlček). Organizační a administrativní záležitosti Sdružení zajišťovala kancelář Rady.

V souvislosti s přechodem pracovišť AV ČR na právní formu veřejných výzkumných institucí a změnou sídla Rady sdružení byl přijat záměr původní smlouvy o sdružení novelizovat. Návrh novely přednesl jednání Rady sdružení dne 28. ledna 2008 místopředseda Sdružení. Z hlediska organizace a řízení Sdružení se novelou nic zásadního nemění. Přibyla však členská pracoviště a změnila se organizace kanceláře Rady. Protože stanovy AV ČR, které platí stejně jako zákon o veřejných výzkumných institucích od 1. ledna 2007, ukládají, aby souhlas s účastí pracoviště ve sdružení vyjádřil nejen statutární zástupce, ale i Rada pracoviště, zabývaly se návrhem novely Rady jednotlivých pracovišť. Bylo tomu tak i v Historickém ústavu. Předsedkyně Rady HÚ prof. Raková na základě návrhu vedoucího brněnské pobočky a člena Rady HÚ R. Vlčka předložila Radě HÚ návrh opětovného zapojení Historického ústavu AV ČR, do Sdružení jihomoravských pracovišť AV ČR a novelizované znění smlouvy o Sdružení. Rada HÚ v březnu formou per rollam oba návrhy projednala a bezrezbytku podpořila. A tak se Histo-

rický ústav AV ČR, po slavnostním podpisu smlouvy, které se připravuje na první polovinu května letošního roku, znovu zapojí do výše uvedených aktivit Sdružení. Nebude to však již jen o činnost, která byla vymezena při založení Sdružení v roce 2002. Půjde, a to zejména, o to, že brněnské pracoviště HÚ AV ČR bude moci spojit svoje síly s dalšími 24 pracovišti AV ČR působícími v jihomoravském regionu při prosazování a obhajobě různých vědecko-výzkumných, vědeckopedagogických a vědeckopopularizačních programů. Ostatně s cílem vzájemné podpory spolupráce ve výzkumu a vývoji a zajištění infrastruktury výzkumu a vývoje se zvláštním důrazem na zapojování jihomoravského, především brněnského regionu do evropského výzkumného prostoru byly z iniciativy místopředsedy Sdružení R. Vlčka připraveny, Akademickou radou AV ČR projednány a následně slavnostně podepsány smlouvy o spolupráci mezi AV ČR a Statutárním městem Brnem a AV ČR a Jihomoravským krajem. Smlouvami se sankcionovala široká škála možných na vědu a její infrastrukturu zaměřených činností podporovaných veřejnými i soukromými institucemi města Brna a Jihomoravského kraje. Zvláště je třeba upozornit na místo, které zaujímají takto spojené síly při získávání podpor pro programy strukturálních fondů určených regionům a projekty podpory talentované středoškolské či vysokoškolské mládeže. Neméně významná je nově se rozvíjející další spolupráce jihomoravských pracovišť s Jihomoravským krajem a Statutárním městem Brnem, a to např. při akcích typu Dne otevřených dveří, projektů Věda v ulicích, či cykly přednášek v literární kavárně Knihkupectví Academia (i v tomto případě lze vyzdvihnout aktivitu pracovníků Historického ústavu, neboť cyklus byl zahájen přednáškou R. Vlčka, původně určenou pro přednášku v rámci cyklu přednášek Týdne vědy a techniky, VŘSR před devadesáti lety nebyla ani „velkou“, ani „říjnovou“ a dokonce ani „socialistickou“).

Radomír Vlček

## Zasedání Komise pro vydávání středověkých pramenů diplomatické povahy

Zásadním výrazem vědecké akribie v oboru dějin středověku je bezpochyby příprava kritických edic pramenů a zaslouží si proto dostatečnou péči a pozornost. Významnou událostí pro českou editorickou obec a pro celou českou medievalistiku je vydání dalšího pokračování základní české pramenné

edice *Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae*. V průběhu roku spatřil světlo světa první sešit šestého svazku zahrnující léta interregna 1278-1283. Prezentace zmíněného sešitu, editovaného PhDr. Zbyňkem Svitákem, CSc., doc. PhDr. Helenou Krmíčkovou, Dr., a doc. PhDr. Jarmilou Krejčíkovou, CSc.,





Dlouholeté předsedkyni komise Boženě Kopičkové vyslovil poděkování P. Krafl.

za spolupráce prof. PhDr. Jany Nechutové, CSc., se stalo hlavní náplní zasedání Komise pro vydávání středověkých pramenů diplomatické povahy při HÚ AV ČR, které se dne 14. listopadu 2007 uskutečnilo v Praze na půdě Historického ústavu. Editoři seznámili členy komise s charakterem editovaného materiálu, jehož specifika vyplývají z absence panovnícké kanceláře, zdůvodnili rozčlenění šestého svazku na sešity a sloučení registrové a ediční řady do jedné chronologické linie, která je pro uživatele přijatelnější. Pohovořili rovněž o druhém sešitu šestého svazku, který bude obsahovat kromě místního a jmenného rejstříku ukázky písarských rukou a ukázky pečeti. Ve stínu prezentovaného sešitu kodexu nezůstal sešit ediční řady *Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (1378 dec.–1419 aug. 16.)*, vydaný PhDr. Věrou a PhDr. Karlem Beránkovými. První sešit prvního dílu pátého svazku registrového katalogu listin a listů z doby Václava IV., který obsahuje materiál klášterních fondů Národního archivu v Praze z let 1378-1397, zevrubně představila dr. V. Beránková. Těšit se v dohledné době

můžeme i na druhý sešit, který je nyní v tisku (pro léta 1398-1419). Dr. Pavel Krafl podal stručnou zprávu o stavu rozpracování sedmého svazku RBMV, který bude věnován pramennému materiálu Moravského zemského archivu v Brně. Členům komise byla poskytnuta informace o nové internetové stránce komise v rámci webu Historického ústavu, za nového člena komise byl přijat PhDr. Dalibor Havel, Ph.D. z Ústavu pomocných věd historických a archivnictví FF MU Brno. Jednání komise se zúčastnilo celkem čtrnáct badatelů, přesněji dvanáct jejích členů z vědeckých pracovišť celé České republiky (z Historického ústavu AV ČR, Filozofické fakulty Karlovy univerzity v Praze, Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, Filozofické fakulty Ostravské univerzity a Filozofické fakulty Univerzity



Editoři prezentovaného svazku CDB J. Krejčíková, H. Krmíčková a Z. Sviták.

Palackého v Olomouci) a dva hosté (editoři prezentovaných publikací z ÚPVHA FF MU Brno a z Ministerstva zahraničních věcí).

*Pavel Krafl, předseda komise*

## Přednáška knihovny a bibliografického oddělení

Dne 12. února 2008 se uskutečnila v Historickém ústavu informativní přednáška na téma *Webové stránky, knihovnické databáze a bibliografie*. Jejím cílem bylo seznámit uživatele s všeobecnými znalostmi a možnostmi práce s katalogy a bibliografickými databázemi Historického ústavu AV ČR, Národní knihovny České republiky, s databází ASEP (Automatický Systém Evidence Publikací) a RIV (Rejstřík Informací o výsledcích státem podporovaného Výzkumu a vývoje), a rovněž s placenými oborovými databázemi typu Manuscriptorium a JStor.



T. Batěk při prezentaci, zleva D. Vondrášková, V. Horčáková a L. Šimek.

V části věnované internetovým stránkám byli přítomní seznámeni s novou podobou a strukturou webu HÚ. Jelikož záměrem přednášejících bylo vyhnout se příliš odborným termínům a cíleně se zaměřit na zájemce, kteří běžných informačních systémů nevyužívají nebo se jich zatím obávají, výsledky byly více než úspěšné. Závěrečná diskuze zaplněného

zasedacího sálu přesvědčila pořadatele o aktuálnosti a přitažlivosti tématu, k němuž se hodlají i s ohledem na nevyhnutelné změny, jež sebou nese vývoj modernizace, vracet, aby tato oblast byla pro všechny současné i budoucí uživatele co nejprínosnější.

Tomáš Batěk

## Den otevřených dveří – Praha

Den 9. listopadu 2007 se v Historickém ústavu stejně jako v ostatních ústavech Akademie věd uskutečnil Den otevřených dveří, který je součástí Týdne vědy a techniky. Hlavním bodem nabízeného programu, o němž jsme dopředu informovali



Vedoucí knihovny L. Šimek se studenty.

na webových stránkách HÚ, bylo pásmo přednášek *Co nenajdete v učebnicích* v Kongresovém sále ÚTAM, které moderoval doc. Jiří Mikulec. Přednášky dr. Magdalény Pokorné (Znovuobjevená Božena Němcová), dr. Miroslava Tejchmana (Balkán



Tematická přednáška J. Friedla.

za druhé světové války), dr. Jiřího Friedla (Česko-polské vztahy ve 20. století) a J. Mikulce (Pobělohorský mýtus – dvě století v pověrách a desinterpretacích) přilákaly řadu zájemců z řad veřejnosti a především středoškolské učitele, kteří přivedli své studenty, převážně návštěvníky seminářů dějepisu

a společenských věd. Školní skupiny si musely účast předem rezervovat, protože kapacita sálu je omezená; pro velký zájem bylo žadatele bohužel nutné již na začátku listopadu odmítnout.

Ve studovně ústavu připravil vedoucí knihovny HÚ Mgr. Libor Šimek a badatelka oddělení středověku Mgr. Eva Chodějovská výstavu cimélií knihovního fondu a starých map a atlasů. L. Šimek seznámil posluchače s fondy a službami knihovny HÚ, E. Chodějovská poté představila činnost pracovní skupiny pro historickou geografii a mapovou sbírku



E. Chodějovská představila mapové exponáty.

ústavu a nakonec vedoucí skupiny bibliografů dr. Václava Horčáková vysvětlila smysl a možnosti bibliografické databáze. Všichni poté zodpovídali četné dotazy. Mimo program ve studovně a v Kongresovém sále mohli návštěvníci využít také konzultací s pověřenými pracovníky jednotlivých oddělení a odnést si barevné letáky o struktuře a činnosti HÚ a o službách jeho knihovny.

Den otevřených dveří 2007 byl oproti jiným letům navštíven nadprůměrně (asi 120 zájemců). Pro velký zájem jsme přednášky dvakrát opakovali; mezitím byla čekajícím návštěvníkům ve studovně podrobněji představena činnost knihovny, bibliografie a mapová sbírka. Koncepti celé akce stejně jako její průběh bohužel nepříznivě ovlivnily prostorové podmínky. Kapacita přednáškového sálu i studovny byla velmi brzy vyčerpána a přesuny větších skupin po úzkých chodbách a schodištích činily pro-



blémy. Ze stejného důvodu nebylo možné vystavit všechny připravený materiál ani předvést návštěvníkům připravené projekce o Historickém ústavu či názorněji prezentovat nebo prakticky vyzkoušet hledání v bibliografické databázi.

Nezaznamenali jsme žádné výrazně kritické ohlasy, naopak spokojenost vyjádřili gymnaziální učitelé (Svitavy, Hradec Králové, Praha), kteří přišli se svými studenty, i řada jednotlivců. Zprávu o dni

otevřených dveří včetně fotografií si vyžádal Přemysl Velek z předsednictva AV a objevily se v Akademickém bulletinu 12/2007.

Na závěr bych ráda poděkovala za spolupráci všem kolegům, kteří se na realizaci dne otevřených dveří podíleli.

Eva Chodějovská

## Týden vědy a techniky v Brně a Den otevřených dveří v pobočce Historického ústavu Brno

V posledních letech se již stalo tradicí, že se i brněnské pracoviště Historického ústavu AV ČR, zapojuje do akcí Týdne vědy a techniky pořádaného každoročně Akademií věd ČR. Nejinak tomu bylo i v listopadu 2007 při Týdnu vědy a techniky s profilujícím tématem Fascinace světlem. Téma, zdánlivě pouze pro fyzikální a přírodovědně orientovaná pra-



L. Hladký seznamuje zájemce s projekty ústavu.

covíště, se ukázalo právě pro humanitní a sociální vědy jako nosné. Lze přece např. diskutovat o otázkách, zda do českého prostředí někdy docházelo světlo z východu, ono, již ve starověku známé dilema – „ex oriente lux?“ Sdružení Jihomoravských pracovišť AV ČR, koordinátor Týdne vědy a techniky na brněnských pracovištích, proto ve spolupráci s Masarykovu univerzitou, Hvězdárnou a planetáriem Mikuláše Koperníka a Technickým muzeem v Brně připravilo cyklus odborných i popularizačních přednášek spojených se zpřístupněním laboratoří, knihoven a archivů akademických pracovišť. Úkolem bylo představit širší veřejnosti moderní bádání jak ve fyzikálních a matematických, biologických a chemických, tak společenskovědních oborech. Brněnská pobočka Historického ústavu AV ČR, se k této akci připojila v pátek 9. listopadu 2007 v rámci Dne otevřených dveří zpřístupněním svých

prostor. Zájemci tím dostali nejen možnost nahlédnout do „laboratoří“, v nichž se „vaří“ historická věda, ale i absolvovat pořad složený z prezentace práce pobočky, přednášky o využití internetu pro práci historika a odborného výkladu o raně novověkých soudních rituálech. Program byl oficiálně zahájen doc. PhDr. Ladislavem Hladkým, CSc., který představil pobočku nejen ústně, ale i formou audiovizuální prezentace zahrnující činnost celého Historického ústavu AV ČR. Následovala přednáška Mgr. Aleše Vyskočila, Ph.D., o využití internetu a o jeho pomoci v práci profesionálním i amatérským historikům. Stejná přednáška byla zopakována v odpoledních hodinách, po ní následovala přednáška Mgr. Dalibora Janíše, Ph.D., *Spravedlnost nebo bezpráví? Obraz soudní praxe a soudních rituálů v 16. a 17. století*. Posluchači byli jejím prostřednictvím seznámeni s problematikou právních pramenů raného novověku na pozadí činnosti hlavních typů soudů, které v českých zemích existovaly v 16. a 17. století. Rovněž tento výklad byl doprovázen rozsáhlou obrazovou prezentací.



A. Vyskočil při přednášce o internetu.

Brněnské pracoviště Historického ústavu navštívilo v průběhu dne množství studentů středních, vyšších odborných i vysokých škol, ale nechyběli ani





J. Králová (zcela vpravo) hovoří o knihovně.

zájemci z řad laické veřejnosti. Největší zájem o práci pobočky projevíli studenti brněnských gymnázií v Řečkovících a Matyáše Lercha, s nimiž pobočka HÚ úzeji spolupracuje na projektu Jihomoravského kraje vyhledávání a podpory mimořádně nadaných studentů – středoškoláků, např. při přípravě a realizaci středoškolské odborné činnosti (SOČ). Nemenší zájem o práci Historického ústavu

## Matice česká v Historickém ústavu

**M**atice česká, sekce společnosti Národního muzea, uskutečňuje pro své členy pravidelně několikrát do měsíce tematické vycházky po Praze i mimo ni či odborně komentované exkurze, jejich cíli jsou nejenom výstavy, ale rovněž odborná pracoviště informačního a úložného charakteru, tedy knihovny, archivy atd. Během února se uskutečnila odborně vedená prohlídka Archivu Českého rozhlasu (5. února 2008), Slovanské knihovny (27. února) a následujícího týdne (6. března) pak Archivu České televize. Mezi těmito termíny – dne 13. února 2008 – přivítal členy Matice české Historický ústav AV ČR. Program pro návštěvníky připravil vedoucí knihovny Mgr. Libor Šimek ve spolupráci s dr. Evou Doležalovou, která spravuje pozůstalost historika Augusta Sedláčka, a Mgr. Evou Chodějovskou, znalkyní mapové sbírky HÚ. L. Šimek podal nejprve obecné informace o „svém“ pracovišti, dále upozornil na skvosty a vzácné tisky, které knihovna spravuje, a přiblížil podrobnosti o jejím provozu a o možnostech

dali najevo studenti střední odborné školy knihovnické, u nichž, s ohledem na profesní zaměření, vzbudila velkou pozornost, potvrzenou čilou diskusí, knihovna. Paní Jana Králová je ostatně poutavou formou seznámila s organizací a chodem knihovny, prací s elektronickými katalogy a předvedla jim i moderní knihovní depozitář. Zájem veřejnosti projevující se rovněž v diskusích o aktuálních tématech současného historického výzkumu a základních, právě nyní v Historickém ústavu řešených projektech, předčil očekávání. A tak nezbylo, než aby vědečtí i odborní pracovníci pobočky byli zájemcům k dispozici až do pozdních odpoledních hodin. Na koho se s dotazem nedostalo, mohl si alespoň kromě zajímavých poznatků odnést pro tuto příležitost připravenou brožuru s podrobnými informacemi o brněnské pobočce HÚ AV ČR a leták přibližující Sdružení jihomoravských pracovišť AV ČR.

*Kristýna Jašková – Radomír Vlček*



M. Pokorná seznamuje členy Matice s prameny uloženými v Historickém ústavu v Praze.

využití bibliografických databází, které pracovníci Historického ústavu vytvářejí tak, aby sloužily odborníkům i veřejnosti.

*Magdaléna Pokorná  
předsedkyně Matice české*

## ROZHOVORY

Vážení čtenáři, v tomto ročníku Bulletinu zavedla redakce novou rubriku rozhovorů se členy Historického ústavu. Protože tiskový prostor je omezený, vznikla přirozeně otázka výběru pracovníků, které jsme chtěli oslovit. Redakce se rozhodla dát první příležitost lidem zhruba stejného generačního okruhu a srovnatelného kariérního postavení, kteří by měli tvořit oporu nejbližších výzkumných perspektiv HÚ: nositelům vědecké hodnosti ve věkovém rozpětí 35 – 45 let. Užším kritériem pak byla jakási menší viditelnost oslovených v ústavním prostředí, a to z různých důvodů: odloučenost pracoviště (mapovna R. Šimůnka), opakovaný start v badatelské dráze (K. Valentová) či prostě uzavřenější povaha, šetřící veřejnou prezentací svých názorů a aktivit (M. Řepa, J. Dejmek). Před variantou dotazníkového typu (stejně otázky pro všechny) jsme dali přednost přístupu respektujícím badatelskou a osobnostní odlišnost.

### PhDr. Robert ŠIMŮNEK, Ph.D. oddělení dějin středověku

*Čím Vás zaujalo dějinné období, kterému se věnujete? Jaké jsou jeho další perspektivy a v čem spatřujete jeho přínos pro dnešní společnost?*



Na první část otázky těžko odpovědět něčím striktně racionálním. Můj raný zájem na poli historie v letech gymnaziálních neplatil pozdnímu středověku, ale době rudo-finské; proč během univerzitního studia došlo k posunu zájmu po chronologické ose směrem nazpět, vlastně nevím. Nepochybně to byla díla Augusta Sedláčka, nad jejichž stránkami mě začaly napadat otázky, na které jsem v literatuře nenacházel odpovědi, a pokusil jsem se je tedy začít hledat sám. Patrně toto stálo na počátku mého soustavnějšího zájmu o dějiny šlechty (a ovšem širěji: společnosti) pozdního středověku. Látka a spektrum témat, která by bylo možno studovat a jimž by se člověk chtěl věnovat, rozrůstá se takovou rychlostí, že v určitém věku přivádí historika na pokraj skepse: co všechno je vlastně zvládnutelné za jeden lidský život? A co všechno

jsme nuceni – ať chceme nebo ne – pozůstat svým následovníkům?

O přitažlivosti medievistiky pro část veřejnosti není pochyb (o tom ostatně svědčí nabídka publikací na knižním trhu), stejně jako není pochyb o tom, že valně většině společnosti je středověk téma naprosto vzdálené. Není to vina ani společnosti, ani historiků, natož pak věci samé. Jde tu jednoduše o to, že jako každá věda, nebo širěji, každý obor lidského snažení, může i historie přitáhnout jen limitovaný okruh zájemců. Přínos pro dnešní společnost? Rozumí se, že zde hovoříme o laické (ve smyslu: neprofesionální) veřejnosti, pro niž může být zájem o medievistická témata nejen možností kultivovaného využití volného času, ale v jistém smyslu snad i naplněním touhy po „dobrodružství“ (vzpomeňme na oblibu rozličných skupin historického šermu a „středověkých“ krčem) a event. inspirací, např. k výletům na středověké památky, především hrady; k medievistice jako zdroji poučení ve smyslu „neporozumí současnosti ten, kdo neporozumí minulosti“ bych byl rezervovanější.

*Je vůbec možné, aby byl historik nestranný a vyhnul se procesu manipulace s dějinami?*

Historik pochopitelně nestranný být nemůže, může se o to maximálně snažit. Vždy se pohybuje v rámci možností daných stavem a ještě více charakterem dochovaných pramenů, které doslova spoluurčují výběr témat, úhlů pohledu a škály otázek, které si historik může klást. Medievistika byla vždy relativně nejméně politizovaným údobím dějin (necháme-li stranou pravěk a antiku), a otázka manipulace zde tedy nikdy nehrála výraznější roli – nad tezemi o komunistech coby „dědicích“ husitů se dávno jen blahosklonně usmíváme. Jak říkával Dušan Třeštík, historik dějiny konstruuje, myslí (si) je.

*Můžete - jako vedoucí redaktor sborníku Historická geografie - zmínit, jaký by měl být, aby splňoval kritéria požadovaná tržní ekonomikou a zároveň si podržel úroveň vědeckého periodika?*

Tyto věci lze asi těžko skloubit – odborná produkce je vždy produkcí pro relativně úzký okruh osob, což lze těžko spojit s komerční přitažlivostí a tisícovými náklady publikací, které jsou ve svém výsledku výdělečné. Myslím, že postačí, pokud si *Historická geografie* (sborník) i nadále udrží svoje místo v rámci škály odborné produkce, kde prezentuje historickou geografii (vědu) jako záležitost inter-, event. transdisciplinární. Důkazem je skladba při-

spěvatelů, nemalým dílem účastníků pravidelných historickogeografických konferencí – od historiků, přes geography, kartografy, sociology až po archeology.

*Jaká meta je pro Vás coby historika nejdůležitější?*

Historik je asi svou podstatou člověk, který vždy a o všem má tendenci pochybovat, smysl vlastního snažení pochopitelně nevyjímaje. Je to jakási profesní deformace. Čili neskromně formulovaná odpověď na otázku bude znít: aby to, co (historik) dělá, mělo smysl i s odstupem let.

*Co Vás motivuje k další práci a jakých změn by měly doznat současné podmínky, které v ústavu máte, abyste mohl rozvinout naplno své bádání?*

Prvotní motivací je pochopitelně věc sama, zaujetí, a chvílemi přímo posedlost pokračovat v tom, o čem se domníváme, že má smysl. Vedle řady konferenčních příspěvků a drobnohledných studií – sond, které člověka zdánlivě odvádějí od „ústředních témat“, ale ve skutečnosti nesmírně obohacují jeho pohled na rozmanitost dějin, se momentálně věnuji přípravě syntézy o českém středověkém šlechtickém testamentu, dostal jsem nabídku na vydání knihy na téma „kulturních dějin“ české šlechty v pozdním středověku a ovšem doufám, že bude možné pokračovat i ve vydávání dalších svazků řady *Historický atlas měst České republiky*.

Lacině žehrat lze vždy a na všechno, čili řekl bych, že v rámci daných možností můžeme být spokojeni. Jistě, přát by si bylo lze více finančních prostředků na archivní cesty a studium v zahraničních knihovnách, ovšem mít slušně technicky vybavené zázemí instituce disponující jednou ze špičkových oborových knihoven není málo. A dvojnásob to platí o fungujícím pracovním týmu s korektními vztahy.

### **Mgr. Kateřina VALENTOVÁ, Ph.D.** **oddělení raného novověku**

*Jaký význam mělo v systému jezuitského vzdělání v období let 1650-1730, jemuž je věnována Vaše kniha Každodenní život učitele a žáka jezuitského gymnázia, divadlo?*

Než budu mluvit o divadle, je třeba připomenout, že jezuitské školství mělo u nás mimořádné postavení a význam. Představuje totiž pro zmíněnou dobu dominantní vzdělávací model na poli středního latinského a akademického školství. Na více než třiceti školách české provincie studovalo ročně přes 10.000 studentů. Prakticky každý duchovní, ať už světský



nebo řádový či kantor, prošel jezuitskými školami. A nejen to, také většina úředníků různých stupňů absolvovala alespoň nižší gymnázia u jezuitů. Lze tedy říci, že značná část elity společnosti byla do jisté míry formována tímž vzdělávacím modelem, prvky též spirituality

a také určitými estetickými představami. Dobrým příkladem pro poznání takového působení i jeho dosahu je rozhodně jezuitské divadlo ve všech jeho formách a podobách.

Přímou součástí vzdělávacího procesu bylo školské divadlo, které mělo hned několik funkcí: memorování textů usnadňovalo a do jisté míry zpříjemňovalo rozšiřování slovní zásoby, osvojování si běžných syntaktických konstrukcí a vazeb, deklamace a jevištní projev, kultivovalo hlasový projev i celkové vystupování. Svůj význam mělo jistě i prožívání děje her, jenž vždy přinášel silné mravoučné poselství. Školní divadelní hry měly i určitou reprezentativní funkci, i když tu většinou zastávala představení mimořádná, jež předčila běžná délkou i výpravností.

Divadelní prvky však nacházíme také ve slavnostech souvisejících s průběhem liturgického roku. Tyto produkce nebyly přímou součástí chodu školy, přesto však nesmíme zapomínat, že jejich podoba i samotné spojení divadla a jeho výrazových prostředků s duchovním prožíváním zejména velikonočního tajemství silně ovlivňovaly všechny zúčastněné, mladé studenty zvláště, v jejich pojmání úlohy divadla a jeho funkcí. A právě pro pochopení dobového pohledu na divadlo jako běžného výchovně vzdělávacího nástroje, ale také jako vžitého vyjadřovacího prostředku se širokou možností participace, je důležité studovat vše, co nám po jezuitské produkci zbylo. Může nám to poskytnout jeden z klíčů k pochopení lidového náboženského divadla i části vlastenecké tvorby oplývající pathosem a přetížené didaktickými prvky.

*Mění doba v českých zemích pojetí hesla jezuitského řádu Ad maiorem Dei gloriam? Co z minulého je platné a inspirativní pro současnost?*

O interpretaci a poselství hesla jezuitského řádu toho bylo již mnoho řečeno ústy povolanějšími. Ale lze jistě říci, že heslo velmi dobře vyjadřuje změnu v pojmání řeholního života, kterou raný novověk



přináší, totiž že zasvěcený život plně oddaný Bohu není třeba žít v odloučení od světa, ale naopak veškerou činnost od té každodenní běžné až po výjimečnou vědeckou či uměleckou, lze na jakémkoli místě země konat v perspektivě Boží přítomnosti a tak tuto aktivitu konat jako oslavu Boží. Stejně tak dobře jeho vnímání jako zástěrky či omluvy pro jakýkoli i velmi morálně pochybný čin a vystupování dokumentuje negativní vnímání řádu nejen českou osvíceneckou společností. Souhlasíte-li však s interpretačním překladem hesla „[dělej] vše [tak, aby to mohlo přispět] k větší slávě Boží“, není třeba na jeho znění nic měnit. O trvajícím aktuálnosti tohoto poselství svědčí i církevní statistiky, jež uvádějí Tovaryšstvo Ježíšovo jako světově nejpočetnější řád naší současnosti.

*Na který projekt se nyní zaměřujete a jaké jsou Vaše plány v dalším vědeckém bádání?*

Mé badatelské zájmy se vlastně neustále točí kolem života řádových komunit v pobělohorské době. Vedle studia školské činnosti a jejího vlivu ve společnosti se věnuji kulturním aktivitám řádů převážně v oblasti hudební a divadelní. A právě pro tuto oblast s kolegy z jiných oborů promýšlíme projekt systematické evidence školské a duchovní divadelní tvorby. Mé hlavní badatelské zájmy souvisí přímo s tématem výzkumného záměru oddělení a sledují řádové komunity jako modelové prostředí, jež v řadě aspektů odráží či předjímá chování i proměny celé společnosti.

Hlavní těžisko výzkumu tkví v širším bio-bibliografickém výzkumu klášterního prostředí, jež by dovolil nejen postihnout mnohdy zapomenuté umělecké či vědecké aktivity tak či onak mimořádných osobností, ale zejména odhalit běžný chod řádových domů z hlediska personálního zajištění. Výzkum by měl vést také k postizení pojmání přínosu jednotlivce a jeho začlenění do komunity. Stranou nezůstanou ani způsoby evidence a zpracování osobních údajů a jejich využití pro „personální politiku“ řádů.

*Co Vás motivuje k další práci a jakých změn by měly doznat současné podmínky, které v ústavu máte, abyste mohl rozvinout naplno své bádání?*

Moje motivy pro práci jsou asi obvyklé. Prostě mě zajímá minulost, život našich předků i zcela prosté osudy. Chtěla bych pochopit jejich způsob myšlení i motivy jejich jednání, ale jsem si jista tím, že je to prakticky nemožné. Protože přes veškerá znalosti i respekt k minulosti asi nelze překročit svůj stín a už pouhým způsobem kladení si otázek tkvíme

pevně v naší současnosti. Ptáme se na to, nač by naši předkové neuměli odpovědět, hledáme skrytý smysl ve věcech zcela běžných a banálních a nevidíme jej tam, kde byl před staletími všem zjevný.

A pokud jde o badatelské podmínky, „doma“ v historickém ústavu spíše získávám podněty k práci, než bych narážela na nějaké překážky. Snad jen obecného si nelze nepostěžovat, kterak společenské vědy trpí oním obludným počítáním publikací, stránek a bodů. Cesta ke kvantifikaci všeho možného i nemožného jistě není cestou zkvalitnění práce, ale snad dovolí naši „zbytečné vědě“ alespoň přežít.

### Mgr. Milan ŘEPA, Ph.D. oddělení dějin 19. století (pobočka Brno)

*Kde jsou hranice mezi národním vědomím, národními zájmy a nacionalismem? Není české vlastnictví spíš minulostí?*



Jde spíše o definici a pojetí těchto pojmů, než o hranice mezi nimi. *Národní vědomí* je důležitou složkou naší identity; spočívá v přesvědčení, že jsme součástí určitého společenství – národa. V průběhu 19. století se u nás i v jiných evropských zemích stalo národní

vědomí nejdůležitější složkou sociální identifikace a převážilo nad přínašitostmi k ostatním sociálním formacím, jako jsou náboženství, třída, stav, zemský či regionální patriotismus. Podstata *nacionalismu* pak spočívá v pěstování a šíření národního vědomí i v tom, že se idea národa stává prostřednictvím *národního hnutí* nástrojem i cílem politického jednání. A co se týká *národního zájmu*, chápu ho spíše kulturně – českým národním zájmem jednoduše je, aby česká kultura nezmizela z mapy Evropy, a nadále se kultivovala, rozvíjela. To, co se dnes běžně jako národní zájem označuje – zejména českými politiky –, je podle mě zájem státu a jeho obyvatelstva, bez ohledu na jejich národnost.

*K čemu inklinuje česká mentalita?*

Jak charakterizovat českou mentalitu, opravdu nevím. Přenechám raději publicistům nebo sociologům či psychologům, aby rozpoznali určité stereotypy v našem myšlení, chování či jednání. Ale o jedné charakteristice bych se přesto snad zmínil. Něco asi

opravdu bude na tom, že je pro Čechy typický jakýsi nadhled, smysl pro humor. Utvrdilo mě v tom například, čeho si všímají zahraniční kolegové a přátelé; jednoho z nich třeba velmi pobavila recesistická odezva na jednu politickou billboardovou kampaň („Jsem sociální demokrat; Myslím to upřímně“). Ostatně považuji za výmluvné, že v anketě o největšího Čecha s přehledem zvítězil Jára Cimrman.

*Na sborníku Kultura jako téma a problém děje-  
pisectví jste se spolupodílel jako editor. Proč kul-  
tura jako problém?*

Šlo nám o několik věcí. Předně pojem *kultura* je příliš významově široký a poněkud vágní, a chceli s ním jako historici pracovat, je třeba věnovat mu jistou teoretickou či koncepční pozornost. Musíme si také ujasnit, jaké místo náleží *kultuře* v hierarchii fenoménů, jimiž se historici zabývají. Je pouhým apendixem politických dějin, je výrazem sociálních a ekonomických vztahů, tedy – použijeme-li marxistický slovník – nadstavbou? Nebo je naopak jakýmsi apriori, předivem, které určuje všechny ostatní civilizační složky, jako jsou politika, ekonomika, sociální vztahy? Přehlédneme-li dějiny moderního dějepisectví, jsou nich patrně jisté paradigmatické přesuny – od nadvlády politických dějin v 19. a na počátku 20. století, přes převahu sociálních a hospodářských dějin ve 20. až 60 letech 20. století až po paradigma (počínající někdy v 70. letech), v němž alfou a omegou poznávání historie jsou kulturní fenomény. I tento trend jsme ve zmiňovaném sborníku chtěli reflektovat.

*Můžete nastínit vliv kultury na život v českých ze-  
mích v 19. a 20. století včetně další perspektivy pro  
21. století?*

No tak to je téma, které by uživilo nějaké výzkumné centrum. Přesto se o určité „nastínění“ pokusím. Bude notorické: v moderních dějinách českých zemích byla období, kdy sféra umění, či chcete-li kultury, nabízela prostor k sociální komunikaci i politickým projevům, které jinak neumožňovaly poměry v ne zcela svobodné či otevřené společnosti – mám na mysli značnou část 19. století (zhruba jeho první dvě třetiny) a výseky 20. století (nacistickou okupaci a komunismus). Z toho vyplývá i jistá perspektiva pro současnost. Sféra kultury, a teď mám na mysli především umění, by měla zůstat především prostorem svobody a nezávislého myšlení.

*Potěšilo Vás v poslední době něco z kulturního dění?*

Bohužel mi poslední dobou – z pracovních i rodinných důvodů – nezbyvá čas na divadlo, film, výstavy ani koncerty. Co se však snažím sledovat a

co mě zajímá, je soudobá architektura a urbanismus. Potěší mě každá jedinečná stavba, každá přívětivá úprava veřejného prostoru. Ale abych byl konkrétní; oceňuji například aktivitu sdružení *Brno – věc veřejná*, které mimo jiné každý rok vyhodnocuje tři nejlepší a tři nejhorší jevy či řešení veřejného prostoru v Brně, a to především z perspektivy chodce či cyklisty. A tento verdikt významně přispívá ke kultivaci veřejného prostoru i toho, jak Brňané své město vnímají.

*Myslíte, že součinnost brněnské pobočky s HÚ  
v Praze je dostatečná a stávající možnosti pod-  
nětné? V čem jsou hlavní klady a co by se mohlo  
ještě zdokonalit, aby spolupráce byla účinnější?*

Tady bych použil slova z jedné kvazipohádky Jana Wericha: není důvod ke stížnostem. Stalo se tradicí, že vedoucí brněnské pobočky vždy dbali o to, aby řekneme „administrativní součinnost“ mezi Prahou a Brnem probíhala bez zádrhelů. A to se dařilo a daří dodnes, což není samozřejmé a což si zaslouží uznání. Měl jsem štěstí i v tom, že vedoucí odborných oddělení, do kterých jsem náležel nebo náležím, mám tedy na mysli Josefa Harnu a Milana Hlavačku, se k nám „Brňákům“ chovali vždy neobyčejně vstřícně a přátelsky.

*Co Vás motivuje k další práci a jakých změn by měly  
doznat současné podmínky, které v ústavu máte,  
abyste mohl rozvinout naplno své bádání?*

K práci mě motivuje to, co patrně většinu ostatních. Historie je pro nás koníčkem, fascinuje nás, a proto se jí věnujeme, i když nepatří k povoláním zrovna lukrativním ani společensky prestižním. Podmínky k badatelské práci v ústavu považuji za výborné; zvláště mi pak vyhovují nové prostory, které jsme před nedávnem získali v Brně. Co však vnímám jako určitou nesnáz, je postulát, abychom byli publikačně aktivnější. Sám u sebe totiž s nelibostí pozoruji, že četnost jde jednoznačně na úkor kvality. Co mi brání rozvinout naplno své bádání, jsou tak především meze vlastních schopností.

## PhDr. Jindřich DEJMEK, Dr., DSc. oddělení dějin 20. století

*Domníváte se, že historie jako věda má budoucnost,  
přestože si na sebe nevydělá a bude odkázaná na  
dotace daňových poplatníků? V tom případě – v čem  
spatřujete přínos historického bádání právě pro ně?*

O osud historiografie ani většiny dalších tzv. společenských věd v tomto ohledu obavy nemám. Myslím,



tázání se po vlastní minulosti a kořenech člověka – pochopitelně v různých podobách – provázelo takřka od počátku a nebojím se, že by takový zájem zmizel. Jinou otázkou samozřejmě je, do jaké míry bude ta nebo jiná politická reprezentace ochotna uvolňovat menší nebo větší

prostředky na rozvoj dějepisectví a příbuzných věd; myslím si však, že i v našich poměrech bude vždy velká část politické elity (a to na různých úrovních), která si dobře uvědomuje nutnost studia kořenů vlastních i šířeji pojímaných dějin, kultury, ale jistě také české státnosti nebo minulosti regionu. V tomto ohledu jsem spíše optimista. Ostatně z vlastní zkušenosti vím, že některé státní instituce mají velký zájem o různé aspekty vlastního vývoje; v některých případech včetně mé vlastní specializace – dějin mezinárodních vztahů – je pak zpracovávání různých case-studies dokonce žádané. Pravdou ovšem je, že se zřejmě od historika očekává, že bude v první řadě odpovídat na klasickou otázku, jak a eventuálně proč se věci udály tak, jak se udály...

*Jakou prognózu byste na základě znalostí dějin čs. zahraniční politiky a dějin mezinárodních vztahů v 19. a 20. století mohl poskytnout naší republice pro období 21. století?*

Nepatřím k těm historikům, kteří věří, že z historie se dá věštit budoucnost, i když na druhé straně zastávám názor, že dobrá znalost minulosti jistě pomáhá pochopit mnohé v naší přítomnosti. V obecné rovině jsem však alespoň z hlediska mezinárodního postavení České republiky optimistou. Masaryk a Beneš si před devadesáti lety, při zrodu Československa, přáli, aby byl nový, post-versailleský řád, v němž mladý stát existoval, garantován západoevropskými demokraciemi a USA, což se – samozřejmě v jiné podobě – naplnilo členstvím našeho státu v NATO. Chtěli v sousedství vidět demokratické státy; i v tomto ohledu se jejich vize naplnila. Existence pevně zakořeněné demokracie v Německu je velkým trumfem pro celou Evropu, samozřejmě včetně jeho sousedů a ani občasná militantní výkřiky tzv. vysídlenců na adresu Polska a Česka na tom nic podstatného nezmění. Alespoň částečně se snad v minulé půl druhé dekádě naplnila i vize českých demokratů o liberalizaci a demokratizaci Ruska a myslím, že můžeme sdílet jejich přání, aby se de-

mokratické Rusko sblížovalo s Evropou a jejími institucemi a nikoliv zahánělo do nepřírodných protizápadních aliancí s východními „obry“... Existují-li dnes bezpečnostní rizika, pak myslím, že jejich těžiště leží mimo Evropu a evropský civilizační okruh.

*Mají diplomatická jednání v politice větší šance oproti řešením vojenského rázu, příp. sankcím ekonomického charakteru? Oceňují politici možnost spolupráce s historiky? Jaké jsou Vaše zkušenosti?*

Možnosti historika ovlivňovat „politiku“ jsou jistě limitované, cítí-li ale jako občan demokratické republiky potřebu se v rámci své specializace osobně angažovat, prostor k tomu jistě existuje. Je ovšem pochopitelné, že takovou možnost má především specialista zabývající se záležitostmi, jež mají – zjednodušeně řečeno – souvztažnost k dnešku, ať již v rovině zahraničně-politické, ekonomické, atd. Mám-li hovořit opět o vlastních zkušenostech, pak musím říci, že podnětem k jedné z mých knih byla vlastně právě podobná objednávka ze strany politické. Počátkem roku 2001 jsem dostal nabídku Centra pro ekonomiku a politiku, založeného nedávno předtím tehdejším předsedou poslanecké sněmovny V. Klausem, abych zpracoval několik přehledných statí o vývoji vztahů Československa / Česka s předními velmocemi a sousedními státy. Byla to pro mě velká výzva... Zvláště o vnější politice komunistického státu po roce 1948 jsme toho věděli ještě méně než dnes, velká část dokumentace nyní už alespoň částečně zinventarizované byla tenkrát nepřístupná, atd. Nakonec se mi však podařilo alespoň načrtnout obrysy vývoje vztahů s pěti velmocemi a několika sousedy od vzniku státu do jeho dekompozice roku 1992, jež v podobě čtyřsetstránkové knihy dodnes slouží jako příručka. Už tehdy jsem si samozřejmě uvědomoval její nerovnoměrnost i nedostatky, na druhé straně však šlo o první podobný pokus, jenž byl s jedinou výjimkou pozitivně oceňován i v odborném světě a je dosti často citován... Právě podobná cesta, tedy vytváření více méně spolehlivých materiálůvých podkladů je však podle mého soudu asi tou nejlepší možností, jakou může historik – specialista nenápadně „ovlivňovat“ politickou scénu, resp. tu její část, která je ochotna mu naslouchat, podobně jako dalším specialistům. Z vlastní zkušenosti vím, že v mezi českými politiky takové osobnosti rozhodně nechybí, alespoň v té části politického spektra, jež je mi blízká.

*Jaké jsou Vaše nejbližší záměry a cíle, k nimž směřujete své badatelské úsilí?*



Dokončení velkého životopisného projektu o Edvardu Benešovi je samozřejmě pro mě jistou odbornou křížovatkou, i když právě psaní obou dílů knihy mi také připomenulo řadu více či méně souvisejících otázek, jež je potřeba dále studovat. To ostatně souvisí s obecnějším úkolem podstatné části naší historiografie moderní doby, jakým podle mě nepochybně zůstává jednak postupné zaplňování mezer, jež na tomto poli máme především v důsledku neblahých omezení bývalého režimu, jednak korigování řady schémat, která stále přežívají jako jeho dlouhodobé dědictví. Osobně vidím jednu z hlavních složek své další profesní aktivity stále v přípravě nových svazků velké ediční řady *Dokumenty československé zahraniční politiky*. Její realizace je sice méně nápadná, než některé rádoby převratné objevy, svým dokumentárním přínosem však bude moci – doufejme – badatelům spolehlivě sloužit mnoho dalších desetiletí, jako ostatně ediční projekty další. Současně je mi však jasné, že se česká historiografie mezinárodních vztahů nemůže vyhýbat ani problematice, která je dnes na Západě, především v anglosaských státech a Německu, snad nejvíce studována, a to jsou různé problémy vývoje studené války. České archivy ostatně ukrývají k řadě relevantních problémů značné a dosud jen minimálně využitě bohatství. Snad se mi tedy podaří – také v návaznosti na předcházející práce – alespoň částečně zmapovat i něco z těchto pro nás zatím opravdu z velké části bílých míst naší nedávné minulosti.

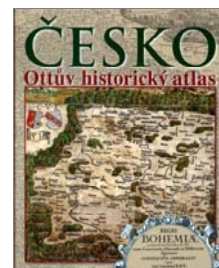
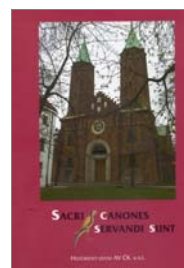
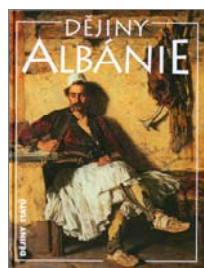
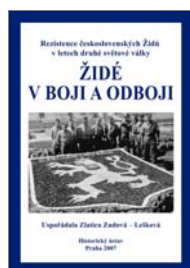
*Co Vás motivuje k další práci a jakých změn by měly doznat současné podmínky, které v ústavu máte, abyste mohl rozvinout naplno své bádání?*

I když nechci, aby to znělo jako laciné pochlebování, mému naturelu v archivech „pilně“ bádajícího a následně píšícího historika podmínky v ústavu se svým celkem spolehlivým zázemím a především relativní volností vyhovují. Jistě by bylo možné se např. pozastavovat nad tím, proč jsou nebo nejsou kupovány takové nebo jiné zahraniční knihy a edice, či – posunu-li se do jiné roviny – proč musí pracovníci sedět ve svých nevelkých kancelářích po pěti – šesti lidech. Ale podmínky prostě jsou takové, jaké jsou a myslím, že korespondují s celkovou možností, jakou rozvoji vědy dává náš stát. S tím souvisí i celkové finanční odměňování vědeckých pracovníků u nás; opravdu nevidím smysl v tom, brečet nad tím, že moje / naše reálná mzda není srovnatelná s tím, jak jsou honorováni vědci např. ve Velké Británii nebo v Německu, i když i tam jsou výrazné diference. Osobně se jen domnívám, že by finanční ohodnocení mohlo více odrážet individuální pracovní výsledky, jež jsou přes veškerou různorodost práce přece jen v jistém smyslu měřitelné.

A motivy? O tom základním, touze po poznání, snaze dozvědět se, jak se věci „udály“, jsem se zmiňoval už na začátku. Z těch dalších bych určitě uvedl snahu, aby současné české dějepisectví navazovalo ve svých výsledcích plnohodnotně na práce předcházejících generací, samozřejmě nejvíce těch, které rozvíjely své aktivity v demokratickém prostředí První republiky. Last but not least, bych rád skromnou měrou přispěl ke kultivaci určitého občansko-národního sebevědomí širší české veřejnosti, která si často ani neuvědomuje, že je mimo jiné dědicem více než jedenácti staletí vlastní státnosti...

*Rozhovory připravila Dana Vondrášková*

## NOVÉ KNIHY



**Jan KUKLÍK – Jan GEBHART, *Velké dějiny zemí Koruny české XV. a); b).* Praha – Litomyšl, Paseka – Nakladatelství Ladislav Horáček 2006, 2007, 623 s. + 700 s. (ISBN 80-7185-582-0; ISBN 978-80-7185-835-5)**

Obsah první části XV. svazku pokrývá léta 1938-1941, konkrétně šestiměsíční intermezzo druhé republiky a posléze nastolení okupačního a protektorátního režimu v do podzimu 1941. Autoři líčí politický, hospodářský a kulturní vývoj české společnosti, zvláště pozornost je věnována organizování českého domácího a československého zahraničního odboje. Závěrečná kapitola představuje pokus o souhrnnější pohled na kulturní a společenský život, na postavení vědy a školství během nacistické okupace. Druhá část XV. svazku zahrnuje období od podzimu 1941 do května 1945. Výzkum je zaměřen na hlavní rysy politického hospodářského vývoje české společnosti a protektorátní a okupační správy, pokračuje i sledování domácí i zahraniční rezistence. Celek představuje první souhrnný syntetizující pohled na léta okupace a války v českých zemích a poskytuje podrobný vhled do komplexní problematiky společnosti nalézající se v závažné politické a morální krizi.

***Židé v boji a odboji. Rezistence československých Židů v letech druhé světové války. Usp. Zlatica ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Praha, Historický ústav 2007, 414 s. (ISBN 978-80-7286-115-6)***

Zájemci v knize naleznou na 40 příspěvků účastníků mezinárodní konference (17. - 18. října 2006), které vesměs upozorňují na dosud méně známou skutečnost aktivního odporu československých Židů během holocaustu v letech 1939-1945, jehož se mnozí zúčastnili i se zbraní v ruce. V předmluvě dr. Zlatica Zudová-Lešková představila projekt realizovaný pracovníky HÚ na popud České rady pro oběti nacistu. Jeho specifickým rysem je účast přímých aktérů židovské rezistence, kteří se k problému vyslovili spolu s řadou českých a slovenských historiků a archivářů. Jednotlivé studie dokládají odboj a boj Židů nejen na území protektorátu a slovenského státu, ale rovněž v československých i spojeneckých ozbrojených silách, nechybějí ani práce o odboji v podmínkách nacistických vyhlazovacích táborech. Ani jedna z prací přitom nepomíjí fakty Šoa. Česká a slovenská historiografie snad poprvé pojala odboj a boj Židů nejen z pohledu domácího (českého a slovenského), ale reflektovala rovněž široké a složité souvislosti galutu, přičemž vzala v úvahu mnohovrstevnatý ideový vývoj československé židovské komunity včetně sionismu. Studie nejen předkládají fakta, která

protinacistickou činnost československých Židů nejvíce ovlivnila, ale též mapují osudy jeho protagonistů po válce a informují o stavu pramenné a historiografické základny na prahu třetího tisíciletí. Kniha je doplněna bohatým fotografickým materiálem, umístěným za každou ze čtyř částí, celkově kolem 200 fotografií.

**Pavel HRADEČNÝ – Ladislav HLADKÝ (autor-  
sky se spolupodíleli Virgjl Monari, František  
Šístek a Pavla Burdová Hradečná), *Dějiny Albánie.* Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2008,  
720 s. (ISBN 978-80-7106-939-3)**

Kniha, kterou vydalo v rámci edice Dějiny států Nakladatelství Lidové noviny, představuje svou odbornou úroveň nejkvalitnější práci o dějinách Albánie a Albánců publikovanou doposud u nás a komplexností svého zpracování se čestně řadí k nejlepším albanologickým dílům v mezinárodním měřítku.

Převážnou část knihy napsal Pavel Hradečný, donedávna náš přední balkanolog specializující se na dějiny Řecka, Albánie a jihoslovenských zemí. *Dějiny Albánie* chystal řadu let. Zákeřná nemoc, které podlehl v červnu 2006, mu však neumožnila dokončit celý rukopis knihy. Práci dopsali a připravili do tisku jeho blízcí kolegové a přátelé: Ladislav Hladký zpracoval kapitoly o založení albánského státu v roce 1912 a období první světové války, o letech meziválečných, druhé světové válce a historii česko-albánských styků; pasáže o politickém vývoji Albánie v letech 2005-2007 připsal František Šístek; kapitolu o rozvoji albánské kultury ve 20. století sestavil rodilý Albánec Virgjl Monari ve spolupráci s dcerou P. Hradečného Pavlou Burdovou Hradečnou.

Kniha je zpracována neobyčejně detailně, s velkou odbornou akribií. Primárně se sice věnuje historii a kultuře Albánie, v širším měřítku však popisuje celé složité dějiny Balkánského poloostrova. V mnohém překonává dosavadní slavofilským pohledem dosti zjednodušené české balkanistické práce, především v nepředpojatém zobrazení pro Albánce velice důležitého osmanského období. Odborně i čtenářsky k nejzajímavějším pasážím patří zřejmě Hradečného kapitoly o Skanderbegovi, o rodově kmenovém uspořádání starší albánské společnosti, o nelehké cestě Albánců k ustavení vlastního státu, o politických turbulencích komunistické Albánie vedené diktátorem Enverem Hodžou i o současné snaze Albánců začlenit se do integrující se Evropy. Kniha je doplněna množstvím zajímavých ilustrací, map, přehledem albánských panovníků a vlád a soupisem nejdůležitější bibliografie.

*Sacri canones servandi sunt. Ius canonicum et status ecclesiae saeculis XIII-XV.* Uspořádal Pavel Krafl. Práce Historického ústavu AV ČR / Opera Instituti historici Praegae, řada / series C – Miscellanea, svazek / volumen 19. Praha, Historický ústav AV ČR 2008, 686 + XL s. (ISBN 978-80-7286-121-7)

Publikace je prvním českou souhrnnou prací, která je věnována dějinám kanonického práva a historické kanonistice. Chronologicky je vymezena 13.-15. stoletím, která zaujímají větší část z tzv. klasického období kanonického práva, přítomny jsou ovšem i články věnované starším obdobím. Mezi autory nalezneme celou řadu významných zahraničních badatelů včetně renomovaných právních historiků: zastoupeni jsou autoři z celkem šestnácti zemí Evropy a zámoří – vedle České republiky též z Finska, Gruzie, Chorvatska, Islandu, Itálie, Kypru, Německa, Norska, Polska, Rumunska, Slovenska, Švédska, Švýcarska, USA a Velké Británie. Stati jsou rozděleny do třinácti tematických kapitol: *I. Syntetické stati: Církevní právo ve střední Evropě ve 13.-15. století. Český a polský stát; II. Církevní právo a teologie* (zastoupena problematika kanonizace, vztahu husitských teologů ke kanonickému právu, aj.); *III. Církev ve státě; IV. Vzájemné prolínání a ovlivňování církevního a světského práva* (mimo jiné pojednáno azylové právo, patronátní právo, institut Božího míru); *V. Církevní zákonodárství* (církevní zákony od papežských dekretů po zákonodárství partikulárních církví: synodální statuta); *VI. Církevní soudnictví* (popisováno je papežské delegované soudnictví, diecézní soudy); *VII. Kanonisté: jejich kariéry, díla, rukopisy a knihovny* (kapitola zastoupena deseti studii); *VIII. Právnícké studium; IX. Papežství a jeho působení; X. Biskupství a diecéze; XI. Kapitula a klášter, jejich organizace a právní život; XII. Klérus v právním systému církve; XIII. Manželství a pohlavní delikty.* Jádrem práce tvoří statě k dějinám církevního práva a církevní organizace ve střední Evropě, především v České koruně a v Polském království, čtenář dále nalezne studie týkající se církevně-právních dějin severovýchodních zemí (Švédsko, Norsko, Dánsko, Island), Uher, Německa, středomoří (Itálie, Sicílie, Kypr), Balkánu (Chorvatsko, Moldavsko) a Kavkazu (Gruzie) a nakonec právních dějin církve obecně.

Sborník je uveden předmluvou předsedy Akademie věd České republiky prof. RNDr. Václava Pačesa, DrSc., a primase českého Mons. Miloslava kardinála Vlka. Jazykem studií je čeština, polština, slovenština, angličtina a němčina; slovanské příspěvky jsou opatřeny anglickým resumé. Výtvarná úprava knihy je dílem grafika Lubomíra Červinky.

Eva SEMOTANOVÁ a kolektiv, *Česko. Ottův historický atlas.* Sestavil: Jaroslav Synek, Praha, Ottovo nakladatelství 2007, 408 s. (ISBN 978-80-7360-577-5)

Ottův historický atlas je popularizačním dílem, určeným především široké veřejnosti, žákům a studentům, ale i dalším zájemcům. Shrnuje nejnovější poznatky k problematice českých dějin v souvislosti s proměnami středoevropského prostoru a krajiny. Obsahuje geograficko-historické informace v celém prehistorickém a historickém rozsahu od geologické historie po současnost, od informací o Zemi přes politické, hospodářské a kulturní dějiny. Tyto souhrnné poznatky jsou založeny na výsledcích základního výzkumu. Atlas tak splňuje poznávací a informační nároky odpovídající dnešní historiografii, archeologii, geografii, geologii a dalším převážně mezním disciplínám. Poslouží dobře např. i pedagogům, hledajícím rychlou a přehlednou informaci. Kolektiv autorů ve složení prof. PhDr. Eva Semotanová, DrSc., RNDr. Václav Cílek, CSc., PhDr. Vladimír Czumalo, CSc., PhDr. Jan Frolík, doc. PhDr. Martin Gojda, CSc., Michal Janata, RNDr. Martin Košťák, Ph.D. a Martin Mazuch připojili ke svým textům, mapám a grafům množství vyobrazení (staré mapy, kresby, fotografie, počítačové modely aj.). RNDr. Jaroslav Synek, pracovníci Ottova nakladatelství a grafické studio (VVG Studio) se zasloužili o realizaci celého díla.

*Bibliographie zur Geschichte der Böhmischen Länder und der Slowakei. = Bibliografie dějin Českých zemí a Slovenska. = Bibliografia histórie Českých zemí a Slovenska. 1997.* Bearb. von: Reiner Beushausen – Václava Horčáková – Ralf Köhler – Kristina Rexová – Alžbeta Sedliaková, Marburg, Verlag Herder-Institut 2007. 671 s. Edice: *Bibliographien zur Geschichte und Landeskunde Ostmitteleuropas. 42.* (ISBN 978-3-87969-341-2)

Bibliografie dějin Českých zemí a Slovenska 1997 je pokračováním řady bibliografií, vzniklých ze spolupráce Herder-Institut v Marburgu, Historického ústavu AV ČR v Praze a Historického ústavu SAV v Bratislavě. Jedná se o výstup ze společné elektronické databáze „Literaturdokumentation zur Geschichte Ostmitteleuropas“ (<http://www.litdok.de>), která nabízí odborníkům průběžnou aktuální bibliografii vědecké historické literatury k dějinám střední a východní Evropy a je výsledkem široké mezinárodní spolupráce.

Ročenka 1997 obsahuje 5921 záznamů o literatuře vydané v roce 1997 (z toho více jak polovina v českém a slovenském jazyce, třetina v němčině a zbytek v ostatních jazycích). Vedle monografií zde bylo vyexcerpováno cca 980 sborníků a časopisů,



## bibliografie

základním kritériem pro zařazení záznamů byla autopsie. Pro usnadnění orientace v bibliografii slouží rejstříky – autorský, biografický, geografický a věcný.

**Historický atlas měst České republiky, sv. č. 18 – Jičín. Edd. Eva Chodějovská – Eva Semotanová. Praha, Historický ústav 2008, 14 textových + 46 mapových listů. (ISBN 978-80-7286-114-9).**

Počátky východočeského Jičína sahají do přelomu 13. a 14. století. Na podobě dnes patnáctitisícového města, jehož nejslavnější období spadá do první poloviny 17. století, kdy bylo hlavním městem frýdlantského vévodství Albrechta z Valdštejna, a později mělo ambice stát se centrem celého Pod-

krkonoší, se podepsali nejenom Valdštejnovi italští architekti, ale také klasicistní přestavba po požárech v 18. a 19. století a především působení architekta a urbanisty Čeňka Musila završené v polovině 30. let 20. století moderním regulačním plánem. Jičín byl do edice *Historických atlasů měst ČR* zařazen typologicky jako „město v krajině“, které je nejenom „bránou do Českého ráje“, ale v jehož bezprostředním okolí se setkávají dva krajinné koncepty – valdštejnova a schlikovská barokní komponovaná krajina.

Svazek č. 18 – Jičín obsahuje vedle srovnávacích map, více než 40 starých map Jičína, staré i novodobé fotografie města, pohlednice, veduty, letecké snímky a rekonstrukční mapy.



## BIBLIOGRAFIE

### Výběrová bibliografie pracovníků Historického ústavu za rok 2007

#### Monografie, sborníky

##### DEJMEK, Jindřich

- *Edvard Beneš. Politická biografie českého demokrata, část 2. Prezident republiky a vůdce národního odboje (1935-1948)*. Praha, Nakladatelství Karolinum 2008, 790 s.

##### DEJMEK, Jindřich – LOUŽEK, M. (usp.)

- *Marshallův plán: šedesát let poté*. Praha, CEP 2007. 187 s. (Ekonomika, právo, politika. 61/ 2007).

##### DOLEŽALOVÁ, Eva – ŠIMŮNEK, Robert (edd.)

- *Od knížat ke králům. Sborník u příležitosti 60. narozenin Josefa Žemličky*. Praha, Lidové noviny 2007. 615 s.

##### FRIEDL, Jiří – JIRÁSEK, Zdeněk

- *Rozpačité spojenectví. Československo-polské vztahy v letech 1945-1949*. Praha, Historický ústav 2008, 399 s.

##### GEBHART, Jan (s J. Kuklíkem),

- *Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek XV/b. 1938-1945*. Praha, Paseka 2007. 743 s.

##### HÁJEK, Jan – KOCIAN, Jiří – ZÍTKO, Milan (usp.)

- *Fragmenty dějin. Sborník prací k šedesátinám Jana Gebharta*. Praha, Historický ústav AV ČR – Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 2006 (ad. ed. 2007), 640 s.

##### HARNA, Josef

- *Krise evropské demokracie a Československo 30. let 20. století. (Srovnávací sonda)*. Praha, Historický ústav AV ČR 2006 (ad. ed. 2007), 181 s.

##### HOLÝ, Martin - MIKULEC, Jiří (usp.)

- *Církev a smrt. Institucionalizace smrti v raném novověku*. Praha, Historický ústav 2007. 301 s. (Folia Historica Bohemica. Supplementum 1).

**HRADEČNÝ, Pavel – HLADKÝ Ladislav a kol.**

- *Dějiny Albánie*, Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2008, 716 s.

**KRAFL, Pavel (usp.)**

- *Sacri canones servandi sunt. Ius canonicum et status ecclesiae saeculis XIII-XV*. Praha, Historický ústav 2008, 684.

**MIKULEC, Jiří - POLÍVKA, Miloslav (usp.)**

- *Per saecula ad tempora nostra. Sborník prací k šedesátým narozeninám prof. Jaroslava Pánka*. Praha, Historický ústav AV ČR 2007. 974 s.

**PÁNEK, Jaroslav**

- *Wilhelm z Rožemberka. Polityk pojednania*. [Z čes. orig. přel.]: Baron, Elzbieta. Opole, Uniwersytet Opolski 2007. 358 s.

**SEMOTANOVÁ, Eva (usp.)**

- *Cestou dějin. K poctě prof. PhDr. Svatavy Rakové, CSc. Kolektivní monografie*. Sv. 1., 2. Praha, Historický ústav 2007. 419 s., 507 s.

**ŠÍSTEK, František.**

- *Černá Hora*. Praha, Libri 2007. 127 s. (Stručné dějiny států. Sv. 47).

**VLČEK, Radomír (s J. Hanušem edd.)**

- *Historik v proměnách doby a prostředí*. Brno, Maticе moravská pro Historický ústav AV ČR, v. v. i. a Výzkumné středisko pro dějiny střední Evropy: prameny, země, kultura 2007. 216 s. (Země a kultura ve střední Evropě. Sv. 7).

**ZUDOVÁ–LEŠKOVÁ, Zlatica (usp.)**

- *Židé v boji a odboji. Rezistence československých Židů v letech druhé světové války*. Praha, Historický ústav 2007, 414 s.

**ŽEMLIČKA, Josef**

- *Čechy v době knížecí (1034-1198)*, 2. rozšířené vydání. Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2007, 712 s.

**Edice**

**BOUBÍN, Jaroslav**

- *Petr Chelčický. Spisy z Pařížského sborníku*. Praha, Historický ústav AV ČR 2008, 269 s. (Sbírka pramenů k náboženským dějinám. Sv. I)

**DEJMEK, Jindřich (ed.)**

- *Diplomatické dokumenty Československa za období 1. 1. do 31. 7. 1937*. Praha, Ústav mezinárodních vztahů – Historický ústav 2007. 630 s. (Dokumenty československé zahraniční politiky. A 19/1).

**FRIEDL, Jiří (ed.)**

- *Zaolzie w świetle szyfrogramów polskiej placówki dyplomatycznej w Pradze oraz Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Warszawie (1945-1949)*. Český Těšín, Kongres Polaków w Republice Czeskiej - Ośrodek Dokumentacyjny, 2007. 335 s. (Bibliotheca Tessinensis III, Series Bohemica. 2).

**HARNA, Josef – LACINA, Vlastislav (edd.)**

- *Politické programy českého a slovenského agrárního hnutí 1899-1938*. Praha, Historický ústav AV ČR, v.v.i. 2007. 274 s. (Edice politických programů. Sv. 5).

**PÁNEK, Jaroslav (ed.)**

- *Jan Zajíc z Házmburka – Sarmacia aneb zpověď českého aristokrata*. Dolní Břežany, Scriptorium 2007. 206 s. (Manu propria. Sv. 4).

**Encyklopedie, atlasy, bibliografie**

**HORČÁKOVÁ, Václava – REXOVÁ, Kristina – MARKOVÁ, Markéta**

- *Bibliografie dějin Českých zemí za rok 2000*. Praha, Historický ústav, 2007. 582 s. (Práce Historického ústavu AV ČR, Řada D. Bibliographia. Sv. 15).

**HORČÁKOVÁ, Václava – REXOVÁ, Kristina (s R. Beushausenem, R. Köhlerem a A. Sedliakovou)**

- *Bibliographie zur Geschichte der Böhmischen Länder und der Slowakei. 1997*. Marburg, Verlag Herder-Institut 2007. 671 s. (Bibl. zur Geschichte und Landeskunde Ostmitteleuropas. 42).

**SEMOTANOVÁ, Eva (s V. Cílkem, V. Czupalou, J. Frolíkem, M. Gojdou, M. Janatou, M. Košťálem, M. Mazuchem)**

- *Česko. Ottův historický atlas*. Praha, Ottovo nakladatelství 2007. 408 s.

**SEMOTANOVÁ, Eva – ŠIMŮNEK, Robert**  
(s J. Pachnerem, P. Rakem)

- *Historický atlas měst České republiky. Svazek č. 16. Chomutov.* Praha, Historický ústav AV ČR, v.v.i. 2007. 10 s., 41 mapových listů.

**SEMOTANOVÁ, Eva – ŠIMŮNEK, Robert**  
(s K. Hrnčířovou, Z. Kuchyňkou, M. Kunou, J. Kovaříkem)

- *Historický atlas měst České republiky. Svazek č. 17. Kladno.* Praha : Historický ústav AV ČR, 2007. 24 s., 45 mapových listů.

**SEMOTANOVÁ, Eva – CHODĚJOVSKÁ, Eva**

- *Historický atlas měst České republiky. Svazek č. 18. Jičín.* Praha, Historický ústav 2008, 28 s., 68 mapových listů.

**VOŠAHLÍKOVÁ, Pavla – BRABENCOVÁ, Jana – MAKARIUSOVÁ, Marie – MARTÍNEK, Jiří – NOVOTNÝ, Gustav – HUSOVÁ, Marcella – VONDRA, Roman**

- *Biografický slovník českých zemí. Sešit 6. Boh – Bož.* Praha, Libri 2007. 109 s.

**VOŠAHLÍKOVÁ, Pavla – BRABENCOVÁ, Jana – MAKARIUSOVÁ, Marie – MARTÍNEK, Jiří – NOVOTNÝ, Gustav – HUSOVÁ, Marcella – VONDRA, Roman**

- *Biografický slovník českých zemí. Sešit 7. Bra – Brum.* Praha, Libri 2007. 116 s.

**VOŠAHLÍKOVÁ, Pavla – BRABENCOVÁ, Jana – MAKARIUSOVÁ, Marie – MARTÍNEK, Jiří – NOVOTNÝ, Gustav – HUSOVÁ, Marcella – VONDRA, Roman**

- *Biografický slovník českých zemí. Sešit 8. Brun – By.* Praha, Libri 2007. 144 s.

**VOŠAHLÍKOVÁ, Pavla – BRABENCOVÁ, Jana – MAKARIUSOVÁ, Marie – MARTÍNEK, Jiří – NOVOTNÝ, Gustav – HUSOVÁ, Marcella – VONDRA, Roman**

- *Biografický slovník českých zemí. Sešit 9. C.* Praha, Libri 2008. 131 s.

## Studie a články publikované v zahraničí

**BARON, Roman**

- *Kultura polityczna we współczesnej historiografii polskiej. Z punktu widzenia historyka z Brna.* In:

Na obrzeżach polityki. Profesorowi Jaroslawowi Pánkowi w sześćdziesięciolecie urodzin 4. Poznań, Wydawnictwo Naukowe Instytutu Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu 2007, s. 227-249.

- *Polsko-české/československé vztahy a polská menšina v zahraniční historiografii.* In: *Obraz konfliktů mezi národy slovianskými w XIX i XX wieku w historiografii.* Kraków, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego 2007, s. 77-93.
- *Wzajemne postrzeganie się Polaków i Czechów na przykładzie polskich i czechosłowackich elit politycznych na emigracji (1939-1945).* In: *Między przymusową przyjaźnią a prawdziwą solidarnością. Czesi – Polacy – Słowacy 1938/39-1945-1989.* Warszawa, Instytut Pamięci Narodowej 2007, s. 96-100.

**HLAVAČKA, Milan**

- *Ješčo raz o poezdke avstrijskich slavjan v Rosiju v 1867 g.* In: *Slavjanovedenje 2007*, č. 1, s. 54-65.
- *Die Anfänge der liberalen parlamentarischen politischen Kultur in den böhmischen Ländern.* In: *Separation of Powers and Parliamentarism. The Past and Present: Law, Doctrine, Practice.* Warszawa, Wydawnictwo Sejmowe 2007, s. 525-533.

**MIKULEC, Jiří**

- *Wallfahrtsorte – ein Mittel der Gegenreformation im barocken Böhmen?* In: *Wallfahrt und die Reformation – Pouť a reformace. Zur Veränderung religiöser Praxis in Deutschland und Böhmen in den Umbrüchen der Frühen Neuzeit.* Frankfurt am Main, Peter Lang 2007, s. 235-264.

**PÁNEK, Jaroslav**

- *Reflexionen über die bayerisch-böhmischen Beziehungen und über die unterschiedlichen Sichtweisen.* In: *Bayern und Böhmen. Kontakt, Konflikt, Kultur.* München, Oldenbourg 2007, s. 361-375.

**POLÍVKA, Miloslav**

- *Bavorsko a Čechy ve středověku. = Bayern und Böhmen im Mittelalter* In: *Bayern – Böhmen. : = Bavorsko – Čechy. Katalog zur Bayerischen Landesausstellung 2007. Zwiesel, 25. Mai bis 14. Oktober 2007. Augsburg, Haus der Bayerischen Geschichte 2007, s. 32-44.*



**STERNECK, Tomáš**

- *Der Sonnberger Ritter Heinrich Pausar von Michnitz.* In: Glaube und Heimat. Monatsschrift der heimatvertriebenen Böhmerwälder, Freunde des Böhmerwaldes und des Böhmerwaldmuseums Passau 58, 2007, č. 3, s. 8-13.

**ŠEBEK, Jaroslav**

- *Die geistliche Erneuerung und ihre Reflexion in den politischen Aktivitäten tschechischer und deutscher Katholiken in der Tschechoslowakei in der Zwischenkriegszeit.* In: Aufbrüche und Umbrüche. Kirche und Gesellschaft Ostmittel- und Südosteuropas zwischen den Weltkriegen (1918-1939). Köln, Böhlau Verlag 2007, s. 83-101.
- *Gesellschaft und Kirche in der Tschechoslowakei 1945-1948. Einschätzungen und Kommentare der Zeitschrift „Katolik“.* In: Religion in den böhmischen Ländern 1938-1948. Diktatur, Krieg und Gesellschaftswandel als Herausforderungen für religiöses Leben und kirchliche Organisation. München, Collegium Carolinum 2007, s. 331-340.
- *Nationalisierende Tendenzen im konfessionellen Bereich. Beispiele aus dem katholischen Milieu der Ersten Tschechoslowakischen Republik.* In: Religion in den böhmischen Ländern 1938-

1948. Diktatur, Krieg und Gesellschaftswandel als Herausforderungen für religiöses Leben und kirchliche Organisation. München, Collegium Carolinum 2007, s. 31-47.

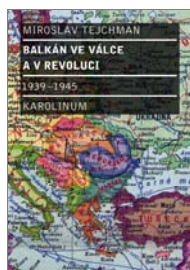
**TŘEŠTÍK, Dušan – ŽEMLIČKA, Josef (s P. Sommerem)**

- *Bohemia and Moravia.* In: Christianization and the rise of Christian monarchy. Scandinavia, Central Europe and Rus' c. 900 - 1200. Cambridge, Cambridge University Press 2007, s. 214-262.

**ŽEMLIČKA, Josef**

- *„Modernization“ of the Bohemian Kingdom in the 13th Century.* In: Stockholms Lilja. Stads-historiska studier tillägnade professorn i Stockholms historia Sven Lilja 23 juli 2007. Stockholm, Stockholms Universitet 2007, s. 239-250.

*Bibliografii zpracovaly:  
Václava Horčáková, Kristina Rexová*



MISCELLANEA

Vzpomínka na Dušana Třeštíka

Během čtvrtého dopoledne 23. srpna 2007 vydala Česká tisková kancelář zprávu, že brzy ráno téhož dne zemřel přední český historik mediévista Dušan Třeštík. Tato informace, která se záhy objevila ve všech sdělovacích prostředcích, byla

jen málo zpožděná za okamžikem, kdy se o smrti D. Třeštíka dozvěděli jeho nejbližší přátelé a kolegové. Média se začala předhánět, kdo o jeho životě a práci podá více zajímavostí, Česká televize zařadila pořad Na plovárně s Dušanem Třeštíkem a na



internetu lidé diskutovali o Třeštíkových názorech. Třeštík totiž byl nejen členem akademické obce historiků, ale také dopisovatelem denního tisku, vystupoval v televizi i rozhlase a široká veřejnost jej znala jako disputujícího filozofa. I když, jak už to v moderním mediálním světě chodí, trval obecný

zájem o historikovu práci pouhý den, bylo to vyznání úcty celé společnosti a nikoli jen několika zasvěcených kolegů.

Krátce po té, co jsem s velkým respektem k autoritám nastoupila do Historického ústavu jako čerstvá absolventka historie a archivnictví, jsem odjela na krátkou dovolenou do Irska. Pan doktor Třeštík se to dozvěděl a požádal mě, abych mu zjistila co nejvíc informací o kamenném knížecím stolci dynastie O'Neillů z Clannaboy, které potřeboval pro svou knihu *Počátky Přemyslovců*. Zamýšlená dovolená se tak záhy změnila v řadu konzultací na katedře historie galwayské univerzity. Když jsem pak získané informace dychtivě převyprávěla doktoru Třeštíkovi po svém návratu do Prahy, dostalo se mi poněkud stručné odpovědi: „Ano, to jsem tušil.“ Závěrečná pointa byla zcela čapkovská, v celé knize totiž nenajdete o irském stolci víc než jednu větu na str. 343.

Není vůbec lehký úkol shrnout do pár vět celé odborné dílo Dušana Třeštíka. V mnoha rozhovorech se vyznával k tomu, že jeho původní profesní touhou byly dějiny moderní, zejména dějiny 19. století. Celý život se také k tomuto tématu vracel, i když víceméně jen v úrovni diskusí a popularizační. Skutečným oborem, ve kterém vynikl a také formuloval v podstatě dodnes uznávané závěry, jsou počátky raně středověkého českého státu. Prý si toto téma vybral proto, že bylo dostatečně apolitické a bylo možno k němu vést otevřená kritická diskuse. Ve svých studiích i knihách se věnoval jak formování služebné organizace v přemyslovských Čechách (ještě společně se svou manželkou historičkou Barbarou Krzemieńskou), tak i christianizačním procesům od jejich počátků až do vybudování vrcholně středověké církevní správy založené na ustálené farní soustavě. Zajímalo ho střetávání kultur, vzájemné ovlivňování a podmiňování společenského i poli-

tického vývoje. Věnoval se dějinám Velké Moravy ve stejné míře jako dějinám českého přemyslovského státu. Třeštík měl velmi rád diskuse, při kterých často provokoval oponenty nečekanými názory, přitom však k jiným historickým tématům diskusí nepřipouštěl. Disputovat s Dušanem Třeštíkem byla velká čest, ale někdy i nadlidský výkon. Věděl, jak pokročila světová historická věda v tématech jeho zorného pole, nebyl zahleděný pouze do české otázky, a tak jakákoli polemika s ním kladla na jeho protivníky vysoké odborné nároky. Někdy v žertu říkával, že je bořitelem českých mýtů, aby místo nich nabídl nové.

Jeho oblíbenou historickou postavou byl pražský kanovník a kronikář Kosmas, o kterém mj. napsal také jednu ze svých knih a které mělo být, jistě ne náhodou, věnováno poslední Třeštíkovo dílo, historická filmová freska o životě v raně středověkých Čechách a Moravě, *Kronika Čechů*. Dušan Třeštík, kterého jsme šládlili tím, že je Kosmovi fyzicky podobný, bohužel stihl připravit už jen hrubý scénář k celému dílu, přesto se však možná během příštích měsíců dočkáme (zásluhou jeho přátel a kolegů) dokončení práce a snad i uvedení filmu v televizi.

Poslední vzpomínka se vztahuje až k době po smrti Dušana Třeštíka. Když jsme s kolegy přemýšleli, jak bychom jeho památku uctili, byl nám inspirací samotný pan doktor. Ještě v červnu roku 2007 totiž medievista Petr Kubín publikoval ve sborníku věnovaném životnímu jubileu Josefa Žemličky článek s argumenty ve prospěch mladšího datování Kristiánovy legendy, než jaké prosazoval Třeštík. Ten se o Kubínově názoru dozvěděl a provokativní téma ho tak vyburcovalo, že si pro jeho text došel přímo do Nakladatelství Lidové noviny ještě před jeho vytištěním. Když pak byla publikace slavnostně prezentována, byl Petr Kubín první osobou, po které se Třeštík sháněl, aby si s ním celou záležitost historicky vyříkal. Tuto diskusi pak oba, bohužel už jen soukromě, vedli po celé léto, téměř až do Třeštíkovy smrti. Téma k diskusi prvního zasedání řady medievistických kulatých stolů *Disputatio magistrorum* tak bylo již dopředu vybráno: Byla Kristiánova legenda opravdu sepsána v 10. století? Onoho 19. prosince 2007, kdy se disputace konala, jsme pak všichni přítomní svorně s každým dalším otevřením dveří zažívali naději, že se do jednacího sálu dostaví ten hlavní, Dušan Třeštík, a že celou diskusi ovládne. Bohužel se tak nestalo ...

Eva Doležalová

## Eva Semotanová profesorkou

**D**ne 16. dubna 2007 obdržela Eva Semotanová, jedna ze zakládajících osobností moderní historické geografie, dlouholetá vědecká pracovnice Historického ústavu AV ČR a v současné době statutární zástupkyně ředitelky, na slavnostním aktu v pražském Karolinu z rukou prezidenta republiky Václava Klause jmenovací dekret profesorky českých dějin. K řadě gratulantů se připojují její přátelé a kolegové z Historického ústavu.



## Pavla Vošahlíková docentkou

**D**ne 29. listopadu 2007 obdržela Pavla Vošahlíková, dlouholetá vědecká pracovnice Historického ústavu AV ČR, vedoucí redaktorka Biografického slovníku českých zemí a vynikající badatelka v dějinách 19. století a české modernizace, na slavnostním aktu v Pražském Karolinu z rukou rektora UK jmenovací dekret docentky v oboru českých dějin. K tomuto vědeckému i osobnímu úspěchu srdečně blahopřejí také přátelé a kolegové z Historického ústavu.



## Za (staro)novými objevy aneb Na toulkách Prahou podle pranostik

**R**čení „Prší-li v noci na Bílou sobotu, bude málo třetí“, nemohu s jistotou potvrdit, jisté však je, že našich turistických procházek se v roce 2007 „urodilo“. První z nich, právě o tomto velikonočním svátku, vedla z Tuchoměřic podél Únětického potoka do Roztok. P. Jan Wojnar nás provedl kostelem sv. Víta i bývalou jezuitskou rezidencí, jež později sloužila jako ústav pro rekonvalescenci a od roku 1998 patří komunitě Chemin Neuf (Nová cesta). Výsledky probíhající rekonstrukce a obnovy můžeme obdivovat obzvláště v kostele, v němž vyniká iluzivní architektonická malba hlavního oltáře z roku 1778, jejímž autorem je malíř a jezuitský laický bratr Josef Kramolín.

Na rozdíl od péče tuchoměřických, jsou ve Statenicích k budově chátrajícího zámku neteční. Pouze podzemní zámecké chodby, které jsou podle pověsti propojeny s Okoří, tak možná budou připomínat

jeho dávnou historii. Místní doufají, že po něm nezůstane jen pamětní deska vedle kamenného lva, pomníku obětem I. a II. světové války, který se nachází hned pod „zámečkem“.



Snad hrdinný lev ochrání i statenický zámek.



V Úněticích nás Petr Maria Lutka, známý písničkář, provází interiérem kostela Nanebevzetí Panny Marie z roku 1132. Nabízí, že nám jeho žena Markéta Procházková-Lutková zahraje na varhany, ale snad příště – čeká nás ještě další cesta.

Jarní vody zurčícího Únětického potoka nás vedou Tichým údolím, soutěskou pod Holým vrchem, chráněnou krajinnou oblastí plnou vůní rašícího jara a probouzející se přírody. Míjíme dva staré mlýny, abychom se nakonec zastavili ve známém roztockém ateliéru a útočišti malířky Zdeňky Braunerové. Po povodni nově opravená památka ožívá alespoň v představách někdejších kulturních a společenských ruchem, v němž se objevují známé osobnosti z literárních a výtvarných kruhů, přátel malířky. K dokonalému navození tehdejší atmosféry napomáhá autentické vybavení včetně ukázek malířského díla.



V Tichém údolí jsme chráněné živočichy viděli jen na tabuli naučné stezky.

Pankrác, jehož svátek připadá na 12. května, patří spolu s Bonifácem a Servácem do trojice „ledových mužů“, jejichž ranní mrazíky, postrach všech sadařů a vinařů, jsou posledním vzdechem klimaticky vrtkavého jara. Pranostika zaručuje *hojnost vína, je-li Pankrác bez deště*. Jak se to má s vínem, jsme nakonec také zjišťovali, ale nepředbíhejme. Pravdou je, že když jsme se vydali na Pankráce do Dalejského a Prokopského údolí, zastihl nás déšť, měnící se záhy poté, co jsme jako zázrakem našli úkryt, v prudký lijavec. Nechal nás alespoň chvíli vzpomínat na zachovalé pozdně románské fresky z konce 13. století, které jsme mohli předtím obdivovat v krteňském kostele sv. Jana a Pavla v Třebonicích. K nově opravenému, původně pozdně románskému kostelíku z první poloviny 13. století se váže pověst o Alžbětě, jež poutí z Karlštejna k hrobu sv. Václava na Pražský hrad chtěla přimluvou světce k Bohu vyprosit uzdravení svého chotě,

Karla IV. Jako dík za vyslyšení proseb nechala vystavět kapli zasvěcenou sv. Janovi a Pavlovi, na jejímž místě se nyní kostel údajně nachází.



Opouštíme krteňský kostel sv. Jana a Pavla nakročení do Řeporyjí.

Románský původ kostela sv. Petra a Pavla v Řeporyjích, kam jsme již za příjemného počasí dorazili, dokládá zachovalá západní apside s věží. Zde už ale narůstalo vzrušení Leoše Jelečka, který nás vedl dalším úsekem cesty. Jako odborník obzvláště dokáže ocenit unikátní geologické jevy v krajině, natož v té nesoucí název Dalejské a Prokopské údolí, kam mířily i naše kroky. Jeho zasvěcený výklad včetně praktické ukázky práce s horninou nás nadchly. Leoš se tu vskutku cítil jako ryba ve vodě, a tak jsme ho zejména z Podařilky museli popohánět, abychom se ještě téhož dne dostali na konec výletu – do Hlubočep k viaduktům Buštěhradské dráhy, z nichž šestiobloukový, z roku 1872 s výškou 21 m je považován za významnou technickou památku, k níž se právem řadí i unikátní stavba tramvajového mostu na sídliště Barrandov, dokončená v roce 2003. Komu zbylo ještě dost sil, aby se vyšplhal na nedalekou skalní vyhlídku, mohl se za odměnu potěšit pohledem na „náádherná panorámata“.



Napjatě sledujeme L. Jelečka a jeho pokus s horninou.

K 22. září se vztahuje pranostika „*Je-li jasno na den svatého Mauricia (Mořice), bude v zimě mnoho větrů.*“ Máme se tedy v zimě na co těšit – celý den bylo slunečno a hřejivo, přímo ukázkové „babí léto“, jako stvořené na procházku starými Bohnicemi, přes Zámky, Dražanskou rokli, pak podél řeky do Klecan a ještě o kousek dál.

V Bohnicích jsme měli příležitost poznat interiér románského kostela sv. Petra a Pavla z roku 1158, jehož původní podobu dokládá nejen zdivo po stranách vchodu, ale i při nedávných úpravách odkryté řádkové kvádríky. Jedna z našich nejstarších chrámových staveb dodnes ožívá čilým duchovním životem.

Na bohnické návsi nelze přehlédnout statek Vraných, upoutávající uchovanou krásou selského baroka. Jako kulturní památka I. kategorie je unikátní ukázkou venkovské hospodářské usedlosti. Štít špýcharu nese letopočet 1777. Co vše se tu od té doby odehrálo! Díky Martě Kolářové, která zde žije, jsme poznali historii i současnou podobu statku, výsledek její mnohaleté obětavé péče.



Na půdě historického statku v centru starých Bohnic.

Cesta za minulostí pokračovala k bývalému hradu Zámka (Zámky) z mladší doby kamenné, významné slovanské lokalitě z údobí mezi 6. a 9. stoletím. Mnohem vzdálenější minulost až z doby před 640 miliony let lze zde i v blízkém okolí dokonce nahmatat v podobě tmavých břidlic, vystupujících na povrch a odkrývající dno pradávného moře... Opouštíme ostroh, z něhož se odkrývá výhled na Vltavu a její břehy táhnoucí se do dáli a už za pár okamžiků se setkáváme s jedním z chráněných živočichů, kteří zde žijí – střevlíkem svařetělkem. Vydrž, střevlíku, jen co tě vyfotíme, hned tě pustíme do bezpečí lesních travin.

Strmou stezkou sestupujeme k řece a podél ní k říčnímu přívozu v Klecanech, kde se po krátkém občerstvení naše cesty rozcházejí. Lodí do Roztok,

nebo pěšky zpět, či podívat se na zdymadlo – každý podle chuti.



„Plavební cestu usnadňují zdymadla...“ ukazuje Milan Hlavačka.

*Teplý říjen – studený listopad.* 13. října prohrátého podzimním sluncem se i s naší kolegyní z Moskvy – Jelenou Serapionovou vydáváme na výlet do Šárky, a na návštěvu do Jenerálky, kde nás provází ředitel Mezinárodního baptistického teologického semináře, rev. Jones. Procházíme pak výstavními vilami Hanspaulky a obdivujeme nádherný výhled od Baby, umělé, a přesto půvabně romantické zříceniny, abychom – držíce se červené značky až do konce – potvrdili pravdivost pranostiky vážící se k sv. Pankráci a vychutnali Bakchovu úrodu opojných hroznů moravské fy Merlon.

*Březnové idy* – 15. března se mj. tradičně vzpomínalo říčních vil a nymf. V českých luzích se k datu 12. března traduje: „*Na svatého Řehoře, líný sedlák, který neoře.*“ První výlet v roce 2008 jsme zamířili na Zbraslav shlédnout kostel sv. Jakuba většího s ostatky posledních Přemyslovců a kopii proslulého mariánského obrazu Zbraslavské Madony a na



Chvilka na krátké občerstvení před další cestou.



vrch Havlín k románskému kostelu sv. Havla z roku 1115 s gotickými freskami – zasvěcený výklad podal místní kronikář, pan Martin Šámal, který nás provázel. Slunečné počasí dalo vyniknout výstavným zbraslavským domům – obdivovali jsme vilu Vladislava Vančury i reprezentační sídlo nakladatele Jana Otty – ukázkou secesní architektury, památku UNESCO. Protože cesta byla obtížnější zdoláváním vrchu Havlín a Závist s keltským oppidem, někteří se rozloučili v Dolních Břežanech, kde jsme



Jen co si chvíli vydechneme, pokračujeme ve výstupu na Závist.

si ještě zvenčí prohlédli zámek z 16. stol. s kaplí sv. Máří Magdalény. Ostatní pokračovali svižným tempem nasazeným Milanem Hlavačkou přes Točnou s oblíbeným letištěm podél Cholupického potoka až do Modřan. Sportovně laděná část se rychle vnořila do již zšeřelého lesa. Zatímco radostně překonávala peřeje potoka a upevňovala kondici zdoláváním padlých stromů v duchu hesla přeskoč, přelez, ale nepodlézej, zbylá skupina, oceňující krásy přírody (i fotograficky) v poklidnějším rytmu, se po marném hledání kolegů vydala cestou vzhůru do zalesněného kopce. Přestože jimi vyplašená laň rychle zmizela z hledáčku fotoaparátu, zážitky z příjemné cesty, o něž se pak vzájemně všichni podělili, jsou trvalé a podněcují k plánům na další výlety.

Předpovědi počasí využívají – jak jinak – i výletníci. Nově objevenou pranostiku „Chceš-li bez deště na túru jít, nutno Milana Hlavačku s sebou mít.“ prozatím v příručkách nenajdou, ale my ji můžeme potvrdit, stejně jako radost ze zážitků po společně ušlých cestách, které Milan vybral.

*Dana Vondrášková*



V ranním slunci před bohnickým statkem.



Slunce, voda a... bodrý převozník na lodi z Klecan do Roztok.



Jedna z mnoha skvělých vyhlídek našich výletů.



HISTORICKÝ ÚSTAV AV ČR, v. v. i. A HISTORICKÝ ÚSTAV SAV

POŘADAJÍ

MEZINÁRODNÍ VĚDECKOU KONFERENCI

**ČESKOSLOVENSKO A KRIZE DEMOKRACIE  
VE STŘEDNÍ EVROPĚ VE 30. A 40. LETECH XX. STOLETÍ  
HLEDÁNÍ VÝCHODISEK**

**22. – 23. ZÁŘÍ 2008**

v prostorách Senátu Parlamentu České republiky

Konference se koná v rámci společného projektu  
*České křižovatky evropských dějin 1918-1938-1948-1968*



UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE, FILOZOFICKÁ FAKULTA, ÚSTAV ČESKÝCH DĚJIN,  
MASARYKŮV ÚSTAV A ARCHIV AKADEMIE VĚD ČR, v. v. i.  
HISTORICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČR, v. v. i.  
VYSOKÁ ŠKOLA CEVRO INSTITUT A ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

POŘADAJÍ

MEZINÁRODNÍ VĚDECKOU KONFERENCI

**MUŽI ŘÍJNA 1918**

**23. – 24. ŘÍJNA 2008**

v Hrzánském paláci, Praha



# Nové publikace Historického ústavu 2007



HISTORICKÝ ÚSTAV AV ČR, v. v. i.

INSTITUTE OF HISTORY AS CR, v. v. i.